

Kira-Mia Tuisku

Mä haluan kokeilla tota!

Musakärri kielenkehityksen tukena Mellunkylä–Myllypuro
-varhaiskasvatusalueella

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (YAMK)

Sosiaaliala

Opinnäytetyö

29.10.2018

Tekijä Ostikko Sivumäärä Aika	Kira-Mia Tuisku Mä haluun kokeilla tota! Musakärky kielenkehityksen tukena Mellunkylä-Myllypuro -varhaiskasvatusalueella. 70 sivua + 3 liitettä 29.10.2018
Tutkinto	Sosiaalialan (YAMK)
Koulutusohjelma	Sosiaalialan koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Sosiaalialan tutkinto-ohjelma
Ohjaaja	Yliopettaja Salla Nevanen
<p>Opetushallituksen määrittelemä uusi varhaiskasvatussuunnitelma 2017 velvoittaa päivähoiton järjestäviä tahoja toimimaan laatukriteereiden mukaisesti. Varhaiskasvatussuunnitelman keskeinen uudistus on pedagogiikan painotus. Oppimisen eri alueissa on määritelty lähtökohdat musiikkikasvatukselle. Musakärkytoiminta aloitti toimintansa Helsingin kaupungin Mellunkylä-Myllypuro –varhaiskasvatusalueella tammikuussa 2018. Musakärky koostuu laadukkaista soittimista, koulutusmateriaalista sekä koulutuksista. Musakärryn avulla tuetaan monikulttuurisen ja kansainvälistyneen alueen piirissä olevien lasten kielenkehitystä ja suomen kielen oppimista. Yhdessä musisoiminen ja rytmittäminen tukee vuorovaikutuksen ja osallisuuden kehittymistä, jota tarvitaan oppimistilanteissa.</p> <p>Opinnäytetyö noudattaa laadullisen eli kvalitatiivisen tutkimuksen periaatteita, ja sisältää toimintatutkimuksen piirteitä. Aineisto on kerätty sähköisellä kyselylomakkeella toukokuussa 2018 alueen työntekijöiltä. Työntekijät vastasivat kyselyyn tiimeittäin. Aineistona on käytetty myös omia muistiinpanojani, havaintojani sekä musakärkytiimin kokemuksia tapaamisissa. Tutkimuskysymykseni on, miten musakärky-toiminnalla voidaan tukea lapsen kielenkehitystä ja osallisuutta. Tulokset osoittavat, kuinka musakärky otettiin positiivisesti vastaan ja päiväkodit saivat käyttöönsä välineistöä, joita ei päiväkodista tavallisesti ole saatavissa tai joihin ei ole varaa. Musakärkytoimintaan kuuluvat ohjauskäynnit koettiin hyödyllisiksi. Monikulttuuriset lapset pääsevät osallisiksi ryhmän toimintaa musiikkikasvatuksen kautta ja samalla voidaan tukea myös kielenkehitystä. Musakärkyä toivotaan alueelle enemmän, jotta kiertoaika ei olisi niin pitkä.</p>	
Avainsanat	Varhaiskasvatus, kielenkehityksen tukeminen, osallisuus, monikulttuurisuus, toimintatutkimus

Author Title Number of Pages Date	Kira-Mia Tuisku Music Trolley Program Supporting the Linguistic Development of Children in Early Childhood Educatio 70 pages + 3 appendices 29 October 2018
Degree	Master of Social Services
Degree Programme	Master's Degree Program in Social Services
Instructor	Saila Nevanen, Principal Lecturer
<p>The new Early Childhood Education Plan 2017, as defined by the National Board of Education, obliges daycare organizations to work according to quality criteria. The key reform of the Early Childhood Education Plan is the emphasis on pedagogy. Different areas of learning have defined the starting points for music education. The Music Trolley-concept was initiated in the city of Helsinki, Finland, in January 2018. The Music trolley consists of high-quality instruments, training material and training of personnel. Additionally, the Music Trolley aims at supporting the language development of children in the multicultural and internationalized early childhood education and in learning Finnish. Making music and rhythms together supports the development of the interaction and involvement needed for learning situations.</p> <p>The thesis complies with the principles of qualitative and qualitative research and includes the features of action research. The material was collected by an electronic questionnaire in May 2018 among the education staff in the area. Employees responded to the questionnaire as a team. My own notes, observations and experiences from the music trolley-team meetings have also been used as material. The research question is how Music Trolley can support child's development and implication. The results show how the Music Trolley got positive reactions at the daycare centres. The pieces of equipment that are often too expensive, gave more opportunities for the children to explore with music. Steering visits by the music trolley were found to be useful. Multicultural children can participate in the group's activities through music education. Multicultural children can participate in the group's activities through music education. This approach also supports the children's language development. More Music Trolley are hoped for in the area, so the waiting would not be too long. Based on the results, the development of music education and the sharing of know-how in a multicultural early education area should be developed.</p>	
Keywords	early childhood music education, language development, children's involvement, multiculturalism, operational research

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Musakärkytoiminta	3
2.1	Toiminnan aloitus Keskisellä varhaiskasvatusalueella	3
2.2	Toiminnan laajeneminen Itäiselle varhaiskasvatusalueelle	4
2.2.1	Osaamisen jakaminen	6
2.2.2	Ohjauskäynnit	7
3	Musiikki vaikuttaa ihmiseen	9
4	Suomalainen varhaiskasvatus	11
5	Musiikkikasvatuksen pedagogiset työtavat	13
6	Lapsen kielenkehitys	15
6.1	Kulttuuriset vaikutukset	16
6.2	Monikulttuurisuus	18
6.3	Kaksi- ja monikielisyys	20
6.4	Suomi toisena kielenä (S2) varhaiskasvatuksessa	22
7	Musiikin vaikutus kielen kehitykseen ja –oppimiseen	24
7.1	Narratiivisuuden vaikutukset	26
7.2	Rytmi ja melodia	28
8	Vuorovaikutuksen ja osallisuuden tukeminen	32
9	Tutkimuskysymys ja menetelmälliset ratkaisut	37
9.1	Tutkimuskysymys	37
9.2	Käytetty aineisto	37
9.3	Opinnäytetyön tarkoitus	38
9.4	Käytetyt menetelmät	39
9.5	Opinnäytetyön eettisyys	40
10	Tulokset	41
10.1	Taustatiedot	41
10.2	Kokemuksia musakärryn käytöstä	43

10.3	Palautteet ohjauskäynneistä	45
10.4	S2-lasten osallisuus	45
10.5	Musakärryn tarpeellisuus	48
10.6	Työnantajan tarjoamat koulutukset	50
10.7	Kehittämiskohteet	51
10.8	Henkilöstön saama palaute lapsilta	51
11	Johtopäätökset	53
11.1	Musakärrotoiminnan merkitys varhaiskasvatuksessa	53
11.2	Lapsen kielenkehityksen tukeminen ja osallisuus	54
11.3	Osaamisen jakamisen edellytykset	56
11.4	Verkkokyselyn luotettavuus	56
12	Pohdinta	58
	Lähteet	62
	Liitteet	
	Haastattelu Keskisen varhaiskasvatusalueen musakärrotoimiläiselle	
	Haastattelukysymykset asiantuntijoille	
	Musakärrokysely	

1 Johdanto

Toimin lastentarhanopettajana Päiväkoti Neulasessa, Itä-Helsingissä. Päiväkoti on osa varhaiskasvatusyksikkö Myllymetsä–Neulasta ja yksikkö on osa Mellunkylä–Myllypuro – varhaiskasvatusalueetta. Alueella tehdään töitä monikulttuurisien lasten ja perheiden kanssa. Helsinki on jaettu yhteensä 10 varhaiskasvatusalueeseen. Itäinen varhaiskasvatusalue on jaettu kolmeen osaa, joista Mellunkylä-Myllypuro on yksi. Mellunkylä-Myllypuro –alueella on yhteensä 27 päiväkotiä, jotka on jaettu pienempiin varhaiskasvatusyksiköihin. Alueilla on päivähoitoyksiköitä, joihin voi kuulua päiväkotien koosta riippuen yhdestä kolmeen päiväkotiä.

Taustallani on varhaisiän musiikkikasvatuksen opintoja sekä työkokemusta musiikkileikkikouluryhmien ohjaamisesta yli kymmenen vuoden ajalta eri organisaatioissa 0-6-vuotiaiden lasten kanssa. Lapset ovat osallistuneet ryhmiin eri kehitysvaiheissa yksin ja yhdessä omien huoltajien kanssa. Mukana on ollut myös kansainvälisiä perheitä. Musiikki on työtapana tukenut lasten kielenkehitystä sekä kansainvälisten perheiden kotoutumista sekä tutustumista muihin perheisiin. Musiikin ja laulujen avulla sekä lapset että vanhemmat ovat voineet oppia suomen kieltä leikin ja kokemuksen kautta. Keväällä 2017 toimin 3-4-vuotiaiden osapäiväryhmän opettajana. Ryhmän lapsista suurin osa puhui äidinkielenään muuta kuin suomen kieltä. Tämän jälkeen olen kohdannut työssäni paljon kielenkehityksen viivästymiä ja tarvetta päivittäiselle kielenkehityksen tukemiselle. Kielen kehitys ja sen oppimisen tukeminen ovat keskeisessä osassa ryhmieni pedagogista toimintaa ja tavoitteita. Oman kokemukseni mukaan musiikki ja rytmittäminen tukevat ryhmässä muun muassa vuorovaikutustaitojen harjoittelua, ryhmäytymistä, ohjeiden kuuntelua, sanaston karttumista, kielenkäyttöä, motorisen kehityksen harjaantumista sekä lasten osallisuutta. Musiikki vaikuttaa tajunnantasoon ja aktivoi oikean aivopuoliskon ottamaan vastaan uutta informaatiota sekä virkistämään muistia. Myös kehon hapensaanti lisääntyy, mikä parantaa oppimiskykyä. (Lehtiranta 2004: 92.)

Musakärkytoiminta käynnistyi pilottitoimintana Helsingin kaupungin Keskisellä varhaiskasvatusalueella vuonna 2016. Toiminta aloitettiin lukuvuonna 2017-18 myös

Helsingin Itäisessä varhaiskasvatuksessa, Mellunkylä-Myllypuron alueella. Musakärri on kiertävä soitinkokoelma, joka kiertää varhaiskasvatusalueen päiväkodeissa ja henkilökunta koulutetaan soittimiston käyttöön. Opinnäytetyö on osa Itäisen varhaiskasvatuksen, Mellunkylä-Myllypuro –alueen, kehittämistyötä. Musakärriyn avulla pyritään lisäämään henkilöstön tietoisuutta ja rohkeutta musiikkikasvatuksen käyttöön kielenkehityksen tukena sekä tukemaan heitä monipuolisen pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa.

Idea opinnäytetyöstäni syntyi, kun liityin toiminnan viisihenkiseen kouluttajatiimiin ja koin merkitykselliseksi koota toiminnan tavoitteita, toteutumista sekä henkilöstön kokemuksia yhteen. Opinnäytetyössäni tuon esille musakärri-toiminnan merkitystä ja tarkoitusta. Tuon esille, mikä vaikutus monipuolisella musiikkikasvatuksella on lapsen kielellisessä kehityksessä. Merkityksellistä on osoittaa, kuinka varhaiskasvatus on laadukasta myös Itä-Helsingin alueella, joka on saanut lehdistössä mielipidekirjoituksissa kritiikkiä. Varhaiskasvatus on laadullista ja arvokasta huolimatta siitä, millä varhaiskasvatusalueella ollaan. Opinnäytetyön kautta saadaan henkilöstöltä myös palautetta käytännön toteutuksista sekä millaisia kehittämistoiveita nousee esille. Opinnäytetyöni tuo tietoisuuteen positiivista palautetta ja tukea näkemykselle, että musakärri-toiminnalle on kysyntää jokaisella varhaiskasvatusalueella ja välineistöä tulee lisätä tavoitteellisesti. Opinnäytetyön keskeisin tutkimuskysymys on, miten musakärriyn avulla voidaan tukea lapsen kielenkehitystä ja osallisuutta. Näitä kysymyksiä tarkastelen työntekijöiden näkökulmasta: miten he ovat havainnoineet toiminnan vaikutukset lasten kielenkehityksen ja osallisuuden tukena.

2 Musakärrytoiminta

2.1 Toiminnan aloitus Keskisellä varhaiskasvatusalueella

Musakärrytoiminnan suunnittelu alkoi syksyllä 2015 ja itse toiminta käynnistyi syksyllä 2016. Keskisen alueen (Alppiharju, Vallila, Pasila, Vanhakaupunki) päiväkodinjohtaja Inkeri Karhos puhui ideastaan päiväkoteja kiertävästä soittimistosta ja pyysi yhteistyöhön Soili Perkiön ja Elisa Seppäsen sekä Keskisen alueen lastentarhanopettajia ja musiikkipedagogeja. Työryhmään pyydettiin myös Suomi toisena kielenä (S2) -lastentarhanopettaja sekä kiertävä erityislastentarhanopettaja, joka myöhemmin jäi toiminnasta pois. Helsingin kaupunginorkesterin yleisötuottaja Annika Kukkonen liittyi mukaan työryhmään ja Helsingin kaupunginorkesterista tuli yhteistyökumppani.

Anna Nummiranta toimii Keskisellä varhaiskasvatusalueella lastentarhanopettajana ja on osa alueen musakärrytiimiä. Haastattelin häntä keväällä 2018 sähköpostitse saadakseni tietoa heidän musakärrytoiminnastaan, sen tavoitteista ja kokemuksista. Keskisen alueen musakärrytoiminnalla pyritään luomaan lapsiryhmille mahdollisuus osallistaviin musisointihetkiin, jotka tuovat lapsille hyvinvointia ja taiteellisia elämyksiä yhteisötoiminnan ja moniaistisen tekemisen välityksellä. Tavoitteena on myös henkilökunnan pedagogisen osaamisen ja taidekasvattajuuden tukeminen koulutuksissa ja ohjauskäynneillä. Toiminta on laaja-alaista taidekasvatustoimintaa, ja sen tavoitteet ovat samoja kuin varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteet. (Nummiranta 2018.)

Keskisellä varhaiskasvatusalueella toimii yhteensä 31 päiväkotia ja musakärrytoiminta on otettu päiväkodeissa positiivisesti vastaan. Konkreettisesti soitinvalikoima kulkee kookkaissa kärryissä, joista on tullut palautetta hankalan käsiteltävyyden vuoksi. Musakärryn on toivottu myös pysyvän pidempiä periodeja päiväkodeissa ja toive on otettu huomioon tulevilla reittisuunnitelmissa. Toiminnan kannattavuus ja toimivuus on vaatinut hyvää suunnittelua, palautteen keräämistä ja käytäntöjen arviointia. Toiminnan tulisi koko ajan kehittyä ja tästä johtuen Keskisellä alueella on suunnitteilla koota ohjeita siitä, minkälaisia soittimia ja nuottikirjoja sekä CD-levyjä päiväkoteihin kannattaa hankkia. (Nummiranta 2018.)

Päiväkodeilta kerätään palautetta sähköisellä lomakkeella ja ohjauskäynneillä kouluttajat saavat tietoa soittimien säilyttämisestä ja siitä, kuinka hyvin henkilökunta on tietoisia toiminnasta. Suoraa tietoa Keskisellä alueella ei ole siitä, onko kasvatushenkilöstö kokenut materiaalilla olevan erityistä hyötyä lasten kehityksen tukemisessa. Reflektioivissa keskusteluissa on kuitenkin noussut esille hyödyt lasten tarkkaavuuden suuntaamiseen, toimintaan sitoutumiseen ja yleisesti onnistumisen kokemuksiin, sekä musiikin riemun kokemiseen liittyen. Kärryn mukana oleva materiaali toimintavinkkeineen on saanut kiitoksia hyödyllisyydestä. Musakärryn ansiosta päiväkodit ovat innostuneet käyttämään rohkeammin myös omaa soittimistoaan. (Nummiranta 2018.)

2.2 Toiminnan laajeneminen Itäiselle varhaiskasvatusalueelle

Itäinen varhaiskasvatusalue on jaettu kolmeen eri osaan ja Mellunkylä-Myllypuro on niistä yksi. Toiminnan tavoitteena on lisätä musiikillista osaamista henkilökunnan keskuudessa, tarjota soittimistoa päiväkotien käyttöön ja lisätä henkilöstön rohkeutta käyttää niitä, tarjota laadukasta musiikkikasvatusta syrjäytymisvaarassa oleville lapsille, tehostaa suomen kielen oppimista (S2) musiikin keinoin sekä jakaa osaamista. Varhaiskasvatusalueella lapsia on varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen piirissä 2068 lasta, joista 43,04%:lla lapsista on äidinkielenä väestörekisterin mukaan muu kuin suomi. Vertailun vuoksi Keskisellä alueella lapsia on 2069, joista 11,60%:lla lapsista äidinkielenä on väestörekisterin mukaan muu kuin suomi. (Helsingin kaupunki Kasvatus ja koulutus 2018.) Suomi on tilastojen valossa tulevaisuudessa yhä monikielisempi maa. Äidinkielenään suomea puhuvien lasten prosentuaalinen osuus laskee ja vieraskielisten osuus kasvaa. Varhaiskasvatuksen ja päivähoidopalveluiden yksi tärkeä tehtävä on monikulttuuristen lasten sosiaalisen hyvinvoinnin ja kotoutumisen edistäminen, vahvistaminen ja turvaaminen.

Tilastojen näkökulmasta on perusteltua, että Mellunkylä-Myllypuro -alueella toiminnan tavoitteena on erityisesti kielenkehityksen tukeminen ja toiminnan jatkuvuuden tukeminen. Kielen oppiminen ja sen käyttäminen ovat keskeisessä osassa arkipäiväämme. Kielen oppimisessa korostetaan tutkimusten parissa monimuotoista, kokonaisvaltaista ja vuorovaikutteista prosessia. (Koski-Lammi 2017: 10.) Suomessa suomi toisena kielenä lapsia (S2) opetetaan Itäisellä varhaiskasvatusalueella enenevässä määrin. Tällaisia lapsia ovat esimerkiksi maahanmuuttajataustaiset, joiden

ensikieli on jokin muu kuin suomen kieli. Toinen kieli tarkoittaa kieltä, jota puhutaan lapsen kasvuympäristössä valtakielenä. (Nissilä, Martin, Vaarala & Kuukka 2006: 13.) Kielen oppiminen on muutakin kuin kielen sääntöjen omaksumista. Kielen kanssa käymme vuorovaikutusta ja hoidamme asioitamme. Kielen äänteiden hahmottaminen edellyttää erottelevaa kuuntelukykä. Musiikki ja erityisesti laulu voivat vaikuttaa kuulojärjestelmään kehittävästi jo vastasyntyneellä vauvalla. Aivotointaa kehittävät loruttelu, rytmittely, köröttely sekä vuorovaikutus hoitavan aikuisen kanssa. Nämä suuntaavat vauvan tarkkaavaisuutta kohti ihmisääntä muiden elämän äänien joukosta. (Putkinen ym. 2013: 2; Huotilainen 2007: 41.) Musiikkikasvatuksen toteuttamisen edellytyksenä päiväkodissa on innostuneen ja ammattitaitoisen opettajan lisäksi muun muassa asianmukainen välineistö. (Ruokonen 2011: 139.)

Musakärriimintään sisältyy laadukkaita soittimia, jotka kiertävät päiväkodeissa. Soittimisto sisältää muun muassa xylofoneja ja rumpuja, joita ei ole aina mahdollisuus hankkia jokaiseen päiväkotiin riittäviä määriä yhteissoittoa varten. Alueelta valitaan päiväkoteja, joihin projekti kohdistetaan ja valituista päiväkodeista valitaan yhdyshenkilöt, jotka vievät ajatusta ja toimintaa eteenpäin omissa yksiköissään. Musakärriimiiläisillä on aikaisempaa kokemusta ja/tai koulutusta varhaisiän musiikkikasvatuksesta ja he antavat henkilökunnalle koulutusta musakärriin käyttöön. Musakärri kiertää päiväkodeissa, kuten jo käytössä olevat kielireput ja digikassit. Hankkeen asiantuntijakonsulttina ja koulutusapuna toimii musiikkikasvattaja Soili Perkiö. Varhaiskasvatusalueiden toiminnasta on perustettu internetsivut.

Musiikkikasvatus kehittää lasta kokonaisvaltaisesti. Paitsi kielen kehityksen tukemiseksi, musiikilla voidaan tukea lasta, joka tarvitsee apua puheen ja käsitteiden hahmottamisessa. Lapsen näkökulmasta katsoen musiikkikasvatukseen kuuluu myös eri medioista tulvivan äänimaailman tarkastelu ja jäsentäminen. Aikuisen vastuulla on lapsen kasvuympäristö ja siihen kuuluvat kielelliset ja äänelliset virikkeet. Tätä tukee myös uudet varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. (Ruokonen 2011: 69.)

Mellunkylä-Myllypuro –alueen musakärriimintaa aloitettiin suunnitella musakärriimin kesken lokakuussa 2017. Tiimiin kuuluu neljä alueen lastentarhanopettajaa sekä koordinaattorina alueen toinen S2-opettajista. S2-opettaja on osa tiimiä ja vastaa musakärriin koulutustoiminnasta. Musakärriin soitinmateriaali on jaettu kahteen osaan: 1) rummut ja 2) xylofonit. Musakärri kiertävät jokaisessa alueen yksiköissä: iso talo ja

pieni talo. Isommassa päiväkodissa soittimet ovat noin neljä viikkoa ja pienemmissä noin kolme viikkoa. Mellunkylä-Myllypuro –alueen yhteistyökumppanina toimii Helsingin kaupunginorkesteri ja kummeina musiikkikasvattajat Soili Perkiö ja Eliisa Seppänen. Helsingin kaupunginorkesteri on lahjoittanut materiaaliin sifonkihuvit sekä Nallekarhu konsertissa -äänitteen.

2.2.1 Osaamisen jakaminen

Yksikön työntekijöille järjestetään ohjauskäynti -koulutus soittimiston käyttöön, kun kärry saapuu omaan yksikköön. Musakärriimiiläiset ovat oman työnsä ohella paneutuneet musiikkikasvatukseen opiskelun, koulutusten ja kurssien, sekä harrastuneisuuden kautta. Ohjauskäynneillä musakärriimiiläiset jakavat osaamistaan, tietotaitojaan sekä kartoittavat toiminnallisesti ja keskustelemalla päiväkotien musiikillisia taitoja, tietämystä ja välineitä. Koulutuksilla halutaan innostaa ja rohkaista henkilöstöä musiikin tekemiseen jokaisessa talossa ja ryhmässä. (Kumpulainen 2017:7.)

Ohjauskäyntejä toteutetaan päiväkodeissa joko yksiköille suunnatuissa musakärriin ohjaustuokioissa tai kehittämispäivillä. Kehittämispäivän koulutuksissa koko yksikön henkilökunta on paikalla ja aikuisille suunnatuissa koulutuksissa voidaan tehdä elämyksellinen prosessi, jota ei välttämättä ole tarkoitettu siirrettäväksi suoraan lapsiryhmään. Haastavamman yhteissoiton tavoitteena on antaa osallistujille voimaannuttava kokemus työyhteisönä ja omakohtaisen kokemuksen avulla kasvattajan on mielekkäämpää tehdä samankaltaista toimintaa myös lasten kanssa. (Kumpulainen 2017: 26.)

Osaamisen jakaminen vaatii tukea ja kannustusta esimiestasolla. Osaamisen jakamista voidaan edistää ja tukea viidellä eri tavalla: hyvä ilmapiiri, sosiaalisen aseman antama palkkio, johtajan oma esimerkki, palkitseminen ja huomaaminen sekä riittävät resurssit. Työntekijöitä tulisi kannustaa jakamaan tietonsa. On oleellista luoda turvallinen ympäristö, jossa on luvallista jakaa ajatuksiaan. Ihmisellä on halu luoda ja jakaa sosiaalisessa yhteydessä, jolloin sosiaalinen tila luo luontaisen palkinnon ja motivaation oman osaamisen jakamisesta. Johtajat voivat itse kannustaa osaamisen jakamiseen. Oman esimerkin avulla johtaja voi osoittaa, kuinka ideoiden ja tietojen avoin ja oikea-aikainen jakaminen on kaikkein arvokkainta. Osaamisen jakaminen on vastavuoroista ja johtajien tulisikin kannustaa työntekijöitä kokeilemaan myös oppimista. Palkitseminen

tunnustamalla on yksi parhaista tavoista motivoida henkilöstöä. Vertaisten antama tunnustus tekee työntekijöistä arvokkaita ja edistää edelleen tiedon jakamisen kulttuuria. Palkitseminen ja tunnustuksen jakaminen lisäävät työntekijöiden osallistumista, tehtävien tehokkuuden lisäämistä sekä uusien strategioiden kehittämistä. Osaamisen jakamisen edistäminen varmistetaan riittävien resurssien saatavuudella. (Dasgupta 2016.)

2.2.2 Ohjauskäynnit

Ohjauskäynti on henkilöstön työaikana ja työpaikalla annettavaa koulutusta. Osallistumista koulutukseen toivotaan jokaisesta kasvatustiimistä, jotta materiaalit ja käyttöideat päätyisivät käytännön kokeiluun. Esimiehet määrittelevät koulutukseen käytettävän ajan ja miten se käytännössä järjestetään. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi yhdistämällä kiky-työaikoja (kilpailukyky sopimus) yhdelle viikolle enemmän ja iltapäiväaikaan, jolloin kaikki pääsevät osallistumaan mahdollisuuksien mukaan. Vaihtoehtoisesti koulutus voidaan toteuttaa keskellä päivää lasten lepo- ja leikkiaikaan, jolloin jokaisesta tiimistä voidaan mahdollistaa esimerkiksi yhden työntekijän edustus koulutukseen. Kilpailukyky sopimuksen (Kiky) myötä henkilöstön viikkotyöaikaa on pidennetty puoli tuntia viikossa. Kiky-työaika voidaan myös käyttää henkilökunnan koulutusiltoihin. Hankkeen antama koulutus on osallistavaa ja käytännönläheistä, ja sitä seuraa omaehtoinen soittimien käyttö arjessa oman lapsiryhmän kanssa.

Ohjauskäynnit suunnitellaan tapauskohtaisesti kouluttajien, koulutettavien ja esimerkiksi vuodenajan teemojen mukaan. Ohjauskäynneillä otetaan huomioon myös päiväkodin toiveet päivästä ja kellonajasta. Ajankohdasta riippuen ohjauskäynti voi sisältää myös demotuokion lapsiryhmän kanssa. Ensimmäinen ohjauskäynti toteutettiin 11.1.2017 Päiväkotie Neulasessa, ja siihen osallistui myös Päiväkotie Myllymetsän henkilökuntaa. Kouluttajana toimi minun ohella S2-lastentarhanopettaja Mirkka Rouhio.

Kaikki koulutukset ja ohjauskäynnit ovat osallistavia, käytännön tekemisestä lähteviä sekä vuorovaikutuksellisia. Osaamisen jakamista tapahtuu kaikkien osallistujien välillä, toiselta toiselle. Ohjauskäynnit aloitetaan aina alkulämmittelyllä. Alkulämmittelyllä sekä keho että mieli herätetään toimintaan. Alkulämmittelyssä käytetään hyödyksi myös yhteistyökumppanin Helsingin Kaupunginorkesterin lahjoittamaa äänitettä ja

sifonkihuiveja. Yksi tärkeimmistä osista ohjauskäyntiä on soittimien nimeäminen. Yhdessä leikin ja rytmien välityksellä on tunnistettu soittimia ja tutustuttu soittimien ääniin. Soittimilla opetellaan soittamaan ja säestämään jokin laulu, joka sopii sen hetkiseen vuodenaikaan. Ohjauskäynnillä korostuu toisto ja kertaus. Osallistujilla on mahdollisuus kokeilla eri soittimia ja harjoitella niiden käyttöä ja saada tarvittaessa ohjausta. Tärkeää on kannustaa aikuisia tarttumaan myös uusiin soittimiin ja rohkaista kokeilemaan. Oman oppimisen kautta lasten ohjaaminen on luontevampaa.

Musakärrykoulutusta on toteutettu päiväkotien toiveesta myös yksiköiden kehittämisspäivillä. Omassa varhaiskasvatusyksikössäni toteutan kuukausittain musakärrykoulutusta päiväkodin omilla soittimilla. Päiväkotiimme on hankittu yhteistyössä vanhempaintoimikunnan kanssa laaja soitinvalikoima ja olemme saaneet lahjoituksen myös paikalliselta Mannerheimin Lastensuojeluliiton paikallisyhdistykseltä. Oma päiväkotikohtainen musakärrymateriaali mahdollistaa sekä soittimiston säännöllisen käytön että koulutustoiminnan.

3 Musiikki vaikuttaa ihmiseen

Taiteenlajina musiikki vaikuttaa tunteisiin suuremmin kuin mikään muu. Tavarataloissa soivalla musiikilla on oma tarkoituksensa: vaikuttaa positiivisesti asiakkaiden ostokäyttäytymiseen. Musiikin luonne ilmentää musiikin kautta käsiteltäviä tunnetiloja. Duuri ja molli liittyvät vahvasti kulttuuriin. Länsimaisessa kulttuurissa mollisävyinen musiikki ilmentää surua, kun taas toisissa kulttuureissa se merkitsee iloa, vaikka kertookin surullista sanomaa. Länsimaisessa musiikissa korkeilla äänillä ja nopeilla tempoilla kuvataan iloisuutta ja onnellisuutta. Vihaa kuvataan puolestaan äänen erilaisilla voimakkuuksilla ja erilaisilla nopeuksilla eli tempoilla. Hellyyden kuvaamiseen sopii parhaiten hitaat tempot ja pehmeät äänensävyt. Helsingin yliopiston psykologian laitoksen kognitiivisen aivotutkimuksen yksikön dosentti, Mari Tervaniemi, on kertonut, että kokeellinen tutkimus musiikin alalla on erittäin haastavaa, koska musiikki vaikuttaa tunteisiin yksilöllisesti. (Valamies 2005.)

Vartiovaara (2006) toteaa olevan vielä epäselvää, mitä solutasolla tapahtuu musiikin soidessa. Tutkimuksissa on kuitenkin pystytty paikantamaan ihmisen aivojen vasemmasta lohkoista alue, joka on absoluuttisen sävelkorvan omaavilla peräti 40% suurempi kuin muilla. Vartiovaara ei kuitenkaan perusta tietoaan mihinkään lähdeviitteeseen tai tiettyyn tutkimukseen vaan yleiseen käsitykseen tutkimusten tuloksista. Musiikin avulla opituista taidoista ja valmiuksista voidaan hyödyntää elämän eri alueilla, koska musiikki vaikuttaa ihmisten käyttäytymiseen, keskittymiskykyyn, luovuuteen, itsetuntoon ja itsekuriin. Vartiovaara kirjoittaa myös nimeämättömistä tutkimuksista, jotka viittaavat siihen, että musiikki voi jopa parantaa älykkyyttämme. Tutkimustulokset antavat hänen mukaansa vahvan viitteen sitä, että aivoissamme saattaa olla jokin musiikin ympärille rakentuva toiminnallinen tai fyysinen keskus, joka alkaa kehittyä jo varhaislapsuudessa. Vartiovaara kysyykin, voisiko musikaalisuuden säännöllinen ruokkiminen kasvattaa ihmisen älykkyyttä myöhemmin.

Ilmaisumuotona musiikki on ikivanha, todennäköisesti puhettakin vanhempi. Äänillä on ollut erilaisia merkityksiä ennen kuin sanoja on muodostunut. Vauvojen ja äitien välisestä vuorovaikutuksesta on tehty useita tutkimuksia ja myös siitä, mikä merkitys on äänillä, joita sikiö on kuullut kohdussa ollessaan. Omakohtaisesti olen kokenut, kuinka lapseni ovat tunnistaneeet kappaleita, joita olen itse odotusaikana kuunnellut tai myös tietoisesti

laulanut. Tutut melodiat ovat rauhoittaneet vauvan erityisesti ilta-aikaan, kun on käyty nukkumaan. Kaikki tutkijat eivät puolla tätä ilmiötä, jossa sikiön kuulemilla äänillä on merkityksiä. Matalat äänet läpäisevät vatsanpeitteen hyvin ja siksi sikiö kuulee aineenvaihdunnan äänet ja sydämen sykkeen sekä aistisi askelten rytmin. Ihmisen mieltymys rytmiin johtunee sikiövaiheesta. (Valamies 2005.)

Suomalaistutkimus (Huotilainen, Kujala, Partanen & Tervaniemi 2013) osoittaa, kuinka vauvat voivat muistaa sikiöaikanaan kuulemiaan melodioita vielä neljän kuukauden ikäisinä ja mahdollisesti myös pitempäänkin. Sikiöaikana kuultu musiikki ja äänet vaikuttavat näin ollen hermoston kehitykseen. Eino Partanen selvitti tutkimusryhmän kanssa musiikin vaikutuksia kokeella, jossa kahtatoista raskaana olevaa naista pyydettiin soittamaan kotonaan *Tuiki tuiki tähtönen* –laulua CD-levyltä viisi kertaa viikossa raskauden viimeisen kolmanneksen ajan. Tutkimukseen osallistui myös saman verran odottavia naisia, jotka eivät kuunnelleet musiikkia raskauden loppuvaiheessa. Syntymän jälkeen ja neljä kuukautta myöhemmin kaikille vauvoille soitettiin *Tuiki tuiki tähtönen* –laulua sekä siitä mukailtua melodiaa. Samalla lasten aivosähkökäyrät mitattiin laulun tunnistettavuuden mittaamiseksi. Alkuperäisen melodian kuullessaan vauvojen aivomittaukset osoittivat suuremman reaktion vauvoilla, jotka olivat kuulleet laulun jo sikiöaikana. Tulokset osoittivat myös, kuinka reaktiot olivat vahvempia ja selvempiä sekä alkuperäiseen että mukailtuun melodiaan, kun äidit olivat kuunnelleet kappaleita raskauden aikana. Tämä tutkimus on ensimmäinen, joka osoittaa sikiöaikaisen muistijäljen pysyvän pitkään. Tutkimus osoittaa myös, kuinka sikiöajan ääniympäristö vaikuttaa sikiön hermoston kehitykseen. Sen lisäksi, että äänimaailmalla on positiivisia vaikutuksia, toteaa tutkimusryhmä, että sillä voi olla myös vastakkaisia vaikutuksia. Sikiö voi nimittäin altistua esimerkiksi toistuvalla melulle. (Huotilainen ym. 2013.)

4 Suomalainen varhaiskasvatus

Kansainvälisesti arvioituna suomalainen varhaiskasvatus on laadukasta ja käytänteet tukevat lasten kasvua ja oppimista monipuolisesti. Elokuussa 2017 astui voimaan valtakunnallisen varhaiskasvatuksen perusteet 2016, jotka velvoittavat päivähoidon järjestäviä tahoja toimimaan laatukriteereiden mukaisesti. Velvoittavuuden ansiosta varhaiskasvatuksen laatu tulee kehittymään entistäkin myönteisempään suuntaan. Varhaiskasvatus sijoittuu opetus- ja kulttuuriministeriön alaisuuteen. Velvoittavuuden myötä kuntien ja kaupunkien keskinäiset erot kapenevat oleellisesti ja varhaiskasvattajien tulee tarkastella omaa toimintaansa entistäkin kriittisemmässä valossa.

Keskeinen uudistus varhaiskasvatuksen perusteissa on pedagogiikan painotus. Varhaiskasvatussuunnitelma toimii erityisesti pedagogisen toiminnan suunnittelemista, toteuttamista, kehittämistä ja arvioimista ohjaavana työvälineenä ja näin ollen varhaiskasvattajien ammatillinen osaaminen kehittyy. Uusi varhaiskasvatussuunnitelma sisältää paljon ennestään tuttua ja kauan käytössä ollutta asiaa, mutta tuttuja teemoja on kehitelty pidemmälle. Oppimisen osa-alueet kuvataan aikaisempaa yksityiskohtaisemmin ja laaja-alaisen osaamisen käsite on keskeisessä osassa. Oppimisen alueita ovat 1) kielten rikas maailma, 2) ilmaisun monet muodot, 3) minä ja meidän yhteisömme, 4) tutkin ja toimin ympäristössäni ja 5) kasvan, liikun ja kehityn. (Ahonen 2017: 14-17, 162; Opetushallitus 2016.) Oppimisen eri alueissa on määritelty lähtökohdat musiikkikasvatukselle.

Lapsen tutustuessa ilmaisun eri muotoihin hän tutustuu ja perehtyy taiteeseen sekä kulttuuriperintöön ja näin voidaan tukea sekä lapsen monilukutaitoa, että osallistumista ja vaikuttamista. Taiteen eri keinoin voidaan harjoitella viestimistä ja tunteiden ilmaisua sekä ajatuksia. Musiikillisessa ilmaisussa 1) tuotetaan lapsille musiikillisia kokemuksia, 2) vahvistetaan lasten kiinnostusta musiikkiin, 3) ohjataan lapsia ääniympäristön havainnointiin, 4) kannustetaan lapsia elämykselliseen kuuntelemiseen, 5) tutustutaan äänen keston, tasoon, sointiväriin ja voimaan, 6) musiikkia kuunnellaan ja sitä tuotetaan soittamalla ja laulamalla, 7) liikutaan musiikin tahdissa, 8) lapsille tarjotaan kokemuksia perussykkeestä, sanarytmistä ja kehosoitamisesta, 9) lapsia rohkaistaan ilmaisemaan musiikin synnyttämiä ajatuksia ja tunteita. Varhaiskasvatuksen piirissä erilaisista

taustoista tulevat lapset saavat yhtäläisen mahdollisuuden tutustua musiikin ihmeelliseen maailmaan monipuolisesti. Monille on tuttua, kuinka lasten kanssa lauletaan, lorutellaan, soitetaan ja rytmitellään. Musiikkia on aina ollut varhaiskasvatuksessa ja musiikkiin on liittynyt perinteitä ja tuttuja toimintakäytänteitä. Uusi varhaiskasvatussuunnitelma määrittelee selvästi, että musiikin mahdollisuuksia tulee huomioida elämyksellisyyden ulottuvuudesta käsin. Musiikki voi olla lapsen elämässä läsnä muullakin tavalla kuin määrittelemässä tuleeko lapsesta laulaja tai soittaja. Lasten kanssa tulisi varhaisessa vaiheessa jo havainnoida tietoisesti ympäröivää äänimaailmaa, joka luo pohjaa äänten perusominaisuuksien oppimiselle: äänen kesto, taso, sointiväri ja voima. (Ahonen 2017: 195, 199-201.) Aikuisen tehtävänä on herättää kiinnostusta ympäristöön ja sen tutkimiseen. Inkeri Ruokonen kirjoittaakin, että lastentarhanopettajan tehtävänä on herättää aktiivisesti lapsessa uusia musiikillisia kiinnostuksen kohteita. Ohjauksen lähtökohtana on lasten musiikillisten kehitysvaiheiden ja kiinnostuksen kohteiden hahmottaminen sekä aito lapsilähtöisyys. (Hujala & Turja 2011: 124.)

Vuosikymmenien ajan päiväkotien musiikkikasvatus on ollut laulusalikeskeistä ja suunnittelematonta. Laulut on valittu ajattelematta musiikillisia tavoitteita tai sisältöjä. Kerran viikossa on pidetty esimerkiksi laulutunti, joka on sisältänyt paljon lauluja: seuraavaan lauluun siirrytään, kun edellinen on laulettu läpi pari kertaa. Päiväkotien tulisi tukea lapsen kokonaisvaltaista kehitystä yhdessä vanhempien kanssa. Musiikkikasvatus on myös osa tätä tukemista. Musiikkia tulisi yhdistää kaikkeen tekemiseen ja toimintaan eikä se ole vain yksittäinen toiminta päiväkodin toiminnassa. Päivittäiset hyräilyt, lauleskelut ja leikit tuovat paitsi iloa arkeen myös helpottavat sitä. (Lamponen 1998: 46, 48-49.) Arkitilanteisiin liittyvä musiikki voi antaa lapselle korvaamattomia mielihyvän ja turvallisuuden tunteen kokemuksia (Ruokonen 2001: 121.)

Monipuolinen musiikki-ilmaisu tukee lapsen kokonaiskehitystä: paljon loruja ja lauluja, jotka edistävät puheen kehitystä, sylileikkejä, köröttelyä, koskettelu- ja kontaktileikkejä, keinutteluja, hypittämisä, nosteluja. Eli niitä liikeaistimuksia, jotka tukevat lapsen hermoston kehittymistä. Tutkijat ovat osoittaneet, kuinka noin 50% lapsen oppimiskyvystä kehittyy neljän ensimmäisen elinvuoden aikana. Mitä vanhemmaksi lapsi tulee, sitä tärkeämpää on aiheiden valinta. Yhdessä lasten kanssa valittu aihe käynnistää suunnittelun. (Lamponen 1998: 46, 48-49.)

5 Musiikkikasvatuksen pedagogiset työtavat

Musiikkikasvatuksen menetelmiä ovat laulaminen, soittaminen, liikkuminen ja kuunteleminen. Menetelmät nivoutuvat yhteen ja luovat monipuolisen kokonaisuuden. Musiikin didaktiikan laulamisen taustalla on unkarilaisen Zoltan Kodalyn (1882-1967) kehittämä solmisaatio, jossa duuri- ja molliasteikon sävelille on annettu nimet. Säveliin liittyy myös käsimerkit, joiden kanssa laulaminen on loogista ja antaa mahdollisuuksia musiikkikasvatukseen. (Ruokonen 2016: 79-80). Alisaaren (2016) mukaan laulaminen tukee vahvasti kielen kehitystä. Laulamalla on mahdollista päästä osalliseksi toimintaan oman kielitaidon mukaan ja laulamiseen saa tukea toisilta laulajilta. Melodian ja rytmin yhdistäminen itse sekä tekemällä että kuulemalla tukee kielen oppimista. Solmisaatio - nimiä ja merkkejä ei useinkaan käytetä varhaiskasvatuksessa. Laulu työtapana on vahvasti edelleen läsnä päiväkotiarkea.

Musiikkikasvatuksen soittamisen isä, saksalainen Carl Orff (1895-1982), kehitti metodin, jossa musiikki, liike ja puhe liittyvät vahvasti toisiinsa. Orffin mukaan musiikki on kehittynyt puheesta ja musiikin tärkein elementti on rytmi. Rytmin opetus lähtee kehorytmeistä, taputteluista ja tömistelyistä. Orff-metodi suosii ja yhdistää erilaisia rytmisoittimia, melodiasoittimia ja laattasoittimia. Tavoitteena on herkistää soittajat erilaisille sointiväreille. (Manninen 2014.) Orff-pedagogiikkaa Suomessa on tuonut tunnetuksi JaSeSoi-ry, joka on vapaa musiikkikasvatusyhdistys. Yhdistys järjestää koulutuksia, joiden tavoitteena on tukea osallistujan omaa pedagogista kasvua, hyvinvointia ja työssä jaksamista. (Kumpulainen 2017, 14.) Musakärrytoiminnalla tuodaan Orff-pedagogiikkaa lähemmäs päiväkotiarkea ja varhaiskasvatusta.

"Musiikkikasvatuksellisen kokonaisuuden luovat laulu, liike, puhe, tanssi ja soitto. Ei ole musiikkia ilman liikettä eikä liikettä ilman musiikkia. Rytmi on aktiivista kielen, musiikin ja liikkeen yhteistä energiaa. Rytmi ei ole abstrakti käsite, vaan elämä itsessään. Musisoinnin lähtökohta on improvisointi."
(Carl Orff, JaSeSoi n.d.)

Kolmas menetelmä on liikkuminen, joka on luontainen osa paitsi musiikkia myös lasten elämää. Musiikkiliikunnan kehittäjä on ranskalainen Emile Jaques-Dalcroze (1865-1950). Hän korosti musiikin aistihavaintoja herättelevään puoleen. Liikkeellisen ilmaisun pyrkimyksenä on, että liikkeiden laatu ja luonne vastaavat mahdollisimman tarkasti musiikin havaittuja laatuja. Keskeisenä tavoitteena on kehittää oppilaan kuuntelukykyä. (Juntunen 2009: 245;250.) Liike ja liikkuminen tukee musiikin kautta tuettavaa kielenkehitystä. Ihminen on kokonaisvaltainen yksilö. Monipuolinen oppiminen tukee myös kielenkehityksen harjaantumista ja sanavaraston laajentumista.

Vuosina 1898-1998 eläneen Shinichi Suzukin mukaan nimetyn Suzuki-metodin lähtökohtana on oman äidinkielen oppimisen helppous. Kun lapsi kuulee paljon laadukasta musiikkia, voi hän kuuntelemalla ja matkimalla oppia soittamaan ja laulamaan. Lähtökohtana on soiva musiikki. Suzuki-metodin keskeinen ajatus on, että lahjakkuus kehittyy ympäristön vaikutuksesta ja harjoittelemisen kautta. Suzuki piti merkityksellisenä myös sitä, että jokaisella lapsella on mahdollisuus harrastaa musiikkia lahjakkuudesta ja sosiaalisesta taustasta riippumatta. (Hongisto-Åberg & ym. 1993: 191-192.) Toisto ja toistettavuus toteutuu varhaiskasvatuksessa ja mahdollistaa lapsen osallisuuden jokapäiväisessä arjessa.

6 Lapsen kielenkehitys

Lapsen kehityksessä ja oppimisessa kieli on keskeisessä asemassa. (Ojala 2015: 32.) Suomalaisen yhteiskunnan muuttuminen selkeästi monikulttuuriseksi ja monikieliseksi on tuomassa uusia haasteita kielenkehitykseen. Muutos synnyttää paineita moniammatillisten työkäytäntöjen ja kielenkehityksen arviointimenetelmien kehittämislle. Monikulttuurisuuden lisäksi suuri muutos on lasten toimintaympäristön digitaalisuus. Tietotekniikan sovellukset laajenevat ja arkipäiväistyvät ja sitä kautta syntyy uusi ”diginatiivi-sukupolvi”. Muutos avaa ja tuo mahdollisuuksia ja riskejä lapsille, joilla on kielellisiä erityisvaikeuksia. Oleellista on kuitenkin edelleen hyvä ja kehitystä tukeva vuorovaikutus lasten ja aikuisten välillä. Tämän lisäksi on tärkeää taata lapsille monipuolinen ja kokemuksellisesti rikas arki. Suomalaiseen päivähoitoon alkoi tulla 1990-luvulla eri äidinkieliä puhuvia lapsia ja siitä lähtien on kehitetty monikulttuurista päivähoitoa. (Laakso 2003: 11-12; Hassinen 2005: 143.) Suurin osa ihmisistä kehittyi Suomessa kasvuympäristössään yhden kielen puhujiksi. Suurin osa maapallon lapsista kasvaa kaksi- tai monikielisessä ympäristössä. Suomen ilmiö on maailmanlaajuisesti poikkeuksellista. Viime vuosina Suomessa on opittu toimimaan monikielisissä ympäristöissä. (Lintunen & Pietilä 2014: 11.)

Kielen kehittyminen alkaa sikiövaiheessa. Kohdussa vauva kuulee erilaisia ääniä kuten äitinsä puhetta, ja on siten kosketuksissa kieleen. Lapsi on valmis sosiaaliseen vuorovaikutukseen heti syntymästään lähtien. Vauvat havainnoivat ympäristön ääniä ja ihmisten eleitä ja ilmeitä. Vauvoilla on myös toiminnallisia kommunikatiivisia valmiuksia eli he jäljittelevät kasvonilmeitä ja yksinkertaista ääntelyä. Lapsen sisäinen kielioppi aktivoituu ennen kuin lapsi alkaa itse puhua. Vuorovaikutuksen lisäksi inhimillistä kehitystä säätelevä tekijä on turvallisuuden tunne, joka syntyy, kun lapsen tarpeisiin vastataan ja hän saa osakseen huolenpitoa ja hoivaa. Lapsella on mahdollisuus turvallisesti tarkkailla ympäristöään sekä harjoittaa taitojaan kehityksen eri alueilla, kun perusturvallisuuden tunne on kunnossa. Lapsen elinolosuhteissa ja perustarpeiden laiminlyönnit vaikuttavat merkittävät myös lapsen kielelliseen kehitykseen. Esimerkiksi masentunut äiti ei kykene huomaamaan ja vastaamaan lapsen tarpeisiin. Hoiva voi olla sen sijaan mekaanista ja äidin viestintä jää tällöin ilmeettömäksi ja niukkasanaiseksi. Yhdessäolosta jää puuttumaan hyvä vuorovaikutus ja tunnetiloihin eläytyminen. (Laakso 2014: 25, 27; Pollari & Koppinen 2000: 128.)

Kielen oppiminen vaatii sitä, että oppija kuulee kyseistä kieltä puhuttavan ympärillään. Oppiminen tapahtuu sen perusteella, millaisia äänteitä lapsi kuulee ympäristössään. Ensimmäisen ikävuoden lopulla lapsi kykenee äänteitä kuulemalla ja jäljittelemällä ymmärtämään suhteellisen paljon ympäristönsä puheesta ja alkaa käyttää kieltä omaan viestintäänsä. Oppijaa ympäröivää kielellistä ainesta, josta voi oppia tai omaksua kieltä, kutsutaan syötteeksi. Jos opittava kieli on ympäristön virallinen ja usein käytetty kieli, toisen kielen oppimisessa kielisyötettä voi olla hyvinkin paljon. Oppija ei kykene omaksumaan ja käyttämään kaikkea kuulemaansa kieliainesta kielen oppimiseen. Sisäistettyä ja hyödynnettyä kielisyötettä kutsutaan hyödynnetyksi kielisyötteeksi. (Lintunen & Pietilä 2014: 16-17, Ojala 2015: 33.)

Kielen oppimisen tavoitteena on kielitaito, joka on kommunikaatiojärjestelmä. Toisen ja vieraan kielen oppimisen tavoitteena on taito kommunikoida kielellä ja käyttää sitä erilaisten tilanteiden vaatimiin tarkoituksiin. Kieltä opitaan vuorovaikutuksessa muiden kielenkäyttäjien kanssa. Kielenopettajalla voi olla vuorovaikutuksessa tärkeä rooli, koska sujuvampana kielenkäyttäjänä hän pystyy tukemaan oppilaidensa tuotosta. (Lintunen & Pietilä 2014: 21.)

Ihminen oppii ymmärtämään sanoja nopeammin kuin tuottamaan puhetta. Sanojen oppimisen eteneminen on aluksi hidasta. (Ojala 2015: 33.) Puheen lisäksi lapsen tulisi voida nauttia hiljaisuudesta suuntautuakseen kieleen. Kielen suuntautumisen häiriintyminen ilmenee esimerkiksi kouluvuosina levottomuutena ja oppimisvaikeuksina. Jos lapsen ympärillä on alinomainen meteli ja kaiken aikaa monta äänilähdettä yhtäaikaaisesti äänessä, häiriintyy lapsen kielellinen suuntautuminen. Yhteen puheeseen kerrallaan keskittyminen on tärkeää hahmottamisen kannalta.

6.1 Kulttuuriset vaikutukset

Kieleen ja vuorovaikutukseen sisältyy oppiminen ja kulttuuriin kasvaminen. Kieli on paitsi käytännön toiminnan kieli, myös esimerkiksi huumorin lähde ja se kertoo kielen käyttäjän yhteiskunnallisesta asemasta. Kieli kiinnittää puhujan perheeseensä ja muiden saman kielisten yhteyteen. Kieli kehittyy pitkän ajan kuluessa ja muuttuu jatkuvasti. Se onkin ihmisyhteisön muovaama. Kielen oppimista tapahtuu musiikin kautta huomaamatta, koska musiikki ja laulaminen rentouttavat ja vapauttavat oppimaan ilman, että tarvitsee

pelätä mahdollisia virheitä. Laulamisen aikana tutustutaan samalla kulttuuriin. Yleisesti tarkastellen musiikki on suosituin kaikista luovan, nopeutetun oppimisen apuvälineistä. (Hakamo 2011: 11; Prashnig 1996: 237.)

Kulttuuri käsittää kaikki inhimillisen toiminnan alueet: tavat, moraalikäsitykset, kasvatuksen, talouselämän, oikeudenhoidon, politiikan, tieteet, taiteet ja uskonnot. Kulttuurilla tarkoitetaan kaikkia niitä asioita, joita ihmiset ja kansat ovat oppineet arvostamaan historiansa aikana. Kulttuuri käsittää kaiken sen, mihin ihmiset ovat oppineet uskomaan ja mistä he nauttivat. Kulttuuri on perinteisiä mielipiteitä tai ajatuksia ja niihin liittyviä arvoja. Se on myös tapa ajatella, tuntee reagoida ja toimia. Sen lisäksi, että kulttuuri siirtyy sukupolvelta toiselle, se myös uudistuu uusien sukupolvien myötä. Vieraiden kulttuurien ymmärtäminen voidaan kokea usein vaikeaksi, koska jokainen ihminen toimii vaistomaisesti sisäistämänsä oman kulttuurin arvojen ja käyttäytymissääntöjen mukaisesti. (Pollari & Koppinen 2000: 17-18.)

Länsimaiselle kulttuurille ominaista lapsen ja vanhemman välinen varhainen vuorovaikutus, joka tapahtuu kasvotusten. Se sisältää runsaasti katsekontakteja, vauvalle jutteleminen ja vauvan virittämistä sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Tällaisella vuorovaikutusrakenteella tuetaan lapsen varhaista ääntelyä ja kommunikointia sekä rakennetaan lapsen yksilöllistä minätunnetta. Vanhempi on herkkänä peilaamaan lapsen vaihtuvia tunneilmaisuja ja muuntaa omaa toimintaansa lapsen ilmaisujen mukaan. Vanhempi kielellistää lapsen tunnekokemuksia ja vahvistaa samalla lapsen kokemusta erillisestä itsestä. Sen sijaan afrikkalaisissa yhteisöissä tällainen hoiva- ja vuorovaikutusrakenne vanhemman ja lapsen välillä on hyvin tuntematon. Lapsen minäkokemuksen ja kommunikaation kehitys eteneekin eri tavalla kuin länsimaissa. (Laakso 2014: 28.)

Afrikkalaisille kulttuureille tyypillisempää on, että lapsi elää enemmän fyysisessä yhteydessä äitiinsä. Fyysisyys kestää niin kauan, kunnes uusi vauva syntyy. Fyysinen yhteys merkitsee nukkumista äidin vieressä ja kulkemista kangas- tai korirepussa äidin selässä päivän askareissa. Sosiaalinen elämä onkin lapsella vilkasta, kun kulkee äidin mukana yhteisissä puuhissa ja arjessa. Vauva saa sosiaalisesti huomiota ja hänen tarpeistaan pidetään huolta. Afrikkalaisessa kulttuurissa ei sen sijaan synny kahdenkeskisiä ja kasvokkaisia vuorovaikutushetkiä ja molemminpuolisia katsekontakteja. Vauvoille ei kohdisteta puhetta vaan yhden ikävuoden jälkeen äidit ja

yhteisön muut ihmiset puhuvat vauvalle pääosin yksisuuntaisia kehotuksia tai ohjeita. Nämä puheet eivät nouse lapsen aloittamista tapahtumista tai ääntelyistä. Kulttuuri ei tue lapsen kommunikatiivista kehitystä eikä luo häneen vahvaa tunnetta omasta erillisestä minästä. Lapselle kasvaa voimakas yhteisöllisyyden tunne. Afrikkalaisten lasten puhe kehittyy myöhemmin, koska ääntelyn tukemista tai sanaston opettamista ei aloiteta yhtä aikaisin tai samalla tavalla kuin länsimaissa. Mutta lapsi on puolestaan koko ajan ihmisten ympäröimänä ja kuulee toistuvasti ihmisten puhuvan toisilleen. Kielellinen ympäristö on kuitenkin alusta alkaen rikas. (Laakso 2014: 28-29.)

6.2 Monikulttuurisuus

Maahanmuuttajalla tarkoitetaan ulkomailla syntynyttä, Suomeen toistaiseksi tai pysyvästi muuttanutta henkilöä. Maahanmuuttajataustaisella tarkoitetaan henkilöä, joka on joko itse muuttanut tai hänen vanhempansa ovat muuttaneet uuteen maahan. (Martikainen & Haikkola 2010: 10.) Monikulttuurisuus merkitsee väestön kulttuurista ja etnistä monimuotoisuutta. On eri kieliä, eri uskontoja, eri kansallisuuksia, erilaisia tapoja ymmärtää hyvä elämä, erilaisia arjen toimintakäytäntöjä kuten ruoanlaittotapoja, terveysnormeja, vapaa-ajan viettotapoja, ja erilaisia arvoja ja tapoja järjestää perhesuhteet. (Alitolppa-Niitamo, Fågel & Säävälä 2013: 7.) Monikulttuurisuuskäsitteen rinnalla käytetään joskus myös termiä interkulttuurisuus, jolla viitataan aktiiviseen kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen. Tämä tarkoittaa toisilta oppimista ja mahdollista kulttuurien sekoittumista ja keskinäistä sulautumista. (Paavola & Talib 2010: 26.)

Kaikilla Suomessa asuvilla ihmisillä on oikeus kehittää ja ylläpitää omaa äidinkieltään. Opetushallituksen mukaan maahanmuuttajalapsilla tarkoitetaan sekä Suomeen muuttaneita, että Suomessa syntyneitä maahanmuuttajataustaisia lapsia. Maahanmuuttaja on yleiskäsite, joka koskee kaikkia eri perustein muuttavia henkilöitä. Sopeutuminen uuteen kulttuuriin alkaa, kun ihminen tulee uuteen maahan, ja jatkuu niin kauan kuin muuttaja on suorassa kontaktissa isäntämaansa kanssa. Sopeutuminen alkaa yleensä siitä, että muuttaja oppii jonkin verran uutta kieltä selviytyäkseen jokapäiväisistä tilanteista, tutustuu erilaisiin instituutioihin ja niiden toimintatapoihin sekä lähettää lapsensa päiväkotii tai kouluun. Uuden yhteiskunnan toimintaan osallistuminen ei tarkoita, että muuttaja olisi menettänyt entisen identiteettinsä. Uuteen kulttuuriin tottuminen vaatii sopeutumista. Siihen vaikuttavat muuttajan luonteenpiirteet, ikä, koulutustausta sekä oman kulttuurin samankaltaisuus uuden kulttuurin kanssa. Myös uuden

maan ihmisten suhtautuminen maahanmuuttajiin ja heidän kulttuuriinsa vaikuttavat muuttajan kotoutumiseen. Sopeutumisen aikana muuttaja miettii oman lähtömaansa kulttuurin ja uuden maan kulttuurin eroja. Itsestään selviä asioita täytyy ajatella uudessa maassa uudestaan. Nämä murrokset voivat koetella omaa identiteettiä ja tunnetta siitä, mitä on. Ne voivat koetella myös ihmissuhteita ja perhe-elämää. (Pollari & Koppinen 2000: 20-21.)

Parhaimmassa tapauksessa ihminen saavuttaa kaksikulttuurisuuden eli integroituu. Muuttaja hyväksyy tällöin isäntämaansa kulttuuria niin, että pystyy elämään ja toimimaan siinä ilman suuria ongelmia ja riitoja, mutta samalla kykenee säilyttämään omasta kulttuuristaan jotain, mikä on tärkeää ja olennaista. Integroituminen voi viedä jopa vuosia. Integroituminen on helpompaa, mitä nuorempi ihminen on ja mitä lähempänä uusi kulttuuri on arvoiltaan ja toimintatavoiltaan suhteessa aiempaan kulttuuriin. (Pollari & Koppinen 2000: 20-21.)

Lapselle uuden kulttuurin omaksuminen on helpompaa kuin aikuiselle. Lapsella ei ole yhtä vahvaa kulttuuripohjaa entisestä kotimaasta. Uudessa ympäristössä lapsi voi hävetä vanhempiensa toimintatapoja ja vanhemmat taas lapsen kasvamista omalle kulttuurille vieraisiin tapoihin. Vanhemmat vaativat lapsilta oman kulttuurinsa mukaista elämäntapaa, mutta lapsi tai nuori puolestaan omaksuu enemmän uutta kulttuuria ja kasvaa siihen esimerkiksi television, internetin, koulun opettajien ja kavereiden vaikutuksesta. Ongelmia syntyy, jos vanhemmat uskovat heidän oman käyttäytymisensä olen ainoa mahdollinen ja oikea. Jokaiselle kulttuurille ominaista on muuttuminen. Asioiden tulkitseminen yhdestä näkökulmasta voi olla lapsen kehityksen kannalta tuhoavaa. (Pollari & Koppinen 2000: 19-20, Paavola & Talib 2010: 27-28.)

Nähdyksi ja kuulluksi tuleminen edellyttää toisen ihmisen kohtaamista ja kohdatuksi tulemistä. Meidän kulttuurimme käsityksen mukaan kohtaaminen alkaa katsekontaktista. Kaikissa kulttuureissa ei ole kuitenkaan soveliaista katsoa toista silmiin. Kohtaaminen alkaakin kulttuurin mukaisista tervehdyksistä. Paneutuminen toisen ihmisen maailmaan johtaa keskusteluun ja luottamukselliseen ajatusten vaihtamiseen eli vuorovaikutukseen toisen ihmisen kanssa. On ymmärrettävä, että samat asiat eivät merkitse jokaiselle meistä samaa asiaa. Esimerkiksi japanilaiselle sana *pöytä* tuo mieleen erinäköisen esineen kuin mille suomalaisille. Vuorovaikutus kahdesta eri kulttuurista tulevan ihmisen

välillä on merkitysten vaihtamista ja yhteisten merkitysten löytämistä. (Säävälä 2013: 126; Pollari & Koppinen 2000: 126.)

6.3 Kaksi- ja monikielisyys

Kaksikielisyys on parhaimmillaan elämäntapa, joka takaa kahden kulttuurin lapselle mahdollisuuden muodostaa yhteyden juuriinsa sekä rakentaa vahvan suhteen molempiin vanhempiinsa, isovanhempiinsa ja muihin sukulaisiin. (Kinnunen 9.12.2015.) Kaksikielisyys on sitä, että ihminen kykenee aktiivisesti puhumaan ja ymmärtämään sekä ajattelemaan kahdella kielellä, mutta myös automaattisesti vaihtamaan niitä, vaikka kielet eivät olisi samanlaisella osaamistasolla. (Hassinen 2005: 21.) Kielikoulutuksen tavoitteena on, että muuttaja voi toimia yhteiskunnassa kielellisesti tasavertaisena jäsenenä. Tavoitteena on myös toiminnallinen kaksikielisyys: valtakielen taitoa ei ole tarkoitus hankkia luopumalla omasta äidinkielestä. Tämän lähtökohdan taustat ovat Suomen perustuslaissa (Suomen Perustuslaki 1999/731 §17), missä äidinkieltä pidetään jokaisen perusoikeutena. (Latomaa & Suni 2013: 160-161.)

Kahden kielen varhaiskehitys kiinnosti viime vuosisadalla pääasiassa kielitieteilijöitä, jotka seurasivat omien lastensa kaksikieliseksi kasvamista. 1990-luvulla julkaistiin ensimmäinen tutkimus, johon osallistui kymmeniä lapsia, jotka kasvoivat kahden kielen, espanjan ja englannin, vaikutuspiirissä. Tutkimus osoitti, että kaksikielisessä ympäristössä kasvavien lasten semanttinen kehitys ei eroa yksikielisten lasten kehityksestä ensimmäisinä ikävuosina. Maarit Silvén on tutkinut (2009) miten kaksi kotikieltä, suomi ja venäjä, vaikuttaa puheen kehitykseen syntymästä asti. Hän on verrannut kaksikielisten lasten kehitystä pelkästään suomea opetteleviin lapsiin. Tutkimuksessa kerättiin tietoa Suomessa asuvien lasten varhaisen kommunikaation ja kielen kehityksestä lomaketutkimuksen keinoin, kun lapset täyttivät 11, 14, 18, 24, ja 36 kuukautta. Vanhemmat rastittivat sanoja, joita olettivat lapsen ymmärtävän sekä joita he olivat kuulleet lapsen sanovan. Vastuksissa huomioitiin myös elekielellä osoitettu osaaminen. Toisen ja kolmannen ikävuoden aikana ilmeni, että suomenkielinen puhesanasto kasvoi hitaammin kaksikielisissä kodeissa. Venäjänkielinen kehitys näytti näissä kodeissa hitaalta verrattuna samojen lasten suomenkieliseen kehitykseen. Tyttöjen suomenkielinen sanasto kasvoi nopeammin kuin poikien sanasto sekä yksi- että kaksikielisessä kodissa. Esikoiset oppivat myös kummassakin lapsiryhmässä suomen sanoja nopeammin. Toisen ikävuoden vaiheilla sanasto kasvoi nopeaan kasvuun ja kasvua esiintyi myös kaksikielisten perheiden lapsissa. Neljään ikävuoteen mennessä

lasten erot valtakielessä, suomen kielessä olivat tasoittuneet yksi ja kaksikielisessä kodissa kasvavien lasten kesken. Vaikeammissa suomen kielen taivutusmuodoissa yksikieliset lapset suoriutuivat paremmin kuin kaksikieliset lapset. Näin ollen kaksikieliset lapset kuroivat umpeen yksikielisten etumatkaa. Lopputuloksena tutkimuksessa saatiin selville, että tasapainoinen kaksikielisyys osoittautui yllättävän harvinaiseksi. Ainoastaan joka viides kaksikielisessä kodissa kasvavista lapsista hallitsi kummatkin kotikielensä yhtä hyvin neljävuotiaana. Kaksikielisten lasten paras ryhmä ei eronnut yksikielisten keskitasoa paremmista taidoista. Kaksikielisyys erot selittyvät kasvuympäristön vaihtelulla. Ne lapset, joiden valtakielen taitoa oli keskimääräistä parempaa mutta vähemmistökielen taitoa heikkoa, olivat altistuneet arjessa enemmän suomen kuin venäjän kielelle. Ne lapset, jotka hallitsivat molemmat kielet yhtä hyvin, olivat puolestaan altistuneet tasaisesti kummallekin kielelle. Pelkkä kielten kuuleminen ei riitä, vaan lapsen täytyy saada tilaisuuksia käyttää kumpaakin kotikieltään. (Silvén 2010: 142-145.)

Suomalainen tutkimus (Korkman ym. 2012) osoittaa, että kaksikielisyys ei lisää kielellisten erityisvaikeuksien riskiä. Tutkimuksessa selvitettiin, onko kaksikielisuuden samanaikaisella vuorovaikutuksella vaikutusta kielellisiin ongelmiin. Tutkimus toteutettiin 5-7-vuotiaille lapsille, joista osalla kielenkehitys kehittyi ilman haasteita ja toisille oli kielellisiä ongelmia. Arvioinnit sisälsivät ekspressiivisen kielen, ymmärtämisen, toiston ja verbaalisen muistin kokeita. Tutkimuksessa on todettu, että samanaikainen kaksikielisyys ei lisää tietynlaisia kieliongelmiä, mutta saattaa johtaa sanaston hitaampaan kehittymiseen. Kaksikielinen kasvatus on mahdollinen vaihtoehto myös niille lapsille, joilla on erityisiä kieliongelmiä.

Aivoilla olisi kapasiteettia aloittaa kahden kielen opettelu varhain. Yksikielisen perheen vauvan herkkyys erottaa kielet säilyvät puolivuotiaaksi asti. Tämä jälkeen äidinkielen äänteet nousevat valta-asemaan eikä lapsi erota kielen vaihtumista toiseksi. Kaksikielisessä perheessä taito on tallella ainakin kahdeksan kuukauden iässä, mahdollisesti myös pidempään. Kahdeksankuukauden iässä vauva tunnistaa kummankin äidinkielensä, mutta tunnistaa myös vieraita kieliä. Aivot rakentavat vauva-aikana hermoyhteyksiään ja vahvistuvat nopeasti. Tällöin niillä on voimavaroja, vaikka mihin, erityisesti kielellisiin valmiuksiin. Vauvat reagoivat kielentunnistuskokeissa äidinkielen lisäksi mihin tahansa vieraaseen kieleen. Reagointiin ei vaadita vain puhetta vaan äännettömät artikuloitiliikkeetkin riittävät. (Kinnarinen 2011.)

Psykologi Janet Werker on tutkinut vauvojen kielitaitoa. Vauvat työstävät äänteitä jokellellessään ja jopa nukkuessaan, koska pienet korvat kuulevat puheen jopa unen läpi. Yhteiskunnat, joissa kielten opiskelu alkaa vasta koulussa, tuhlaavat henkistä pääomaa. Suomessa ensimmäinen vieras kieli tulee lapsen kehityksessä aikana, jolloin herkin kielten omaksumisen kausi on päättymässä. Hyödyllistä olisi aloittaa ensimmäisen vieraan kielen harjoittelu viimeistään, kun aloittaa äidinkielen tavaamisen. Lapsi osaa erottaa kielet ja pitää ne erillään. Kanadan Yorkin yliopiston tutkimusprofessori Linda Bialystok on tutkinut 40 vuotta kielten omaksumista. Hän on vertaillut muun muassa kaksi- ja yksikielisten kaksivuotiaiden kanadalaislasten kielitaitoa. Kaksikieliset lapset ovat omaksuneet kumpaakin äidinkieltään yhtä paljon kuin yksikieliset yhtä kieltään. Biallystokin näkemykset korostavat kielenoppimisen ja –opetuksen sosiaalista luonnetta: kielitaito karttuu sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ympäristön ja toisten ihmisten kanssa. (Kinnarinen 2011; Alanen 2006: 21.)

6.4 Suomi toisena kielenä (S2) varhaiskasvatuksessa

Jokaisella on tarve päästä vuorovaikutukseen muiden kanssa. Maahanmuuttajataustainen lapsi tarvitsee aikaa ja tukea päästäkseen sisään vieraaseen kieliympäristöön ja kulttuuriin erityisesti päivähoidon alkaessa. Varhaiskasvatuksen ammattilaiselta vaaditaan herkkyyttä sekä pedagogista osaamista tunnistaa suomen opetukseen sopivat tilanteet. Lasta tulee rohkaista käyttämään äidinkieltään, koska sitä oppiessaan hän omaksuu kaikille kielille yhteisen perustan. Tämä tukee toisen kielen oppimista. Äidinkieli on ajattelun ja tunteen kieli, joka mahdollistaa myös lapsen ja vanhemman välisen vuorovaikutuksen. Oma äidinkieli on myös kulttuurin säilyttämisen väline. Kun suomen kieltä puhumaton lapsi aloittaa päiväkodissa, on tavallista, että alkuvaiheessa on hiljainen kausi. Lapsi kuuntelee ja harjoittelee uutta kieltä omassa mielessään sen sijaan, että tuottaisi puhetta. Tavallista on myös, että kielet menevät sekaisin. Lapsi kerää ja havainnoi uutta kieltä ja alkaa myöhemmin tuottaa uutta kieltä, aluksi yhden sana ilmaisuja. Toisen kielen oppimiseen kuuluu, että arkikieli eli sosiaalinen kieli opitaan melko helposti. Mutta abstraktimman kielen oppiminen vaatii enemmän aikaa. (Halme 2011: 86-91; Pollari & Koppinen 2000: 28.)

Suomen oppimista voi hidastaa suuret lapsiryhmät, ryhmän koostumus ja melu. Lapsi voi kuulla kieltä väärin meluisassa ympäristössä ja puheen ymmärtäminen tuottaa vaikeuksia. Pienemmissä ryhmissä oppiminen mahdollistaa tehokkaamman oppimisen.

Kun lapsi muuttaa uuteen kielikulttuuriin, se merkitsee hänelle suurta muutosta. Päiväkodissa ei ymmärretä keiltä, jota puhutaan kotona ja uusi kieli on hänelle tuntematon. Lapsi saattaa tällöin lopettaa kokonaan puhumisen. Toinen kieli on tarkoitus oppia äidinkielen rinnalle, ei korvaamaan sitä. Suomi toisena kielenä –opetuksessa keskiössä on funktionaalisuus eli lähtökohtana on lapselle tärkeä sanasto. Merkityksellisin sanasto liittyy leikkiin ja ryhmään liittymiseen sekä arjen tilanteista selviytymiseen. Aikuisen tehtävä on kuunnella ja havainnoida lasta, jotta hän löytää lapsen kannalta oleelliset kielen oppimiseen liittyvät tarpeet ja tilanteet. Varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa on käytössä lukuisia menetelmiä ja toimintatapoja, jotka soveltuvat S2-opetukseen. Näitä ovat muun muassa laulut, lorut, sadut, kuvakirjat, pelit, Orff ja sadutus. Menetelmä valitaan kielitaidon tason, tarpeen ja tavoitteen mukaan. Kieltä voidaan opettaa monikanavaisesti: visuaalisesti, kinesteettisesti, taktillisesti ja auditiivisesti. Visuaalisista keinoista on hyötyä S2-opetuksessa. Lapselle on raskasta, jos oppiminen tapahtuu vain auditiivisen aistin varassa. Selkokielistämistä on usein myös apua, kun aikuinen tarkistaa kielenkäyttöään. Tarvitaan toistoa ja kertausta: puhetta ei korjata muistuttamalla virheistä vaan antamalla oikea malli. (Halme 2011: 92-95; Ahonen, Määttä, Meronen & Lyytinen 2003: 83.)

Uuden kielen omaksuminen alkaa sanojen toistamisella. Lapsi harjoittelee niitä hiljaa tai omassa mielessään lauseyhteyksissä ja vasta sen jälkeen alkaa kommunikoida uudella kielellä muiden kanssa. Suomen monikulttuurisuuden tai monikielisyyden vaikutus lapsen kielenkehitykseen mietityttää usein vanhempia. Voiko se hidastaa puheen- tai kielenkehitystä tai aiheuttaa kielihäiriöitä? Lapset kykenevät oppimaan kahta kieltä samaan aikaan. Kielenkehityksen alkuvaiheissa kaksikielinen lapsi sotkee samaan lauseeseen eri kielten sanoja. Kielitaito voi myös vaihdella siten, että toinen kieli on kehittyneempi kuin toinen. Kielelliset erot tasoittuvat kyllä iän myötä. (Ahonen ym. 2003: 83.)

Päivähoidon kautta pystytään vaikuttamaan monikielisen lapsen kehitykseen tukemalla suomen kielen ja kulttuurin omaksumista, rakentamalla yhteistyötä vanhempien kanssa ja tukea heitä lapsen äidinkielen oppimisessa sekä auttamalla perheen kotoutumisessa. (Hassinen 2005: 146.)

7 Musiikin vaikutus kielen kehitykseen ja –oppimiseen

Helsingin yliopiston tutkimusjohtaja Mari Tervaniemi johtaa tutkimusryhmää ”Musiikki ja aivot”. Hänen mukaansa musiikki kehittää aivoja jopa enemmän kuin tiedetään. Musiikkiharrastuksella on hyödyllisiä vaikutuksia lasten lukemaan oppimiseen, muistiin ja keskittymiskykyyn. Tervaniemen mukaan musiikkiharrastuksesta on aivojen kannalta hyötyä myös kouluoppimisessa, kuten Tossavainen ja Juvonenkin (2015) ovat todenneet oman tutkimuksensa myötä: lapsi ei välttämättä kaipaa ohjattua musiikki- tai soittoharrastusta, koska kotiloissa tapahtuva lauleskelu tai musiikin kuuntelu saavat myös aivoissa aikaan positiivisia vaikutuksia esimerkiksi keskittymiskykyyn. Tämä on verrattavissa varhaiskasvatuksen parissa annettavaan musiikkikasvatukseen. Kun lapsi on kosketuksissa musiikin kanssa, hän reagoi vähemmän yllättäviin ja häiritseviin ääniin. Näin lasten keskittymiskyky ja uusien asioiden oppiminen helpottuvat. (Garlo 2015.) Kehityspsykologian piirissä on myös tunnustettu musiikin merkitys kielellisen kehityksen yhteydessä. Erityisesti laulamisella on yhteyksiä tähän ja lapsen kyky laulaa kehittyy jopa ennen tai samanaikaisesti, kun lapsi alkaa tuottaa ensimmäisiä sanojaan. Varhaiskasvatuksessa musiikkikasvatuksella tuetaan myös lasten kielellistä kehitystä leikinomaisin menetelmin. (Ruokonen 2011.)

Tanja Linnavalli valmistelee Helsingin yliopistoon väitöskirjaansa ja on seurannut tutkimustaan varten 5- ja 6-vuotiaita espoolaislapsia kahden vuoden ajan tutkimusryhmän kanssa. Tutkitut lapset kävivät tavallista kunnallista päiväkotia. Osa heistä harrasti päiväkotipäivän aikana kerran viikossa maksullista musiikkileikkikoulua, osa samalla tavalla tanssia, osa ei kumpaakaan näistä. Lapset testattiin neljä kertaa kahden kouluvuoden aikana. Lasten, jotka osallistuivat musiikkileikkikouluharrastukseen, tulokset kielellistä kykyä mittaavissa testeissä kohosivat kahdessa vuodessa enemmän kuin kahden muun ryhmän. Pieni annos musiikkia näkyi lapsen kehityksessä pienessäkin ajassa. Espoossa musiikkileikkikouluja pyörittävät päiväkodeissa paikalliset musiikkiopistot ja vanhemmat maksavat tunneista. Musiikkileikkikoulua harrastaneet lapset saivat parempia tuloksia testeissä, joissa mitattiin sanavarastoa ja kykyä tunnistaa ääniteitä. Eroa ei näkynyt testeissä, joissa

tutkittiin lapsen kykyä ohjata toimintaansa tai muuta kuin kielellistä älykkyyttä. Espoossa musiikkileikkikoulu on vain pieni osa lapsen arkea eikä vanhempien koulutustaustassa näkynyt yhtäläisyyttä. Musiikkileikkikoulua opettaa ammatillinen musiikkikasvattaja, joka tyypillisesti opiskelee musiikin ja musiikkipedagogiikan opintoja 4-5-vuoden ajan ja on erikoistunut pienten lasten opettamiseen. Tärkeää on, että joissakin kaupungeissa musiikkilaitokset tarjoavat näitä opetuksia myös päiväkodeissa, mikä minimoi vanhempien ponnisteluja ja tekee siten musiikkileikkikoulun osallistumisesta todennäköisemmän perheille, joilla on _laajempi sosioekonominen tausta. Kaikilla vanhemmilla ei ole taloudellisia tai sosiaalisia resursseja lapsensa viemiseksi musiikkitunneille, mahdollisesti useita kertoja viikossa, mikä lisää entisestään erilaisten sosioekonomisten taustojen välisiä eroja. (Aalto 2018; Linnavalli, Putkinen, Lipsanen, Huotilainen & Tervaniemi 2018.)

Musiikkileikkikoulussa lapset tuottavat erilaisia leikkejä enimmäkseen laulamalla, mutta myös yksinkertaisilla soittimilla ja siten harjoittelevat äänten taajuussisältöä. Laulu voi olla myös tekijä, joka vaikuttaa sanaston oppimiseen: kappaleet tuovat uusia sanoja ja vahvistavat tuttujen ihmisten merkitystä kehittäväälle ajalle. Musiikkitoiminnan vaikutuksia kielenkäyttöön voidaan myös välittää esimerkiksi motivaation avulla. Musiikkileikkikouluun osallistuvat lapset saattavat olla motivoituneempia esimerkiksi riimeissä ja lauluissa ja tämä voi johtaa kielitaidon lisäämiseen. Yhteinen musiikin tekeminen näyttäisi lisäksi edistävän sosiaalisia taitoja, mikä lisää myös päiväkotien ja koulujen – ja niiden takana olevan yhteiskunnan – merkitystä tarjota tällaista ryhmämuotoista toimintaa lapsille. (Aalto 2018; Linnavalli ym. 2018.)

Lasten muut harrastukset eivät vaikuttaneet kielellisiin kykyihin. Musiikkileikkikoulut eivät ole ainoa tapa järjestää harrastusmahdollisuuksia. Kuopiossa esimerkiksi konservatorio on järjestänyt täydennyskoulutusta musiikinopetuksesta lastentarhanopettajille. (Aalto 2018; Linnavalli ym. 2018.)

Vuonna 2016 selvitettiin, onko maksullisen muskaritoiminnan järjestäminen laillista varhaiskasvatuksessa. Apulaisoikeusasiamiehen Jussi Pajuojan mukaan koulutuksellisen tasa-arvon, lasten yhdenvertaisuuden ja varhaiskasvatuksen tavoitteiden saavuttamisen kannalta ongelmattomin vaihtoehto on, että varhaiskasvatuksen järjestäjät tekevät yhteistyötä taiteen perusopetuksen järjestäjien kanssa ja toiminta sisällytetään osaksi kaikille yhteistä varhaiskasvatusta.

(Oikeusasiamies 2017.) Helsingin sanomissa uutisoitiin (9.6.2018) Musakärryn tuovan soittimet päiväkoteihin Helsingissä. Soitinkokoelman lisäksi enemmän väliä on soitinten mukana tulevalla lisäkoulutuksella. Helsingissä kehitetään mieluiten toimintaa, johon pääsevät kaikki lapset mukaan ja jossa henkilöstö on aktiivisesti mukana ohjaajana. (Aalto 2018.)

Musiikinharjoittelun ei tarvitse välttämättä olla musiikkiopistossa tapahtuvaa soitinharjoittelua. Kaikenlainen aktiivinen ja usein toistuva musisointi vahvistaa kielikykyä. Jo pelkkä musiikin kuunteleminen vaikuttaa vireystilaan ja mielialaan, jotka puolestaan vaikuttavat kaikkeen oppimiseen. (Linnavalli 2018.)

7.1 Narratiivisuuden vaikutukset

Musiikkipedagogiikassa käytetään usein laajasti erilaisia tarinoita, kun työskennellään lasten kanssa. Tarinat tukevat tunnin kokonaisuuden hahmottamista sekä lasten kiinnostusten ylläpitämistä. Lapset hahmottavat maailmaa narratiivien kautta. Narratiivien kautta lapsi voi ilmaista ajatuksiaan ja tunteitaan toisille. Narratiivisuutta eli kertomuksellisuutta on käytetty historian valossa jo pitkään, koska tarinoita on kerrottu sukupolvelta toiselle. Sadut ja tarinat ovat olleet mukana rakentamassa lasten käsityksiä oikeasta ja väärästä. Myös laulujen kertomukset ovat opettaneet monenlaisia asioita. Tarinoiden kuvat ovat omalta osaltaan olleet apuna ymmärtämisessä. Narratiivisen pedagogiikan lähtökohtana on opettajan aito sitoutuminen, koska opettaja ja oppija jakavat tietonsa ja ymmärryksensä. Tällaisen vastavuoroisen suhteen luominen vaatii opettajalta kykyä lähestyä oppilaita lämpimästi ja ymmärtäväisesti. Kotioloissa taito syntyy, kun lapsella on mahdollisuuksia puhua vanhempien kanssa tapahtumista, joihin ovat yhdessä osallistuneet. Tarinoiden kerrontaan innostaa myös vanhempien osallisuus lapsen kuvitteelliseen leikkiin, jota johdatellaan kielen avulla eteenpäin. (Rantala 2014: 17, 22, 31-32; Lyytinen 2003: 62.)

Kyllikki Rantala selvitti väitöskirjatutkimuksessaan (2014) narratiivisuuden eli kertomuksellisuuden ilmenemistä musiikkikasvatuksessa. Tapaustutkimus sijoittui yhteen 4-vuotiaiden lastenmusiikkileikkikouluryhmään. Hän kertoo, millaisia narratiiveja käytettiin musiikkileikkikoulupedagogiikassa ja miten lapset asettuivat tähän. Rantala käytti aineistona videoituja opetustilanteita sekä opettajan haastatteluita. Pohjana hän käytti myös

narratiivisen pedagogiikan sekä musiikkikasvatuksen näkökulmia. Narratiiveja ilmenee kaikissa musiikkikasvatuksen työtavoissa ja aihepiireinä olivat muun muassa luonto, ympäristö, vuodenkulku. Rantalan tutkimuksen kautta osoitetaan, kuinka pedagogiikka ei esiinny vain auditiivisena ja visuaalisena vaan myös mielellis-kehollisena herkistämisenä. Tutkimuksen keskiössä oli nimenomaa pedagogiikka eikä musiikin merkitys ihmisen kasvun monipuolisena tukijana. (Rantala 2014: 4, 14, 95.)

Rantala toteaa, että aiempaa tutkimusta aiheesta on hyvin vähän. Tutkimuksen tärkeimmät lähtökohdat ovat olleet lisätä tutkimustietoa sekä tarkastella musiikkileikkikoulunopettajan Maija Salon pedagogiikkaa. Maija Salo on yksi Suomen musiikkileikkikouluopetuksen kehittäjistä, joka on omalla osaamisellaan vaikuttanut suuresti laadukkaan suomalaisen musiikkikasvatuksen kehitykseen. Salo aloitti ensimmäiset musiikkileikkikoulukokeilunsa vuonna 1968. (Rantala 2014: 15, 88.)

Tutkimuksessa kerrotaan, kuinka opettaja käyttää opetushetken aikana paljon narratiiveja. Ne voivat olla pieniä yksityiskohtia tai isompia kokonaisuuksia. Merkityksellistä on huomata, kuinka narratiivi voi olla se, kuinka opettaja saa tamburiinin elämään. Narratiivit ovat osa kuunneltavaa musiikkia, jolloin opettaja sanallisesti ohjaa lapsia musiikin kuvaamiin tapahtumiin (kuten metsään ja lintuihin). Narratiivit liittyvät lasten omaan elämysmaailmaan, joihin on helppo samaistua. Narratiivisuus on läsnä koko hetken ajan: esimerkiksi kana-teema kulkee läpi koko tunnin ja sitä elävöitetään kanalauluilla, musiikkiliikunnalla, rytmimunasoitolla, pääsiäisen muistelemisella ja kanatarinoilla. Narratiivisuus voi olla myös jatkuvaa useamman kerran kestävän tarinan kautta tai kerrasta toiseen samana toteutuva alkulaulu ja loppulaulu, jotka tuovat tuttuutta ja turvallisuutta. Narratiivisuus on myös vuoropuhelua, jossa opettaja luo maiseman, esimerkiksi metsän, mutta lapset osallistuvat näkymän rakentumiseen yhteisen keskustelun kautta. (Rantala 2014: 136-140, 149.)

Rantalan saamat tutkimustulokset osoittavat, että narratiiveja käytetään tietoisesti suuntaamaan lasten huomiota kasvatuksellisiin ja opetuksellisiin sisältöaineisiin. Narratiivinen pedagogiikka on vuorovaikutuksellista ja lapsilla on mahdollista vaikuttaa tarinaan. Narratiivisuus on lasten omaa elämysmaailmaa, jossa heidän oppimisensa mahdollistuu heille luonnollisella tavalla. Narratiivisuuteen on helppo eläytyä. Narratiivinen lähestymistapa lisäsi myös lasten ryhmään kuulumisen tunnetta. (Rantala, 2014: 231-233.)

7.2 Rytmi ja melodia

Musiikki koostuu seuraavista elementeistä: rytmistä, temposta, melodiasta, kestosta, sointiväristä, harmoniasta ja dynamiikasta. Rytmi sisältää musiikin sykkeen ja tempolla tarkoitetaan musiikin etenemisnopeutta. Melodia kertoo sävelkorkeuksista ja kestoon sisällytetään hiljaisuuden ja äänen vuorottelut. Musiikkikasvatuksen kautta voidaan edistää lapsen rytmistä kehitystä. Esimerkiksi luku- ja kirjoitustaidon oppimisen taustalla on rytmitaju. Rytmikasvatusta pyritään tukemaan musiikkiliikunnalla, runoilla, loruilla sekä soittamalla. Loruilla ja runoilla hahmotetaan sanarytmiä keho- ja rytmisoittimilla. Soittamalla säestetään loruja ja lauluja ja toteutetaan rytmisiä äänikuvia. (Hongisto-Åberg ym., 1993: 25-26.) Varhaisiän musiikkikasvatuksen tavoite on tarjota lapsille musiikillisia elämyksiä mutta myös valmiuksia ja taitoja. Parhaimmillaan se antaa virikkeitä jatkuvan musiikkiharrastuksen syntymiseen. Musiikin avulla tuetaan lasten luovuutta ja itseilmaisun kehittymistä. Puhe sisältää myös samoja elementtejä kuin musiikki: rytmi, melodia, äänenväri ja eri painotukset. Näitä osa-alueita ihminen käsittelee samoilla aivoalueilla. (Putkinen, Saarikivi & Tervaniemi 2013; Tupala & Tervaniemi 2011.)

Aivolohkossa musiikki ja kieli toimivat samoilla alueilla. Dysfaattisten lasten kanssa tehtyjen tutkimusten kautta on saatu selville muun muassa, että musiikkileikit auttavat oikeinkirjoitusta, äänteiden erottelua ja rytmitajua. Laulu ja rytmittely herättävät ja avaa aisteja ja innostavat yhdessä toimimiseen ja tarkkaavaisuuteen. Kun lapsi on tarkkaavainen, hän omaksuu paremmin asioita. (Veirto 2016.)

Musiikin rytmissä korostuu jaksottaiset iskut ja niitä painottamalla syntyvät tahtilajit. Puheen rytmissä esiintyy äännettyjen yksiköiden, kuten tavujen, ajallinen vaihtelu, joka muodostaa jokaiselle kielelle ominaisen äänirakenteen. Puheen rytmi ei perustu minkään yksikön jaksottaiseen esiintymiseen vaan on seurausta fonologisista ilmiöistä, kuten tavujen rakenteesta. Musiikin rytmin periodisuus mahdollistaa kehon liikkeiden yhdistämisen musiikkiin, mikä ilmenee erityisesti tanssissa. Joissakin kulttuureissa musiikille ja tanssille ei ole edes olemassa erillisiä sanoja. Musiikillisen rytmin motorisesta perustasta kertoo, että rytmin havaitsemisen ja tuottamisen (esimerkiksi taputtamalla, rummuttelemalla kehoon tai rumpuun) yhteydessä aivoissa aktivoituvat

liikkeiden säätelyyn erikoistuneet alueet. Näitä ovat esimerkiksi tyvitumakkeet, motorinen aivokuori ja pikkuaivot. (Särkämö & Tervaniemi 2010: 45.)

Puheen melodialla tarkoitetaan intonaatiota ja äänenkorkeuden vaihtelua. Musiikissa melodiat rakentuvat tonaalisen järjestelmän mukaisesti valittujen vakiintuneiden intervallien varaan. Yhdessä rytmin kanssa intervallijärjestelmä saa aikaan se, että musiikin melodiassa sävelten väliset suhteet ovat rikkaita. Musiikin melodiat voivat jäädä soimaan päähän useiksi päiväksi, kun puhemelodiat puolestaan eivät herätä esteettistä kiinnostusta. Puheen äänenkorkeuden vaihtelu tietyn kielen sisällä on yhteydessä äänenkorkeuden vaihteluun kieltä äidinkielenään puhuvien säveltäjien teoksissa. Vauvojen ensimmäisenä kehittyvistä musiikillisista taidoista on melodisen muodon eli äänenkorkeuden nousujen ja laskujen erottaminen ja se vaikuttaa puheen intonaation havaitsemiseen. Vauvalle suunnattu puhe on yleensä melodiselta muodoltaan rikasta ja ohjaa vauvaa kiinnittämään huomiota äänenkorkeusvihjeisiin. Aivovauriopotilaiden tutkimukset ja terveiden henkilöiden aivokuvantamistutkimukset osoittavat, että oikealla ylemmällä ohimolohkopoimulla on keskeinen rooli melodiseen muotoon pohjautuvassa melodioiden havaitsemisessa. Oikean ohimolohkon alueista, erityisesti ylemmässä ohimolohkopoimusta ja alemmasta otsalohkosta koostuvat verkosto on keskeinen puheen intonaation käsittelyssä. (Särkämö & Tervaniemi 2010: 45-46.)

Psykologian professori Teija Kujala johtaa Helsingin yliopiston työryhmää, joka tutkii kielen havaintoa ja sen häiriötä, kuten lukivaikeutta. Lukivaikeus on perinnöllinen oppimisvaikeus, jonka vuoksi lukeminen on virheeltäistä ja hidastunutta. Tutkimuksen tavoite on lieventää tai ennaltaehkäistä lukivaikeutta jo vauvaiässä niillä lapsilla, joilla on siihen riski perinnöllisesti. Tutkimusprosessi on käynnissä ja tuloksia ei ole vielä kokonaan julkaistu. Tutkimushanke kulkee nimellä *"Lukivauva"*. Lukivauva-hanke esittäytyi ensimmäisen kerran Lapsimessuilla huhtikuussa 2015. (Lukivauva n.d.)

Tutkimuksen ensimmäinen vaihe on vastasyntyneen EEG- eli aivosähkökäyrämittaus. Päähän sijoitetuilla antureilla havaitaan sähköisesti toimintaa ja vauvalle soitetaan ääniä kokeen aikana. Koetulokset antavat tietoa kuulovalmiuksista. Tutkimuksen jälkeen perheet jaetaan ryhmiin ja osa heistä saa tehtäviä kotiin. Osa perheistä kutustaan vauvan ensimmäisen elinvuoden aikana toiseen mittaukseen. Lapsen ollessa 2-3-vuotias, hänen kielelliset kyvyt testataan. Lapsen kanssa tehdään ikätason mukaisia tehtäviä, joiden avulla selvitetään kielellisen kehityksen kulkua. Osa lapsista kutsutaan

taas uuteen EEG-mittaukseen. Viimeinen vaihe toteutetaan lapsen aloittaessa koulun. Tutkimukseen osallistuvien lasten luku- ja kielellisten taitojen kehittymistä selvitetään ensimmäisellä luokalla, jolloin lukivaikeus on ensimmäisen kerran mahdollista todentaa. (Lukivauva n.d..)

Joulukuussa 2017 tutkimuksen tuloksista kerrottiin kootusti. Vastasyntyneiden vauvojen aivot ovat antaneet tuloksia ja tulokset on lähetetty arvioitaviksi kansainväliseen tiedejulkaisuun. Anja Thiede valmistelee väitöskirjaansa ja tarkastelee hankkeen vauvoja, joiden vanhemmilla on keskivaikea tai vaikea lukivaikeus. Näiden vanhempien vauvoilla oli puheen käsittely aivoissa erilaista kuin vastasyntyneillä, joiden vanhemmilla ei ole lukivaikeutta. Muun muassa vokaalin erottaminen toisesta oli lukivaikeusriskivauvoille vaikeampaa. Aivoissa ääntä käsitellään sekä oikealla että vasemmalla puoliskolla, ja aivopuoliskojen välinen työnjako puheen käsittelyssä oli lukivaikeusriskivauvoilla erilainen kuin muilla. Näiden tulostan perusteella tämä viittaa siihen, että lukivaikeuteen vaikuttavat geenit osallistuvat aivojen kehitykseen varhaisvaiheista lähtien. Aivot kehittyvät hienoiksi ja älykkäiksi riskistä riippumatta, mutta jokaisen ihmisen aivoilla on omat erityislaatuiset ominaisuutensa. Voidaan todeta, että lukivaikeuden sukuriski näkyy jo vastasyntyneiden aivoissa, ja erityisesti heidän valmiuksissaan käsitellä puhetta. Tutkimuksessa selvitetään vielä, onko tällä merkitystä tulevan kielen kehityksen kannalta. (Lukivauva n.d..)

Psykologian tohtori Paula Virtalan ja väitöskirjantekijä, puheterapeutti Linda Lönnqvistin osatutkimukset käsittelevät Lukivauva-hankkeen vauvoja kuuden kuukauden iässä. Ensimmäiset tulokset kertovat, että vauvojen ensimmäiset kielelliset taidot ja aivosähkökäyrällä mitattava, puheen käsittelyä heijastava aivotoiminta ovat todella yhteydessä toisiinsa. Se, miten vauva kommunikoi ympäristönsä kanssa puolen vuoden iässä selviää aivojen kuuloalueiden kypsytydestä ja sitä myöten puheen käsittelyn tarkkuudesta ja nopeudesta. Tällä tarkoitetaan sitä, miten hän äänтелеe, osoittaa, tavoittelee esineitä ja niin edelleen. Esikielellisen kommunikaation taidot ovat kielen kehityksen varhaisimpia askeleita, joissa jokainen lapsi kehittyy omaan yksilölliseen tahtiinsa. Ryhmätasolla voidaan todeta yhteys näiden taitojen ja aivotoiminnan välillä. Alustava tulos kertoo, että vauvan aivojen tutkimisella on merkitystä. Aivojen reaktiot voivat kertoa meille kielen kehityksen lähtökohdista jo ennen kuin lapsi sanoo ensisanansa. Kun tunnistetaan varhain ne lapset, joiden lähtökohdat ovat

haastavammat, voidaan tarjota tukea kehitykselle ennen kuin ongelmia edes ilmenee. (Lukivauva n.d.)

Lukivauva-hankkeen rinnalla tehdään myös lukivaikeuden aivotutkimusta aikuisille. Aikuisten tutkimuksessa voidaan selvittää, millaisia ongelmia lukivaikeuteen liittyy ja mitä aivoissa tapahtuu lukiessa. Tutkimukset tukevat toisiaan ja täydentää kuvaa lukivaikeudesta ja sen kehityksestä. Aikuisten tutkimuksessa kokeita on suoritettu esimerkiksi koehenkilön katsoessa elokuvaa, katsoen symboleita tai puhetta kuunnellaan ja samalla on mitattu sähkömagneettisia aiovasteita. Näiden ohella on otettu sylki- ja verinäytteitä geenitutkimusta varten. Lisäksi koehenkilöt osallistuvat neuropsykologisiin testeihin, joissa selvitetään luku- ja kirjoitustaitoja, kielellisiä ja näönvaraisia päättelytaitoja sekä muistitoimintoja. Koehenkilöillä on myös mahdollisuus osallistua halutessaan aivojen rakenteelliseen magneettitutkimukseen. (Lukivauva n.d.)

Joulukuussa 2017 Lukivauva-hanke sai tutkimustuloksia vauvoista, joiden vanhemmilla on keskivaikea tai vaikea lukivaikeus. Väistösikirjaansa valmisteleva diplomi-insinööri Anja Thiede tarkasteli erityisesti näitä vauvoja. Kyseisillä vauvoilla puheen käsittely oli erilaista kuin vastasyntyneillä, joiden vanhemmilla ei ole lukivaikeutta. Lukivaikeuksisten vanhempien vauvoilla puheäänissä tapahtuvien muutosten erottaminen oli haastavampaa kuin muilla saman ikäisillä. Lukivaikeusriskivauvoilla esimerkiksi vokaalin erottaminen toisesta oli vaikeampaa. Lukivaikeusriskivauvoilla aivopuoliskojen välinen työnjako puheen käsittelyssä oli erilainen. Ääntä käsitellään aivoissa sekä oikealla että vasemmalla puolella. Tulosten antavat vahvistusta siihen, että lukivaikeuteen vaikuttavat geenit osallistuvat aivojen kehitykseen varhaisvaiheista lähtien. Aivot kehittyvät älykkäiksi lukivaikeusriskistä huolimatta. Myös lukivaikeusriskivauvojen aivoilla on omat erityislaatuiset ominaisuutensa, jotka voivat olla taustalla niissä vaikeuksissa, joita lukivaikeudesta kärsivillä lapsilla myöhemmin havaitaan. (Lukivauva 2017)

Tulevissa osatutkimuksissa hankkeen tutkijat selvittävät kaikkea sitä, mikä vaikuttaa lapsen aivojen ja kielen kehitykseen varhaisina vuosina. Erityisinä kohteina ovat lukivaikeuden sukuriski, vauvojen yksilölliset ominaisuudet, kasvu ja kehitys sekä kodin ja kasvuympäristön harrastukset ja äänimaailma. On mielenkiintoista seurata Lukivauva-hankkeen tuloksia sitä, miten musiikkikasvatuksen keinoin voidaan mahdollisesti vaikuttaa vielä enemmän lapsen kielelliseen kehitykseen sekä mahdollisesti myös tukea

mahdollista lukivaikeutta. Voidaanko varhaiskasvatuksen pedagogisella toiminnalla tukea mahdollisia lukivaikeuden piirteitä tai ehkäistä niitä?

8 Vuorovaikutuksen ja osallisuuden tukeminen

Maapallollamme puhutaan noin 6000:ta kieltä. Jokaisella kielellä on omat sääntönsä ja rakenteensa. Mikään kielellinen rakenne ei voi olla sellaisenaan biologisesti olemassa valmiina vaan jokaisen on opittava lähiympäristönsä käyttämä tapa viestiä tarkkailemalla ihmisten välistä vuorovaikutusta ja ottamalla siihen osaa aktiivisesti. (Laakso 2014: 22.) Sosiaaliset taidot tarkoittavat kielellisiä ja ei-kielellisiä taitoja tehdä aloitteita, vastata toisten ehdotuksiin ja pyyntöihin, antaa palautetta ja ylläpitää vastavuoroista vuorovaikutusta suotuisalla tavalla. Taidot ovat konkreettista toimintaa, puhetta, tekoja ja valintoja, joiden avulla lapsi voi saavuttaa myönteisiä tavoitteita. Eli lapsi pääsee mukaan leikkiin, tutustuu toiseen tai saa mielipiteensä kuulluksi ryhmässä. Sosiaaliin taitoihin kuuluu myös taito osata pitää puoliaan. (Poikkeus, Aro & Adenius-Jokivuori 2014: 287.)

Lapselle leikin ulkopuolelle jääminen tai torjutuksi tuleminen voi olla kivuliasta, samoin kuin ulkopuolisuus tai hylätyksi tuleminen lapselle. Vuorovaikutustilanteet ovat kielenkehityksen näkökulmasta katsoen tärkeitä, koska kieli on keskeinen sosiaalisen vuorovaikutuksen väline. Kielenkehityksen vaikeuksiin liittyy usein hankaluuksia sosiaalisten taitojen oppimisessa ja soveltamisessa. Toimiakseen taitavasti ja sopeuttaakseen viestintänsä tilanteeseen sopivaksi, lapsi tarvitsee myös sosiokognitiivisia taitoja. Eli taitoja ja tietoja sosiaalisista tilanteista ja normeista. Tällöin lapsi osaa asettua toisen henkilön asemaan ja tekemään kielellisten viestien ja tilannevihjeiden pohjalta tarkkoja havaintoja sekä oikeaan osuvia tulkintoja vuorovaikutuskumppanin tavoitteista. (Poikkeus & ym. 2014: 286-288.)

Tunnetaidot käsitellään usein erillisenä taitoalueena, johon kuuluu tunteiden tunnistaminen, tunteiden ilmaiseminen, empatia sekä vuorovaikutuksen kannalta tärkeimpänä tunteiden ja niihin kietoutuvan käyttäytymisen säätely. Kokemukset

sosiaalisista suhteista turvallisina ja tyydyttävänä mahdollistavat sen, että yksilön sosiaalinen minäkuva ja itseän kohdistuva kokonaisvaltainen arviointi eli itsetunto on myönteinen. Sosiaalisten taitojen tukemisen näkökulmasta on keskeistä oppia ja opettaa taitoja tunteiden, kognitioiden ja käyttäytymisen osa-alueilta, kuten tunteiden säätely, myönteisten sosiaalisten tavoitteiden asettaminen ja ongelmanratkaisutaidot. Kulttuurissamme lapset viettävät paljon aikaa ryhmissä, jotka koostuvat saman ikäisistä, valta-asemaltaan tasa-arvoisista lapsista. Näissä ryhmissä oppimista tapahtuu vertailun, omien ja toisten näkökulmien erojen tunnistamisen ja ymmärryksen koordinoinnin kautta. Lapsilla on erilainen kyky ja tilaisuus vaikuttaa ja käyttää valtaa ryhmässään ja he saavat erilaista hyväksyntää tovereiltaan. Leikin kautta lapsi harjoittelee vuorovaikutussuhteita ja -tapoja. Lapsi harjoittelee rooleja, saa palautetta sekä tarkkailee, miten muut toimivat ja ilmaisevat aikomuksiaan, toiveitaan ja tunteitaan. Tilanteiden tapahtumien ja tunteiden sekä seuraamusten pukeminen sanoiksi keskustelussa vanhempien kanssa edesauttava sosiaalisten taitojen ja tietojen kehittymistä. (Poikkeus ym. 2014: 288.)

Suomalaisessa kasvatuserinteessä on korostettu omatoimisuutta sekä itsenäisyyttä. Jos lapsen jättää kuitenkin yksin ilman tarvittavaa tukea ja ohjausta, hän saattaa kehittyä itsenäiseksi, mutta myös myöhemmin ehkä katkeroitua ja olla haluton auttamaan muita. Myöhemmin hänen tulee oppia monet tärkeät taidot erehdyksen kautta eikä pääse hyödyntämään ympäröivän kulttuurin tarjoamia voimavaroja. Oppimisen ja tunne-elämän kannalta ei ole edullista jättää lasta selviytymään omillaan. (Lonka 2015: 71) Lapsen sosiaalis-emotionaalisen toiminnan ja sosiaalisten taitojen kehittymiseen vaikuttavat varhaiset kokemukset vuorovaikutustilanteista. Lapsi on heti syntyessään valmis sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Kokemukset ennustavat kognitiivista kehitystä (ajattelu, puhe ja ymmärtäminen) ja vaikutus ulottuu myös persoonallisuuden ja temperamentin muovautumiseen. Turvattomassa kiintymyssuhteessa lapsen lähellä olevat aikuiset eivät ole emotionaalisesti lapsen lähellä. Lapsi ei hae läheisyyttä ja turvaa heistä vaan saattaa jopa vältellä. Tällainen lapsi herättää usein huomiota negatiivisilla tunteenpurkauksilla sekä käyttäytymisellä eikä opi tunnistamaan, nimeämään eikä käsittelemään omia tunteitaan. Tunteista keskusteleminen osoittautuu myös haasteelliseksi. Lasten ja vanhempien vähäinen yhdessäolo on uhka kielelliselle kehitykselle. Yhteisen ajan puute voi hidastaa ja heikentää lapsen kielellisten ja sosiaalisten taitojen rakentumista. (Hakamo 2011: 12-13.) Lasten ja aikuisten auttamishalua lisää samassa ryhmässä liikkuminen. Yhteiset musiikkikokemukset

yhdistävät ja lisäävät vuorovaikutusta. Pienet lapset auttavat tutkimusten mukaan mieluummin niitä lapsia ja aikuisia, joiden kanssa ovat musisoineet yhdessä. Tai vain pomppineet samassa rytmissä. (Linnavalli 2018.)

Vuorovaikutusta ja osallisuutta tarvitaan oppimistilanteisiin. On kuitenkin hyvä erottaa toisistaan oppiminen ja opettaminen. Opettaminen on pedagogisten periaatteiden mukaan rakennettua toimintaa. Oppiminen on taas olennainen osa ihmisen kehitystä sekä opetustilanteissa kuin niiden ulkopuolellakin. (Kauppinen 2013: 12.) Kielenkäyttötilanteet ovat monikanavaista toimintaa. Vuorovaikutus on osallistujien yhteistyötä. Se rakentuu sekä sanallisten että ei-sanallisten keinojen avulla. Puheen lisäksi käytämme vuorovaikutustilanteissa katsetta, ilmeitä, kehon liikkeitä, eleitä ja muuta ei sanallista toimintaa, kuten esimerkiksi käsillä olevia esineitä. Pieni vauvakin osallistuu vuorovaikutustilanteeseen ilman puhuttua kieltä esimerkiksi itkun, ilmeiden, ääntelyn ja kehon liikkeidensä avulla. Eleiden lisäksi katse on myös vuorovaikutuksen perustava elementti. Saamme yhteyden vuorovaikutuskumppaniin kohdistamalla katseemme häneen. (Tykkyläinen 2011: 115-18.) Osallisuudesta voi syntyä halu osallistua oppimisyhteisön tarjoamiin toimintoihin. Osallisuuden tunne syntyy, kun jokainen oppimisyhteisön jäsen tulee huomatuksi omana itsenään ja kohdeksi tasavertaisena ihmisenä toisten joukossa. Ryhmän jäsenen hyväksyminen omana itsenään luo perustan vuorovaikutuksen onnistumiselle. Tärkeä tavoite oppimisyhteisössä on pyrkiä osallisuudesta osallistumiseen. Päivähoidossa tärkeänä tavoitteena on luoda avoin oppimisilmasto jokaiselle lapselle. Siihen tarvitaan henkilökunnan, lasten ja vanhempien välistä yhteistyötä. Ilmapiirin tulisi olla monikulttuurisuutta arvostava. (Pollari & Koppinen 2000: 55, 127.)

Jatkuva ärsyketulva on paitsi älyllisesti myös tunnetasolla kuormittavaa (Lonka 2015: 137). Vuorovaikutus- ja opetustilanteet sisältävät useimmiten myös paljon erilaisia ärsykeitä ja hälyä. Tällaisissa tilanteissa ja ympäristöissä toimiminen on hankalaa lapselle, jolla on vaikeuksia vastaanottaa ja käsitellä puhuttuja viestejä. Visuaalisten keinojen käyttäminen on erityisen tärkeää tuottamisen ja ymmärtämisen tukena. (Ketonen, Salmi & Tuovinen 2004: 33.) Lapsi, jolla on haasteita kielellisesti, tekee usein niukasti aloitteita, jolloin hänelle jää toiminnassa passiivinen rooli (Poikkeus 2014: 295). Vuorovaikutusta tukemalla tuetaan myös kielenkehitystä (Ketonen, Launonen, Ikonen, Salmi, Palmroth, Röman & Mattinen 2014: 201).

Osallisuus tarkoittaa mukanaoloa, vaikuttamista sekä huolenpitoa ja yhteisesti rakennetusta hyvinvoinnista osalliseksi pääsemistä (Sosiaali- ja terveysministeriö n.d). Uudet varhaiskasvatussuunnitelman perusteet korostavat lapsilähtöisen, lapsen osallisuutta korostavaa pedagogiikkaa. Lasten osallisuuden tulee näkyä toiminnan ideoinnissa, suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Toiminnan lähtökohtana ovat lasten mielenkiinnon kohteet. (Edu.fi n.d.) Osallisuuden vahvistuminen vaatii toimiakseen sensitiivistä läsnäoloa ja vuorovaikutusta kaikissa arjen tilanteissa (Peda.net n.d). Varhaiskasvatuksessa lapset oppivat paljon toisiltaan ja vaikuttavat toistensa toimintaan. Koko päiväkotia ja lähiympäristö ovat oppimisympäristöjä mutta oppimista tapahtuu myös esimerkiksi kotona, työpaikoilla, harrastuksissa. (Lonka 2015: 72.) Osallisuus voidaan äärimmillään tulkita lapselle annettuna rajattomana vallankäyttönä, mutta kasvattaminen osallisuuteen vaatii jatkuvaa vuoropuhelua kasvattajan käyttämän vallan suhteesta lapsen osallisuuteen (Vilpas & Tast 2011: 151).

Valkovenäläinen psykologi L. S. Vygotskin (1896-1934) on edustanut modernia sosiokulttuurista lähestymistapaa ja hänen ajattelussaan keskeistä on, että ihminen on sosiaalinen, kulttuurinen ja historiallinen olento. Muiden kanssa vuorovaikutuksessa opitut asiat alkavat vähitellen sisäistyä ihmismielen omaksi toiminnaksi ja ihminen kehittyy ulkoa sisäänpäin. Vygotskin mukaan ihmisen oman toiminnan säätelyn ja käsitteiden muodostumisen alkuperä on sosiaalinen. Lapsen kulttuurisessa kehityksessä toiminnan muoto esiintyy kahdesti ja kahdella tasolla. Ensin sosiaalisella tasolla ihmisten välisenä tapahtumana ja psykologisella tasolla lapsen mielen sisäisenä tapahtumana. Vygotski erotti toisistaan arkikäsitteet ja opittavat tieteelliset käsitteet. Koulutuksen kautta ihminen ei ajattele vain arkikäsitteiden kautta. Tieteelliset käsitteet opitaan vuorovaikutuksessa. (Lonka 2015: 73.)

Kasvatus- ja opetustyössä opettajan tulee tietää mitä tekee, miksi tekee ja milloin tekee. Oleellista on aikuisen oma asenne, kontakti lapseen, kyky heittäytyä lapsen maailmaan ja samalla säilyttää tilanne kontrollissa. Kasvattajalla tulee olla kykyä kuunnella ja huomioda lasta. Aikuisen tehtävä on tietää lapsen kiinnostuksen kohteet ja herätellä niiden kautta lapsen motivaatio. Aikuisen tehtävä on huomioda myös lasten erilaiset oppimistyyli. Toiminnan edellytyksenä on työstään innostunut opettaja. Omalla esimerkillään aikuinen saa lapset mukaan toimintaan. Luonnollista on, että tulee päiviä, jolloin ei aina jaksaisi, mutta aikuisen tulee olla niin ammatillinen, ettei se näy työssä lapsille. (Lamponen 1998: 47-48.)

Lapsen kielenkehityksen ja vuorovaikutuksen tukemisessa tulee suunnitella ja arvioida esteettömän viestinnän keinoja. Esteettömän viestinnän perustana on malli, jonka työntekijät antavat lapsille. Kaikki lapset hyötyvät siitä, että vuorovaikutustaitoihin kiinnitetään huomiota varhaiskasvatuksessa. Esteettömän viestinnän keinoja ovat esimerkiksi tukiviittomat, välineet, kuvat, piirtäminen, ilmeet, eleet. Suunnittelun ja arvioinnin tapana voi toimia kolmen O:n malli: oikea-aikaisuus, oikealaatuisuus ja oikeamääräisyys. Oikea-aikaisuus tarkoittaa, että pedagogiset toimet ja lapsen ohjaus tehdään mahdollisimman varhain ja jopa ennalta ehkäisevästi. Erityisesti alle kolmevuotiaiden ryhmissä tulisi olla selkeä ja laadukas kielen ja puheen tukemiseen liittyvä pedagoginen toiminta. Oikealaatuisuudella vastaten lapsen kehityksellisiin tarpeisiin. Havaitaan lapsen orastavat taidot ja osaamisen alueet. Oikeamääräisyys tarkoittaa harjoitusten määriä eli toistoja. Lapsen kielen kehitystä ja vuorovaikutusta seurataan jatkuvasti. (Merikoski & Pihlaja 2018: 214, 219.)

Musiikki on vuorovaikutusta, jossa aikuisen tulee kuunnella lasta ja antaa hänen oivaltaa asioita. Lapsella tulee olla mahdollisuus vaikuttaa prosessiin. Oppiminen on riemukas tapahtuma, johon jokaiselle lapselle tulee antaa mahdollisuus. Varhaiskasvatuksessa opettamisen menetelmät eli liikkuminen ja leikki ovat hallitsevia ja tehokkaimpia. Jokaisella lapsella on kuitenkin oma oppimistapansa ja vahvat puolensa. Musiikki kuuluu kaikille. (Lamponen 1998: 48.) Musiikkitoiminnan suunnittelussa tarvitaan mielikuvitusta ja luovaa otetta. Keskeistä on muistaa lapsilähtöisyys. Parhaimmillaan musiikkitoiminta kietoutuu lasten leikkimaailmaa ja saa virikkeitä sieltä. Suunnittelussa on mietittävä, mitä olemassa olevia resursseja jo on ja kuinka ne ovat käytössä.

Hyvin varustetun päiväkodin soittimistoon kuluvat säestyssoittimina piano sekä kitara ja lapsille riittävä määrä viisikielisiä kanteleita. Lisäksi melodiasoittimistoon kannattaa hankkia laattasoittimia ja malletit. Rytmisoittimistoon olisi hyvä valita soittimia, joissa on erilaisia sointivärejä (esim. rytmikapulat, guiro, triangeli, tamburiini ilman kalvoa, sormisymbaalit, kehärummut). Musiikkiliikuntaa varten tarvitaan tilan lisäksi muun muassa palloja, huiveja, herneläppäjä, vanteita, naruja, kankaita. Musiikkimaalausta varten tarvitaan kuvallisen ilmaisun välineistöä ja laululeikkien dramatisointia varten roolivaatteita ja lavastusrekvisiittaa. Tarvittava materiaali on moninaista, mutta oma ääni ja keho ovat ne instrumentit, jotka kulkevat aina mukana. Musiikkikasvatusta voi toteuttaa hyvin spontaanisti ja elävästi päivän eri tilanteissa ilman suurempia välineitä.

Mikäli välineistö ei ole riittävä päiväkodissa, erityisesti silloin keskeisen osan muodostaa opettajan hyvä loru- ja lauluvarasto sekä musiikin tuntemus. Ulkoa osattava materiaalia mahdollistaa spontaanin musiikkikasvatuksen eri tilanteissa. Tämä taito kehittyy ammatissa toimiessa vuosien kokemuksen myötä, mutta myös omalla aktiivisuudellaan ja täydennyskoulutuksilla voi kartuttaa materiaalivarastoaan. (Ruokonen 2011: 136, 139-140.)

9 Tutkimuskysymys ja menetelmälliset ratkaisut

9.1 Tutkimuskysymys

Opinnäytetyöni tarkoitus on selvittää musiikkikasvatuksen ja kielenkehityksen yhteyttä. Tutkimuskysymykseni on, miten musakärryn kautta voidaan tukea lapsen kielenkehitystä ja osallisuutta. Opinnäytetyössä keskityin henkilöstön omiin kokemuksiin ja heidän kokemuksiin kehittämistarpeisiin. Henkilöstön kokemusten perusteella on tarkoitus kuvata, miten S2-lasten osallisuus muuttuu päiväkodissa, jossa on syvennytty musiikkikasvatuksen menetelmiin kielenkehityksen tukena.

9.2 Käytetty aineisto

Aineistona käytin kyselylomaketta, haastatteluja sekä omia muistiinpanoja ohjauskäynneiltä sekä musakärry-tiimin havaintoja kokoontumisissa. Toukokuussa 2018 toteutin nettipohjaisen kyselylomakkeen kasvatushenkilöstölle ajalla 11.5.-9.6.2018. Kyselyssä selvitin kokemuksia kasvatushenkilöstölle järjestetystä koulutuksesta sekä miten soittimiston käyttö on käytännössä onnistunut lapsiryhmissä. Kyselyn johdantotekstissä kerrottiin kyselylomakkeen tavoitteet, tekijän yhteystiedot, taustaorganisaatio ja kyselylomakkeen täyttämiseen kuluva arvioitu aika.

Kysely olisi ollut mielenkiintoista toteuttaa heti, kun kärry oli käynyt varhaiskasvatusyksikössä. Tuloksien kannalta koin tärkeämmäksi, että henkilöstöllä oli pidemmän aikaa mahdollisuuksia toteuttaa musiikkikasvatusta koulutuksen ja musakärryn jälkeen myös päiväkodin oman materiaalin avulla. Starttikoulutuksessa ja omissa ohjauskäyntitilanteissa kerroin opinnäytetyöstäni sekä tulevasta kyselylomakkeesta. Markkinoinnin avulla toivoin edistäväni vastausten saamista ja annoin omat kasvoni myös työlle. Henkilöstö on myös nähnyt, kenen käyttöön vastaukset ovat tulossa. Kesä-elokuun 2018 aikana litteroin kyselyiden tulokset. Tutkimuslupa työlle hyväksyttiin tammikuussa 2018.

9.3 Opinnäytetyön tarkoitus

Opinnäytetyöllä haluan tuoda esille palautetta ja tukea näkemykselle, että musakärry – toiminnalle on kysyntää jokaisella varhaiskasvatusalueella ja välineistöä tulee lisätä tavoitteellisesti tarpeiden mukaan. Vastauksista saadaan myös tärkeää tietoa ohjauskäyntien ja toiminnan kehittämiseksi. Kyselylomake pyydettiin täyttämään tiimeittäin, jotta saadaan kokonaiskuva siitä, miten musakärryn käyttö koettiin ryhmässä ja toteutui kussakin päiväkodissa. Lomakkeen käytöstä informoitiin päiväkotien johtajia ja varajohtajia, joiden sähköpostiosoitteet olivat julkisia sekä varhaiskasvatuksen aluepäällikköä ja musakärryn koordinaattorina toimivaa S2-opettajaa.

Lomakkeen käyttö oli tarkoitus testata oman työyhteisöni kesken Päiväkoti Neulasen ja Myllymetsän henkilökunnan kanssa, mutta testikierros jäi väliin aikataulullisista syistä. Lomakkeella oli sekä avo- että monivalintakysymyksille. Avokysymyksistä tavoitteeni oli saada suoria vastauksia, joita liittyy rikastuttamaan raportointia. Samalla tuli esille, oliko vastauksissa eroja sen perusteella minkä sisältöinen musakärry päiväkodeissa on kiertänyt tai miten päiväkotialueen monikulttuurisuusrakenne vaikuttaa musiikkikasvatuskokemusten suunnitteluun, ohjaamiseen ja lasten osallisuuteen. Ohjauskäyntejä toteutettiin erilaisilla kouluttajakokoonpanoilla ja vastausten perusteella saatiin myös näistä suoraa palautetta kysymällä päiväkotia, jossa kasvatustiimit työskentelevät.

9.4 Käytetyt menetelmät

Opinnäytetyö toteutettiin toimintatutkimuksen keinoin. Toimintatutkimuksella tarkoitetaan työelämässä toimivien ihmisten oman työn tutkimista ja kehittämistä ja siinä on aina mukana ihmisiä käytännön työelämästä. (Kananen 2014: 11.) Toimintatutkimuksen sisältöihin kuuluu käytäntöihin suuntautuminen, muutokseen pyrkiminen ja tutkittavien osallistuminen tutkimusprosessiin. Kohde ja tutkimuksen substanssi voi olla mikä tahansa ihmiselämään liittyvä piirre. (Kuula 1999: 10-12.) Toimintatutkimuksessa on aina kyse pysyvästä muutoksesta, ja sillä pyritään ratkaisemaan käytännön ongelmia, mutta tutkimus kohdistuu aina yksittäiseen tapaukseen. Tulokset pitävät paikkansa vain tämän tapauksen suhteen. Muutosta ei saada aikaan vain raporteilla ja kirjoilla. Muutos saadaan aikaan vain toiminnan kautta. Muutosta ei saada aikaan vain raporteilla ja kirjoilla vaan toiminnan kautta. Tutkija ei saa vaikuttaa tutkittavaan ilmiöön, mutta on eduksi, että tutkija tai teorian kehittäjä on ilmiön kanssa itse tekemisissä tai hänellä on jonkinlainen kosketuspinta tieteellisen kohteensa käytännön ilmiöihin. (Kananen 2014: 11, 13, 16.)

Toimintatutkimuksessa on kyse tavasta hahmottaa tutkimuksen ja tutkittavan todellisuuden välinen suhde. Kehittämistoiminta on yleensä eri toimijoiden luoma kokonaisuus. Siinä on osallisena myös organisaation ulkopuolisia kehittämisen asiantuntijoita, jotka tuovat mukanaan tietynlaiset käsitteet, viitekehyksen ja toimintatavat. Suunnittelu ja kehittämistyö kuuluivat pääasiassa johtajien, esimiesten ja asiantuntijoiden toimialaan aikana, jolloin työn johtaminen ja tarkat työnkuvat säätelivät sitä. Kehittäminen on alettu näkemään koko työyhteisön asiana. Työkulttuurissa on aloitettu korostamaan aloitteellisuutta, oppimista ja innovatiivisuutta tuloksellisuuden rinnalla. Ammatillisuuteen liitetäänkin oman työn tutkimisen, arviointi ja uudistaminen. (Seppänen-Järvelä 2008: 24.-25, 29)

Käytin kvalitatiivista eli laadullista menetelmää. Laadullinen tutkimus on luonteeltaan ainutkertainen kertatutkimus, joka käsittää tietyn perehdytyksen jälkeiset kokemukset sekä tietyn lapsiryhmän kanssa koetut oppimistilanteet. Varhaiskasvatuksen lapsiryhmät vaihtuvat lukuvuosittain ja kokemukset käytännön työstä tietyn lapsiryhmän kanssa ovat ainutkertaisia. Laadullisen tutkimuksen haaste on kokemuksellisuudessa, koska kokemus on aina omakohtainen. Laadulliselle tutkimukselle ominaista on, että tavoitteena ei ole löytää totuutta tutkittavasta asiasta. Tavoitteena on enemmänkin

osoittaa ihmisen toiminnasta tai tuottamistaan kulttuurituotteista jotakin, joka on välittömän havainnon tavoittamattomissa. (Vilka 2015: 118, 120.) Laadullinen tutkimusanalyysi koostuu kahdesta vaiheesta: havaintojen pelkistämisestä ja arvoituksen ratkaisemisesta. Käytännössä ne nivoutuvat aina toisiinsa. Kyselylomaketta suunniteltaessa kysytään vain tiettyjä, tutkijaa kiinnostavia ja kysymyksenasettelun kannalta olennaisia kysymyksiä ja vastausvaihtoehdot määritellään valmiiksi. Aineistoa ja aineiston määrää tulee rajoittaa mutta tämä tapahtuu kuitenkin laadullisessa tutkimuksessa jälkikäteen. (Alasuutari 2007: 39-40, 43, 51 84.) Laadullisessa tutkimuksessa viitataan muihin tutkimuksiin, aiemmin testattuihin hypoteeseihin ja aihetta käsittelevään kirjallisuuteen itse tuotettuja havaintoja selittäessä. (Alasuutari 2007: 52.)

Tekstimuotoisen aineiston käsittelin litteroimalla ja muuntamalla taulukkomuotoon vastaukset, jotka ovat numeraalisesti laskettavissa. Vastaukset pilkoin pienempiin osiin teemojen mukaan. Analysoinnissa hyödynsin suoria lainauksia, jotta vastaajien tarkoittamat asiat tulevat julki. Sisällön analyysillä pyrin kuvaamaan aineistoa sanallisesti tiiviissä sekä yleisessä muodossa. (Kananen 2014: 104-106, 111.) Tulosten analysointiin käytin myös oman työni tuomaa kokemusta ja havainnoiteja.

9.5 Opinnäytetyön eettisyys

Lomakkeen kysymykset olen pyrkinyt luomaan neutraalisti vaikuttamatta vastausten laatuun. Suorat vastaukset osoittavat, että tulkitsin oikein haastateltujen vastauksia. Vastauksien lainaamisesta ei esiintynyt tunnustettavia tietoja vastaavista henkilöistä, lomakkeella ei kysytty heidän nimiään. Vastaajien työpaikkaa kysyttiin, jotta saadaan kokonaiskuva laajan vahaiskasvatusalueen henkilöstön vastaamisaktiivisuudesta.

Koska itse olen aiheeseen ja musakärkytoimintaan sitoutunut ja perehtynyt, oma osallisuuteni voi vaikuttaa tulosten oikeanlaiseen tulkintaan. Roolini kouluttajana voi vaikuttaa saamieni palautteiden määrään. Henkilöstö ei ole välttämättä uskalla antaa nimetöntä palautetta, mikäli eivät koe toimintaa kielenkehitystä tukevana tai merkityksellisenä omassa työssään. On mahdollista myös, että kyselyyn vastasivat ne tiimit ja työntekijät, joille työtapana on tuttu, merkityksellinen tai jo osa omaa työskentelyä.

10 Tulokset

10.1 Taustatiedot

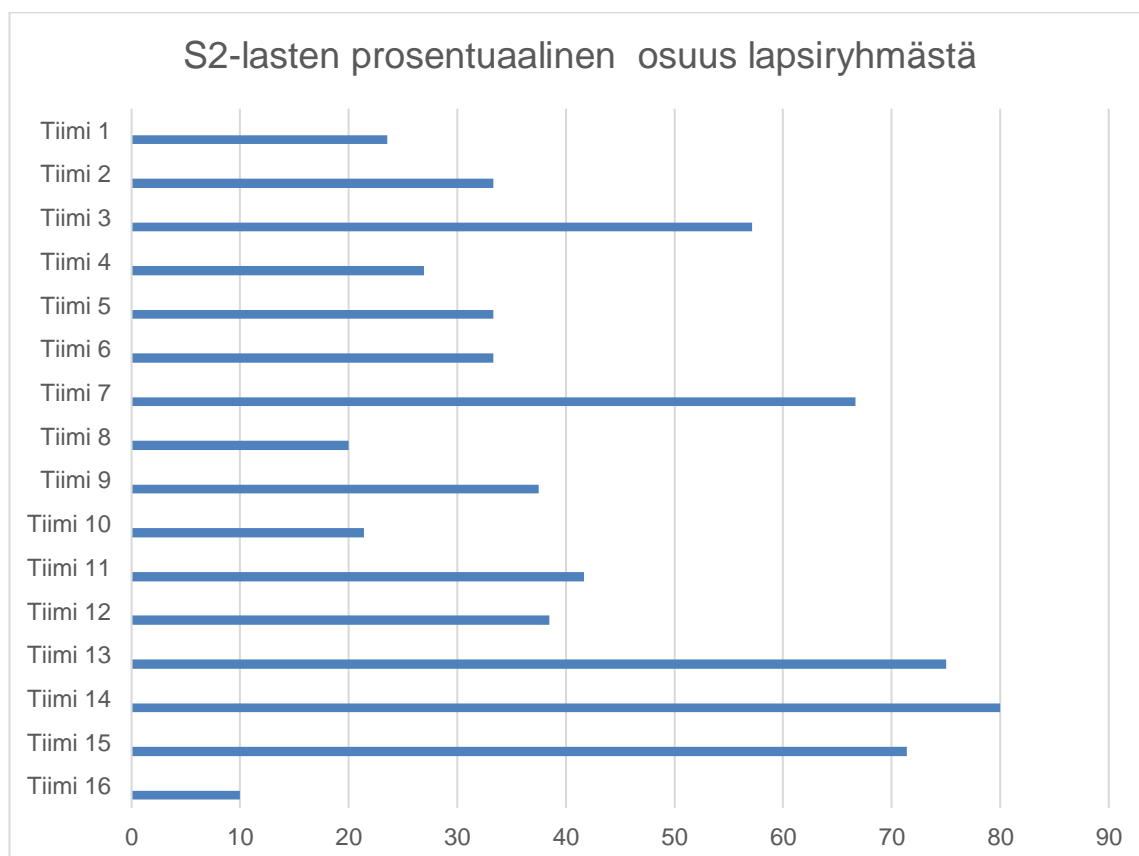
Kyselylomake päivähoiton henkilöstölle lähetettiin toukokuussa 2018. Vastausaikaa oli neljästä viiteen viikkoa ja kyselyyn vastattiin tiimeittäin. Lomake lähetettiin 12 päiväkotiin, joissa musakärky kiersi kevään 2018 aikana. Vastauksia tuli yhteensä 16 kappaletta yhteensä yhdeksästä päiväkodista. Kahden vastanneen tiimin päiväkodissa ei kärkyä oltu ehditty käyttämään ollenkaan muun muassa henkilökunnan poissaolon vuoksi. Kahdessa päiväkodissa musakärky ei ehtinyt alkuperäisin suunnitelman mukaan olemaan, joten heidän käyttöaikansa siirrettiin syksyyn 2018 eivätkä he vastanneet kyselyyn. Kahdesta päiväkodista ei vastattu kyselyyn ollenkaan. Toteutin kyselylomakkeen Metropolia Ammattikorkeakoulun ilmaisella E-lomakkeella.

Kyselyyn vastanneet päiväkodit ja vastausmäärät:

Päiväkotito Myllytupa	1
Päiväkotito Loimi	1
Päiväkotito Pihapirtti	1
Päiväkotito Neulainen	2

Päiväkoti Myllymetsä	1
Päiväkoti Lammikko	3
Päiväkoti Kurki	3
Päiväkoti Fallpakka	3
Päiväkoti Tuulimylly	1

Vastanneiden tiimien lapsiryhmissä lapsia oli 14-26 ja työntekijöiden määrät ryhmissä vaihtelivat kolmesta viiteen henkilöön. S2-lapsia oli jokaisessa ryhmässä vähintään kolme ja enimmillään jopa 15. Suurimmillaan S2-lasten osuus ryhmästä oli 80% ja pienimmillään 21,43%. Vastanneista 11 tiimin lapsiryhmässä S2-lasten osuus oli yli kolmanneksen ja niistä viiden tiimin ryhmässä yli puolet.

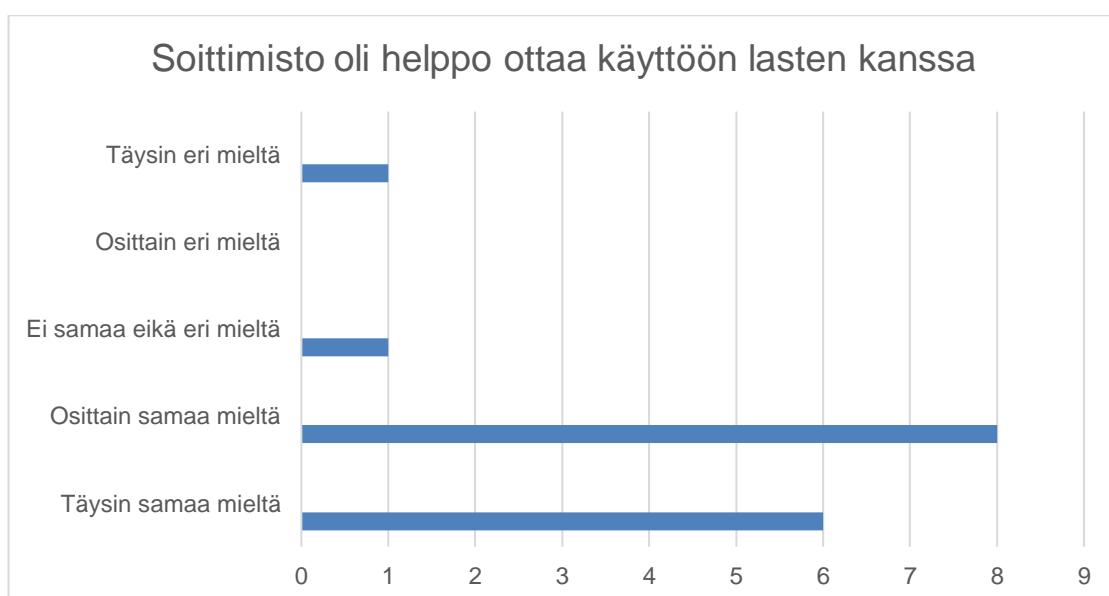

Kuvio 1. S2-lasten prosentuaalinen osuus lapsiryhmästä.

Vastanneista 12 kertoivat tiimissä olevan jonkinlaista musiikillista osaamista. Vastanneista tiimeistä työntekijöitä osallistui vähintään yksi henkilö pidettyihin ohjauskäynteihin, paitsi yhdestä tiimistä ei kukaan osallistunut.

10.2 Kokemuksia musakärryn käytöstä

Soittimiston käyttöönotto lasten kanssa koettiin positiivisesti. Yksi erivä vastaus tuli tiimiltä, joka ei ole vielä käyttänyt kärryä oman lapsiryhmänsä kanssa.

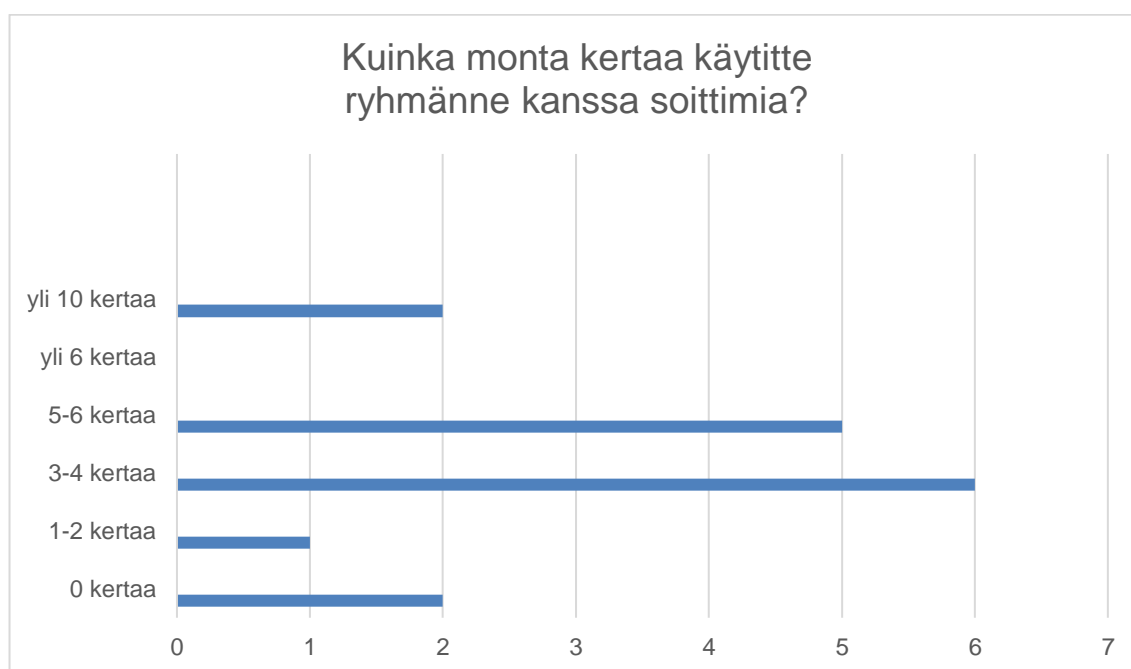

Kuvio 2. Soittimiston käyttöönotto.

Musakärryn materiaalia käytettiin keskimäärin kerran 1-2 kertaa viikossa. Henkilöstö koki musakärryn hyödyksi sen, että päiväkodin henkilöstö ja lapset saivat käyttöönsä runsaasti sellaisia soittimia, joita päiväkoteihin ei normaalisti ole varaa hankkia ja sellaisia määriä kuin tarvitaan. Toiminta oli uutta ja hauskaa. Kaikissa vastanneiden päiväkodeissa ei ole riittävää soitinvalikoimaa monipuolisen musiikkikasvatuksen toteuttamiseen, joten musakärry toi jotain uutta päiväkodin arkeen. Soittimet tulivat käyttöaikana tutuksi ja henkilöstö rohkaistui ohjauskäynnin jälkeen käyttämään materiaalia lasten kanssa. Musakärry rohkaisi aikuisia musisoimaan yhdessä lasten kanssa. Musakärryn kautta lapset rohkaistuivat myös itse suunnittelemaan, mitä lauluja voidaan säestää milläkin soittimella. Musakärry luo vastaajien mielestä yhteisöllisyyttä,

osaamisen jakamista, uusia kokemuksia, kulttuurin tukemista ja sen kautta kasvattajat muistavat mikä merkitys musiikilla on lapsen kehityksessä. Eräs tiimi kertoi, kuinka uuden talon vuoksi käyttömateriaali on heikkoa ja toivovat esimerkiksi vanhempainyhdistyksen voivan hankkia heille lisää hyväksi koettuja soittimia.

Kuvio 3. Soittimien käyttökerrat.

Musakärryä käytettiin eri päiväkotiarjen toiminnoissa. Suosituimmat olivat musa- ja jumppatuokiot. Muutama kertoi käyttäneensä soittimia myös hyödyksi aamu- ja päiväpiireissä. Tuloksista huomataan, kuinka kolme tiimiä kertoi käyttäneensä materiaalia myös satuhetkillä. Yksi tiimi kertoi käyttäneensä soittimia pienryhmätuokioilla tutustuessaan soittimiin ja yhdessä talossa oli toteutettu talon yhteinen musakärryhetki/konsertti. Kaksi tiimiä kertoi, ettei soittimia oltu käytetty vielä lasten kanssa lainkaan. Yhdessä talossa soittimia oli käyttänyt vain henkilökunta kehittämisspäivän koulutuksessa ja toisessa materiaali jäi käyttämättä henkilökunnan poissaolojen vuoksi.

Kuvio 4. Musakärryn käyttötilanteet.

10.3 Palautteet ohjauskäynneistä

Ohjauskäynnistä henkilöstö sai soittimiin tutustumisen lisäksi käytännön vinkkejä ja laadukasta perehdytystä. Ohjauskäynnit, jotka toteutettiin lasten päiväuniaikana tai päiväkodin sulkemisen jälkeen, kokosivat koulutettavia paikalla noin kuudesta seitsemään henkilöä sekä kaksi kouluttajaa. Ohjauskäyntejä on ollut mukavaa ja motivoivaa toteuttaa kouluttajapareina, mutta kahden kouluttajan sitouttaminen pienen ryhmän kouluttamiseen on iso resurssi. Kouluttajat tekevät työtä omalla työajallaan ja se on aina pois jostain muusta. Syksyllä 2018 ohjauskäyntejä toteutetaan yhdellä kouluttajalla ja kehittämispäiviä mahdollisuuksien mukaan kahdella kouluttajalla. Ohjauskäynneille tiimi tekee yhteneväisen rungon, jonka pohjalle ohjauskäynnit rakennetaan käytettävän musakärryn soittimiston ja vuoden ajan mukaan. Näin ohjauskäynneistä saadaan rakenteeltaan tasavertaiset.

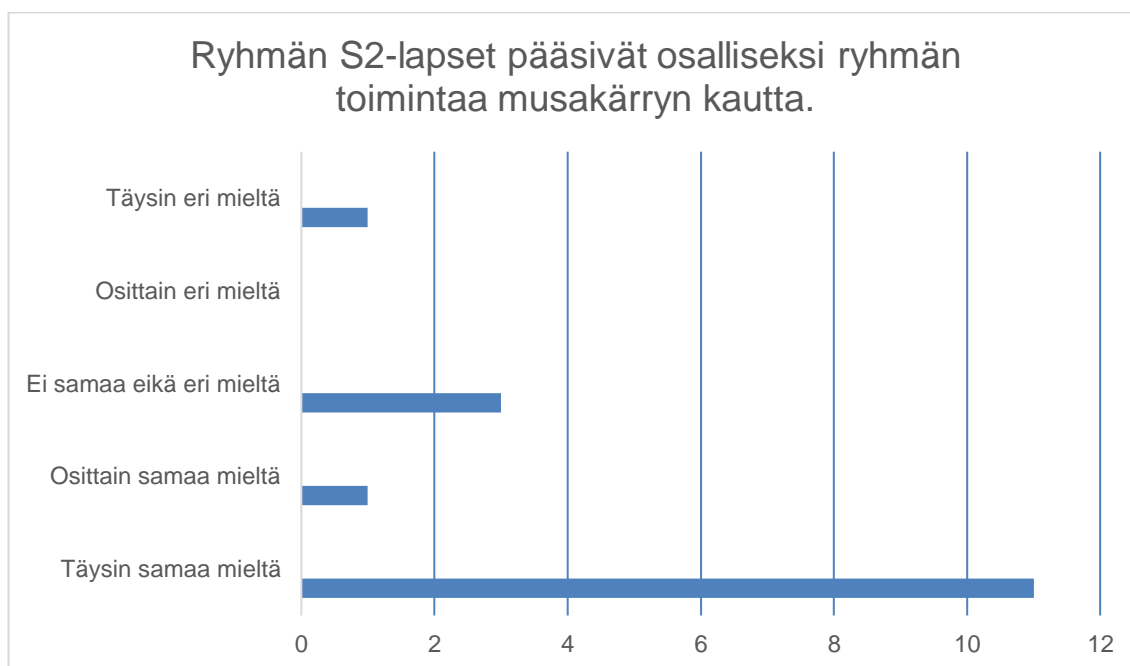
10.4 S2-lasten osallisuus

Kaikissa vastanneiden tiimien lapsiryhmissä oli S2-lapsia ja kaikki vastaajat kokivat, että musiikkikasvatuksella voidaan tukea lapsen kielenkehitystä. Henkilöstö kokee musiikin auttavan lasten osallistumaan yhteiseen toimintaan tasavertaisesti. Positiivisten

kokemusten kautta lapsi rohkaistuu osallistumaan myös muillekin tuokioille. Musiikin kautta voidaan tukea lapsen sanavaraston lisääntymistä sekä uskallusta käyttää kieltä. Musisoiminen tulee lapsilta luonnollisesti ja on läsnä monessa eri kulttuurissa. Laulaminen koettiin sujuvan monelta S2-lapselta luonnollisemmin ja helpommin kuin suomen kielen puhuminen. Musiikin kautta kertausta tapahtuu paljon ja laulussa rytmitys ja sanojen muodostuminen hitaammin kuin puheessa tukevat kielenkehitystä. Erilaiset sointivärit tukevat erottelun kuuntelemisessa. Musiikin kautta lasta rohkaistaan myös käyttämään mielikuvitusta. Vastauksista nousi myös esille, kuinka musiikki tuo tukea niihin osa-alueisiin, jotka tukevat kielen kehittymistä: keskittyminen – kuunteleminen – kielen melodia ja rytmi – tunteet. Ne tuovat hyvää mieltä, rauhaa sekä innostusta: rohkaista ilmaisuun. Musiikin vaikutus on kokonaisvaltaista.

Kuvio 5. Osallisuuden lisääminen.

Kuvio 6. S2- lasten osallisuus musakärryn avulla.

Omissa lapsiryhmissä kasvattajat kokivat lasten voivan osallistuvan musakärryn toimintaan ilman suomen kielen taitoa. Kuvakorttien avulla puhumattomatkin pääsivät mukaan lauluihin. Rytmittelyn kautta sanat jäivät paremmin mieleen. Musakärryn käyttöaika oli lyhyt vaikutusten arviointiin lapsiryhmässä, mutta musiikki innosti laulamaan ja tuottamaan kieltä. Lapset rytmittelivät soittimien nimiä ja muitakin sanoja harjoitusten ansiosta. Henkilöstö toi vastauksissaan esille, kuinka musakärryn avulla voidaan pidemmällä arviointivälillä löytää kielenkehityksen tukeva vaikutus.

"Musiikin sanaton kieli tuo lapselle väylän osallisuuteen. Rythmi ja rumpujen käyttö on helppo omaksua ja päästä yhteiseen tekemiseen mukaan. Suomenkieliset musiikin ja musiikillisen toiminnan ohjaustermit kartuttivat lasten sanavarastoa." (Tiimi 1)

"Kaikki lapset pystyivät osallistumaan, riippumatta oliko suomen kieltä vai ei. Myös lapset, jotka ei aina innostu musiikin soitosta ja laulamisesta osallistui innoissaan. Isot rummut olivat kova juttu!" (Tiimi 11)

"Kuvatuki ja aikuisen malli ohjasi ja lisäsi lapsen osallisuutta." (Tiimi 16)

Vastauksissa huomioni kiinnittyi siihen, kuinka yhden tiimin vastaukset lasten osallisuudesta erottautuivat suhteessa muihin vastauksiin. Heidän mielestään lasten osallisuus ei lisääntynyt musakärryn käytön myötä tai S2-lapset eivät päässeet osalliseksi ryhmän toimintaa musakärryn kautta. Tarkempi tarkastelu osoitti kuitenkin sen, että kyseisessä päiväkodissa musakärryä ei oltu vielä käytettyä lasten kanssa, joten kokemuksia lasten osallisuudesta ei ole kertynyt.

10.5 Musakärryn tarpeellisuus

Henkilöstö kokee kyselyn perusteella musakärryn hyväksi materiaaliksi, joka helpottaa suunnittelua ja tuo musiikkikasvatukseen mukavaa vaihtelua. Koulutukset koettiin hyviksi, innostaviksi ja tarpeellisiksi. Henkilöstö sai uusia lauluja ja musiikillista osaamista. Koulutukset ovat olleet käytännön läheisiä ja sisällöt tulivat heti lapsiryhmässä käyttöön. Arjessa koettiin olevan kuitenkin liian vähän opettelu- ja suunnittelu-aikaa omatoimiseen harjoitteluun työaikana. Tämän vuoksi toivotaan järjestettävän mahdollisimman monta yhtä hyvää koulutusta, jotta työaikana voisi oppia ja hyödyntää sitä myös omassa työssä. Hyväksi koettiin kuitenkin, että ohjaajilta on saanut tukea tarvittaessa.

Musakärryjä toivottaisiin olevan alueella enemmän, jotta ne voisivat olla pidempään yhdessä talossa. Isossa yksikössä musakärry voisi olla pidemmän aikaa, jotta kaikki ryhmät ehtisivät käyttää soittimia useamman kerran. Yleiset lomapäivät verottavat toimintaa, kun lapsia ja aikuisia on lomalla. Neljä viikkoa todettiin liian lyhyeksi ajaksi, mutta yksi vastaaja kertoi vanhempaintoimikunnan ostaneen päiväkodille lisää rumpusoittimia, jolloin soittaminen sai jatkua päiväkodissa musakärryn vierailun jälkeenkin.

Kuvio 7. Musakärryn käyttöaika.

"Hieno idea kaikkienensa. Soittimet kivoja, mutta kärryt hirmun isoja. Mirkkan kanssa on aina niin mukava olla musajutuissa kun hän on itse niin innostunut. Se tarttuu." (Tiimi 15)

"Koulutus oli tosi hyvä, itselle uusia lauluja ja musiikillista osaamista. Harmillista on se, että päiväkodissa on niin vähän opettelu- ja suunnittelu-aikaa omatoimiseen harjoitteluun työaikana. Siksi on hyvä, että järjestetään mahdollisimman monta yhtä hyvää koulutusta, jotta työaikana voisi oppia ja hyödyntää sitä työssä. KIITOS TOSI PALJON!" (Tiimi 6)

"Hieno idea saada tuollainen kärry alueelle kiertämään." (Tiimi 3)

"Kiva idea" Hyvä, että xylofoneja oli useampia. Bassopaloja voisi olla muitakin sointuja. Ukuleleja voisi olla kaksi (ruskeaa)." (Tiimi 4)

"Musakärri olisi voinut olla päiväkodissamme pidemmän aikaa, jotta olisi ehtinyt enemmän käyttää sitä. Ajankohta oli sellainen, että oli vajaita viikkoja ja muuta ohjelmaa, joten kärryn käyttö jäi liian vähäiseksi.

Soittimet olivat kivoja ja lapsille uusia ja myös muu materiaali oli hyvää.”
(Tiimi 16)

”Kouluttaja Mirkka ja Soili olivat huippuja, innostavia ja kannustavia. Lisäkoulutus työnantajalta tervetullutta aina. Käytännön läheisyys, kaikki tuli heti käyttöön.” (Tiimi 11)

”Kiitos, ihana lisä. Mukavaa koulutusta, innostavaa. Aina saanut ohjaajilta tukea tarvittaessa, matala kynnyks kysyä.” (Tiimi 7)

10.6 Työnantajan tarjoamat koulutukset

Koulutusta ja siihen pääsyä toivottiin myös lisättävän. Soittimien käyttö vahvistuisi ja musisoiminen tulisi tutuksi. Koulutuksista oppii myös uusia kappaleita. Vastaajat kokivat kappaleiden ja mallituokioiden toteuttamisen lapsiryhmän kanssa helpommaksi, kun on ensin itse päässyt kokeilemaan ja harjoittelemaan. Koulutusta ehdotetaan toteutettavan useammassa erässä, jotta kaikki pääsisivät mukaan. Koulutuksissa olisi hyvä jatkossa huomioida myös variaoinnit pienten ryhmiin sopiviksi ja toimiviksi. Koulutusten toivotaan olevan edelleen toiminnallisia ja käytännönläheistä, joista saa uusia ideoita mitä tehdä lapsiryhmässä. Koulutuksiin toivotaan uusia ja kiehtovia lastenlauluja, joihin on monipuolinen soitinvalikoima sekä liikunta- ja taidesovelluksia. Vinkkejä toivotaan erityyppisten musahetkien rakentamiseen sekä soittimiin tutustuttamista ja musiikin integroimista liikuntaan. Ideoita voi tuoda eri vuoden aikojen mukaisiin lauluihin.

”Kaikki musakäräyt tutuiksi.” (Tiimi 14)

”Pieniä ohjauksia ja vinkkejä eri vuoden aikojen mukaisiin lauluihin. Ihan voisi netissäkin olla videoita erilaisista lauluista ja miten soittimia voidaan ottaa niihin mukaan.” (Tiimi 15)

”Soitinten integrointia eri toimintoihin.” (Tiimi 9)

"Ihan perusteorian/musiikinhistorian alkeita niille, jotka eivät ole musiikkia opiskelleet, jotta klassisen musiikin käyttö ei olisi niin vaikeaa." (Tiimi 1)

"Soittimien käyttöä, koulutus tapahtuisi päiväkodissa ja lapsiryhmä voisi olla mallina eli käytännönläheistä koulutusta." (Tiimi 4)

"Säännöllistä päivittämistä tuttujen laulujen varioimisessa. Nykyiset Kira-Mian pitämät koulutukset olleet tosi kivoja ja inspiroivia." (Tiimi 8)

"Kaikenlaista lisää. Käytännön vinkkejä mitä tehdä lapsiryhmässä." (Tiimi 10)

10.7 Kehittämiskohteet

Kassien kuljettaminen koettiin myös haastavaksi kokonsa puolesta. Nyt soittimet ovat isoissa jääkiekkokasseissa. Soittimet voisivat vastaajien mielestä mieluummin olla esimerkiksi neljässä pienessä kuin kahdessa isossa laukussa. Pieneen taloon musakärryn koettiin olevan liian iso ja sisältävän turhan monta soitinta. Isoissa päiväkodeissa puolestaan iloittiin soittimien suuresta määrästä. Jokaiselle lapselle löytyi soitin, jota soittaa eikä heidän tarvinnut odottaa omaa vuoroaan. Musakärryyn toivottaisiin lisää laadukkaita cd-levyjä eri musiikkityyleistä. Kehitysideana tuli lisätä kärryyn vihko, mihin voi kirjata mitä on tehty ja miten toteutetut tuokiot sujuivat.

10.8 Henkilöstön saama palaute lapsilta

On ollut arvokasta huomata miten musiikki vaikuttaa lapsiin. Kyselylomakkeella kysyin vastaajilta lasten antamia palautteita musakärrytuokioista. Heistä välittyi innostus, kokeilunhalu ja esiintymisrohkeutta. Lapset olivat uteliaita ja tykkäsivät soittaa. Uudet soittimet ja nimet lisäsivät innostusta. Yksi lapsiryhmä oli esitellyt vanhemmille Instagramissa kuvin soittimia ja soittohetkiä ja lapset olivat hokeneet muun muassa metromatkalla soittimien nimiä sanarytmeillä, kuten oli opetettu. Myös pienimpien alle kolme vuotiaiden ryhmässä lapset olivat innokkaasti mukana soittamassa. Lapset kyselivät soittimista ja muistelivat vielä myöhemminkin niitä. Yksi vastaaja kertoi ryhmän aikuisille tulleen yllätyksenä, kuinka toisilla lapsilla oli kokemusta soittamisesta.

"Lapset tykkäsivät kovasti ja olivat innokkaita kokeilemaan erilaisia soittimia ensi aristelun jälkeen." (Tiimi 15)

"Lapset vain tykkäsivät musakärrytuokioista. Innostusta, kokeilunhalua ja esiintymisrohkeutta oli yllinkyllin!" (Tiimi 1)

"Lapset olivat innostuneita soittimista ja uusista tavoista tutustua niihin." (Tiimi 16)

"Kivaa! Hienot rummut! Mä haluan kokeilla tota!" (Tiimi 1)

11 Johtopäätökset

11.1 Musakärrytoiminnan merkitys varhaiskasvatuksessa

Musakärrytoiminnan olemassaoloa tukee uusi varhaiskasvatussuunnitelma, joka määrittelee, että musiikin mahdollisuuksia tulee huomioida elämyksellisyyden ulottuvuudesta käsin. Äänimaailman tietoista havainnointia voidaan toteuttaa luonnollisesti musakärryn materiaalin avulla. (Ahonen 2017: 195, 199-201.) Päivi Saukon (2008) tutkimus osoittaa tuloksillaan sen, miten eri kehitysvaiheissa kykenevät musiikin avulla täydentämään omia ilmaisukeinojaan ja tuomaan näin ilmi omi tunteitaan ja ajatuksiaan. Musiikkia kuunnellessamme käyttäydymme ja toimimme kukin omalla tavalla. Joku meistä saattaa pysähtyä paikoilleen, sulkea silmät, jättää kaikki muut asiat mielestä ja tuntea olevansa hetken jossain muualla. Tällaisten kokemusten myötä voimme todeta musiikin koskettaneen meitä. Musiikilla on voimaa ja se aktivoi aivojamme. Se vaikuttaa verenkiertoon ja vilkastuttaa aineenvaihduntaamme riippumatta rodusta tai ihmisryhmästä. Kaikkien kulttuurien vanhat kehtolaulut ovat rakenteiltaan ja esitystavoiltaan rauhoittavan unettavia. Musiikin terapeuttiselle vaikutukselle annetaankin nykyään suuri arvo. Mutta eri tutkijoilla on kuitenkin monenlaisia näkemyksiä yksityiskohdista. (Saukko 2008: 175-176.) Vartiovaara (2006) kertoo joidenkin pitävän keskeisenä laulamista yksin tai yhdessä muiden kanssa. Toisten mielestä soittimen käyttö on puolestaan oleellista. Passiivinen kuunteleminenkin lisää jo ihmisten rentoutumiskykyä. Musiikkia käytetäänkin suurenevassa määrin stressioireiden lievittämiseen rentoutumisen kautta. Kappaleessa 6.1. kirjoitin, kuinka musiikki ja laulu rentouttavat ja vapauttavat oppimaan. Musiikki tukee lasten kykyä omaksua uutta ja harjaannuttaa oppimiaan taitoja.

Musiikkikasvatuksen kautta varhaiskasvatuksen henkilöstö pystyy opettamaan vuorovaikutustaitoja, kuten kuuntelua, vuorottelua, sanastoa, äänenkäyttöä mutta myös motoriikkaa. Samalla vahvistu ymmärrys siitä, että musiikki ja kieli rakentuvat molemmat kirjaimista ja äänistä. Ojala (2015) kirjoittaa, kuinka oppimispotentiali

aktivoituu lapsen vuorovaikutuksesta toisiin, joilta lapsi oppii paljon havainnoinnin ja jäljittelyn avulla. Näitä taitoja tarvitaan ollakseen taitava kielenkäyttäjä. Kielellisiä taitoja tarvitaan ihmissuhteiden luomiseen. Kun nämä tosiasiat sisäistetään, voidaan lapsia tukea varhaiskasvatuksessa kielelliseen maailmaan. Varhaiskasvatuksessa osallisuus merkitsee sitä, että lapsella on mahdollisuus toimia, oppia, oivaltaa ja vaikuttaa yhdessä muiden lasten ja aikuisten kanssa. Lapselle tulee olla mahdollisuus myös ilman yhteistä kieltä osoittaa ja ilmaista mielenkiinnonkohteitaan ja aikuisen tehtävä on tehdä havaintoja ja mahdollistaa lapsen äänen kuulumisen toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa. Musiikki yhdistää eri lähtökohdista tulevia lapsia ja aikuisia. Yhdessä musisoimisella saadaan luotua yhteenkuuluvuuden tunnetta ja voidaan lujittaa ryhmähenkeä. Samassa rytmissä rytmittäminen yhdistää ja tukee vuorovaikutussuhteen syntymistä. Musakärrytoiminta tuo päiväkodin arkeen konkreettisia välineitä ja ideoita, miten toimia ryhmässä ja miten koota kaikki lapset yhteiseen tekemiseen. Lapsilla on mahdollisuus kokeilla mahdollisesti itselleen uusia soittimia, saada uusia elämyksiä ja saada tuottaa ääntä ja rytmiä, joka lähtee liikkeelle omasta itsestä.

11.2 Lapsen kielenkehityksen tukeminen ja osallisuus

Tutkimuskysymykseni oli, miten musakärryn kautta voidaan tukea lapsen kielenkehitystä ja osallisuutta. Henkilöstön vastauksista tulee esille, kuinka kaikki lapset voivat musakärrytoiminnan kautta osallistua toimintaa, päästä osalliseksi toimintakulttuuria ja näin ollen vahvistaa omaa osallisuuttaan. Laulaminen ja soittaminen vapauttavat oppimaan, ilman virheiden pelkoa. Hakamo (2011) ja Praschning (1996) ovat molemmat todenneet musiikin olevan suosituin luovan, nopeutetun oppimisen apuvälineistä. Pelkän audiitiivisen aistin varassa oppiminen monikulttuuriselle lapselle on raskasta. (Halme 2011; Alanen ym. 2000.) Oppimiseen tarvitaan monikanavaista opetusta, joka on mahdollista musakärryn toiminnallisuuden ja virikkeellisen materiaalin avulla.

Vastaajat toivat esille, kuinka lasten ja S2-lasten osallisuus lisääntyi musakärrytuokioiden kautta ja apuna oli myös aikuisen malli. Vaikka opetustyössä aikuisen rooli on tärkeä ja se, miten aikuinen ohjaa tilan tilannetta ja on innostunut (Lamponen 1998), on hyvä muistaa Lonkan (2015) tuoma näkökulma, kuinka lapset

oppivat paljon toisiltaan. Merkitykselliseksi voi nousta se, millainen on kokonaisryhmä. Toteutetaanko toimintaa ja ohjausta isoissa ryhmissä vai pienemmissä ryhmissä? Mitkä ovat ryhmien tarpeet? Miten huomioidaan lasten osallisuus, joiden kanssa ei ole yhteistä kieltä? Kappaleessa 6.4. keroin, kuinka kielen oppimista voi hidastaa suuret lapsiryhmät, ryhmän koostumus ja melu. Osa vastaajista olikin käyttänyt materiaalia myös pienempien ryhmien kanssa, jolloin oppimiskokemusta muutettiin ryhmän tilanteeseen sopivaksi. Pollari & Koppinen (2000) kirjoittavat, kuinka osallisuutta tukee kokemus yhdenvertaisesta asemasta ryhmästä. Vastaajat totesivatkin materiaalin luovan yhteisöllisyyttä, osaamisen jakamista, uusia kokemuksia ja kulttuurin tukemista.

Mellunkylä-Myllypuro varhaiskasvatusalueen henkilöstölle tehdyn kyselyn perusteella voidaan huomata, mikä merkitys musiikkikasvatuksen materiaalilla ja osaamisella on monikulttuurisien ja erikielisten lasten kehityksen ja erityisesti suomen kielen oppimisen tukemisessa. Kuten Alisaarikin (2016) on todennut, laulamalla on mahdollista päästä osalliseksi toimintaan ja melodian sekä rytmin yhdistäminen itse tekemällä, että kuulemalla tukee kielen oppimista. Musakärryn soittimisto tukee Orffin (1895-1982) mukaista musiikkikasvatusta, jossa rytmillä on tärkeä rooli musiikkikasvatuksessa ja oppimisessa. Ruokonen (2011) on määritellyt artikkelissaan, mitä hyvin varustetun päiväkodin soittimistoon kuuluu. Musakärrymateriaali sisältää monipuolisia ja laadukkaita välineitä ja mahdollistaa niihin tutustumisen, kun päiväkodilla ei ole omaa hyvää välineistöä. Kuten kyselyn vastaukset osoittavat, musiikki tuki ryhmien arjessa sanaston harjoittelua ja lapset pääsivät osalliseksi toimintaa ilman yhteistä kieltä. Kielenkehityksen tukeminen varhaiskasvatuksessa tarkoittaa, että lapsi oppii ilmaisemaan itseään joko elein, kuvatuella tai sanallisesti. Kielenkehityksen tukeminen musiikin keinoin mahdollistaa lapselle se, että sanojen, äänteiden ja tavujen hahmottaminen on luontevampaa ja helpompaa.

Musakärryn monipuolisten soittimien avulla saadaan innostettua sellaisiakin lapsia mukaan, jotka saattavat usein jäädä toiminnassa taka-alalle ja seuraajiksi. Heidän innostuneisuus voi tukea myös muiden lasten innostuneisuutta sekä osallisuutta. Välineitä riittää kaikille ja omaa vuoroa ei tarvitse odottaa. Kun välineitä on riittävä määrä koko ryhmälle, kukaan ei nouse yksittäin esille ja joudu olemaan muiden tarkkaillun alla. Ryhmässä voi olla turvallista kokeilla, osallistua ja oppia. Musiikki työvälineenä tukee lasten kanssa sanaston harjoittelua. Musakärryn kautta kielenkehitystä tuetaan erilaisten rytmien, äänimaailmojen kautta, joita yhdistetään

tarkkaavaisuuteen, ohjeiden seuraamiseen, loruihin, lauluihin, liikkeeseen ja musiikin kuunteluun. Lasten aisteja käytetään monipuolisesti hyödyksi. Kielenkehityksen tukeminen musakärryn kautta onnistuu jatkuvan koulutusmallin kautta, jolloin osaamista jaetaan toinen toiselle ja saadaan vertaistukea ja ajatusten vaihtoa kouluttajaopettajilta.

Musakärryjen toivottaisiin viipyvän päiväkodeissa pidemmän aikaa ja tulevan useammin. Monien päiväkotien omat musiikkivälineistöt ovat hyvin niukat. Kuten Merikoski ja Pihlaja (2018) kirjoittivat kolmen O:n mallista, oikeamääräisyys eli toisto on merkittävässä osassa lapsen kielen kehityksen ja vuorovaikutuksen tukemisen suunnittelussa ja arvioinnissa. Harjoitteita ja harjoituksia tulisi voida toistaa useamman kerran ja opittua työtapaa käyttää oppimisen tukena. Kun musiikin avulla rytmitetään ja opetellaan sanastoa ja termejä, tulisi laadukkaassa varhaiskasvatuksessa olla välineistöä jatkaa koko toimintavuoden opetettua työtapaa laadukkailla välineillä.

11.3 Osaamisen jakamisen edellytykset

Musakärrytoiminnassa keskeistä ei ole vain soittimisto ja niiden saapuminen taloon. Melkein jopa tärkeämpi osa toimintaa on osaamisen jakaminen musiikkikasvatuksen ja kielenkehityksen tukemisen ympärillä ja näiden tietojen ja taitojen kehittäminen. Tämä nousee esille myös henkilöstön vastauksista. Lasten kielenkehitystä ja osallisuutta voidaan tukea, kun jaetaan omaa osaamista ja henkilöstöllä on tietoa ja taitoa käyttää annettuja välineitä. Samaan johtopäätökseen on tullut myös Kumpulainen (2017) omassa opinnäytetyössään koskien Keskisen alueen musakärrytoimintaa. (Kumpulainen 2017: 37.) Osaamisen jakamisen edellytyksenä on osoittaa esimiestasolla, että ideoiden ja taitojen jakaminen työyhteisössä on arvokasta. Kappaleessa 2.2.1 olen esittänyt käytännön edellytykset osaamisen jakamisen toteutumiselle.

11.4 Verkkokyselyn luotettavuus

Helsingin kaupungin työntekijöiden sähköpostiosoitteet ovat kaupungin hallinnassa, jolloin verkkotutkimus oli käyttökelpoinen vaihtoehto. Lisäksi verkkokysely on nopea ja tehokas aineistokeruumenetelmä. Verkkokyselyjen yksi suurimmista ongelmista on

alhaiset vastausprosentit. (Kananen 2015: 212, 219.) Vastausmäärää saatiin tässä kyselyssä kasvatettua karhuamalla vastauksia ja lisäämällä vastausaikaa. Opinnäytetyön tulosten luotettavuus on suuntaa antava, sillä vastaajien määrä jäi suppeaksi. Mikäli opinnäytetyö tehtäisiin uudelleen verkkokyselynä, tulokset olisivat suurella todennäköisyydellä samankaltaisia. Työelämän hektisyys ja varhaiskasvatustyön kuormittavuus näkyy siinä, että henkilöstöllä ei ole mahdollisuuksia eikä aikaa aina vastata erilaisiin kyselyihin. Toisenlainen tiedonkeruumenetelmä voisi tavoittaa paremmin myös niitä työntekijöitä, joille musiikkikasvatus ja sen käyttö ei ole itselle luonteva työtapana. Nyt kysely mahdollisesti tavoitti vain niitä, joilla on musiikillista osaamista tai motivaatio kehittyä ja oppia uutta. Haasteeksi osoittautui myös kyselyn toteutusaika. Musakärkytoiminnan kannalta loppukevät oli oikea ajankohta, jolloin toimintakausi on saatu päätökseen ja ensimmäinen kierros kärryillä on melkein päätöksessään. Työntekijöiden näkökulmasta loppukevät sisältää paljon hektisyyttä, arviointeja, kirjallisia töitä, kevätjuhlien suunnittelua ja toteutusta sekä kesätoimintaan valmistautumista. Osa työntekijöistä oli ehtinyt myös aloittaa kesälomansa vastausajan aikana. Vastausmäärää olisi voinut lisätä myös, jos olisin ehtinyt itse käydä jokaisessa päiväkodissa talon kokouksissa kertomassa tulevasta kyselystä ja kertomassa sen tarkoituksesta. Markkinointi kyselystä jäi päiväkodin johtajien ja henkilökunnan oman aktiivisuuden varaan. Kutsu verkkokyselyyn lähetettiin päiväkotien, päiväkodin johtajien ja niiden varajohtajien sähköpostiosoitteisiin, jotka olivat julkisesti esillä päiväkotien internetsivuilla. Mikäli päiväkodin sisällä henkilöstöä ei informoitu tulevasta kyselystä, kyselykutsu on voinut jäädä huomaamatta osalla henkilöstöstä.

Aikataulullisista syistä en ehtinyt toteuttamaan testikierrosta kyselylomakkeen toimivuudeksi. Kyselylomaketta tehdessäni en ottanut huomioon sitä, että vastaajien joukossa on käyttäjiä, jotka eivät ole ehtineet käyttää materiaalia lasten kanssa. Heidän vastauksensa joissakin kysymyksissä vaikuttivat kokonaiskuvaan negatiivisesti, koska heillä ei ollut käytännön kokemusta lasten osallisuudesta ja musakärryn vastaanottamisesta sekä omasta ohjauskokemuksesta. On tärkeää saada kartutettua myös heidän taustatietoja ja käsityksiä, mutta heidän vastaaminen jokaiseen kysymykseen ei tulosten kannalta olisi ollut tarpeellista.

12 Pohdinta

Omassa työssäni musiikki on minulle luonnollinen pedagoginen työtapana lähestyä oppimista. Kun työskentelin keväällä 2017 opettajana ryhmässä, josta suurin osa lapsista puhui äidinkielenään muuta kuin suomea, käytin musiikkia keskeisenä työtapana ja lähestyin opittavaa sanastoa musiikin kautta. Sanaston teemoja poimin lasten leikeistä, vuodenajoista ja muun muassa siitä, millaisten sanojen oppiminen tukee lasten ymmärretyksi tulemista ja sopeutumista ryhmätoimintaan. Esimerkiksi kun opettelimme liikkumaan ryhmänä sääntöjen mukaan lähiympäristössämme ja lasten leikeissä näkyivät kulkuneuvot, lauloimme ja liikuimme liikennelauluja. Musiikkiliikunnassa harjoittelimme kuuntelemaan, milloin musiikissa tulee tauko ja pysäytimme tällöin liikkeen. Liikkeen pysäyttäminen soitettiin visuaalisesti punaisella liikennevaloympyrällä. Kun musiikki jatkui ja sai jatkaa kulkua, näytettiin puolestaan vihreää liikennevaloympyrää. Samalla opettelimme liikennevalojen värejä. Teemaan liittyen tehtiin retkiä lähiympäristöön ja kädentaidoissa harjoiteltiin silmän ja käden koordinaatiota värittämällä liikennevalot oikeilla väreillä kyniä käyttäen. Askarteluissa hyödynsimme musiikkituokioiden lauluja. Kun lauloimme kettulauluja, askartelimme yhdessä ketut. Lapset oppivat löytämään yhtäläisyyksiä ja askarrellessaan alkoivat laulaa opettelemaamme kettulaulua askartelun lomassa. Samanaikaisesti käytettävästä sanastosta oli näkyvillä ryhmätilan seinällä kuvakortteja, jolloin lapsilla oli mahdollisuus myös näin palata opeteltavaan sanastoon.

Tämä toimintamalli oli ryhmälle toimiva ja siitä tuli innostava oppimismenetelmä, joka toistuvuudellaan tehosti oppimista ja lasten osallisuutta. Ymmärsimme toisiamme ja sitä, mitä olimme tekemässä. Musiikin avulla jokainen lapsi voi kokea olevansa osa ryhmää ja tuntea, kuinka hän on taitava ja osaava. Musiikki herättää myös ummikkolapsissa tunteita ja laululeikkien kautta he pääsevät osaksi ryhmää. Laulun ja leikin kautta opetellaan samalla sanastoa ja käsitteitä, joita havainnoidaan visuaalisin keinoin kuten tukikuvilla, käsinukeilla, liikkeellä, äänitehosteilla ja videokuvilla. Lapsi

oppii musiikin kautta tunnetiloja myös leikin ohjaajan ele- ja ilmekielen kautta, mutta myös sanastoa.

Olen ollut varhaisesta vaiheesta, syksystä 2017 asti mukana Mellunkylä-Myllypuro – varhaiskasvatusalueen, musakärrytoiminnassa mukana. Toiminnassa mukana oleminen on ollut mielekästä ja motivoivaa. Sisällöt ovat itselleni jo tuttuja ja pääsen jakamaan omaa osaamista muille. Opinnäytetyö kiinnitti minut vielä vahvemmin mukaan toimintaan ja sen eri kehitysvaiheisiin. Koko toiminta ja opinnäytetyö on syventänyt käsitystäni lapsen kehityksen tukemisen muodoista ja kehittänyt myös kouluttajan taitojani. Olen laittanut oman osaamiseni koetukselle ja saanut kehittää omia pedagogisia taitojani kehittämistyössä. Olen saanut myös konkreettisen käsityksen ja malli, miten rakentaa uutta toimintamallia ja millaisia vaiheita sellaisen luomiseen sisältyy ison organisaation sisällä. Alun perin olin ajatellut keskittyä työssä vain kielenkehityksen näkökulmaan, mutta toiminnan ja työn edetessä nousi tärkeiksi teemoiksi myös lapsen osallisuuden näkökulma ja osaamisen jakamisen merkitys ja sen mahdollistaminen riittävillä resursseilla. Musakärrytiin jäsenyys on kasvattanut asiantuntijan ja kouluttajan rooliani ja ottamaan vastuuta tilanteista, joista ei aikaisemmin ole ollut kokemusta. Itselleni on vahvistunut omat vahvuuteni ja erityisen osaamiseni laajuus musiikkikasvatuksesta suhteessa lapsen kehityksen tukemiseen.

Ajankäytöllisesti minulle on ollut etu voida yhdistää työ ja opintojeni lopputyö yhteen ja tehdä jotain sellaista, joka näkyy omalla työpaikallani. Olen saanut toiminnan kautta tutustua myös uusiin lahjakkaisiin henkilöihin ja päässyt haastamaan itseäni myös kouluttajan roolissa. Kielenkehityksen näkökulma on ollut aikaisemminkin mukana työssäni, kun musiikkileikkikouluryhmissäni on vuosien aikana ollut myös monikulttuurisia perheitä. Olen saanut kokea omakohtaisesti, mikä hyöty musiikilla on ollut integroitumisen, kielenkehityksen ja vertaistuen saamisen tukena.

Helsingin kaupungin kasvatuksen ja koulutuksen toimiala haluaa panostaa ja kiinnittää huomiota varhaiskasvatuksessa musiikin voimaan ja henkilöstön osaamisen kehittämiseen. Musakärrytoiminnan erikoisuus on juuri osaamisen jakamisessa. Monenlaisia hankkeita on aloitettu ja otettu käyttöön varhaiskasvatuksessa, mutta monen materiaalin käyttö jää käytännön työssä vähäiseksi osaamisen ja perehdyttämisen niukkuuden vuoksi. Syksyllä 2018 musakärrytoimintaa laajennetaan kaupungin sisällä jokaiselle varhaiskasvatusalueelle. Jokainen varhaiskasvatusalue on

erilainen ja koostuu erilaisista väestöryhmistä. Musakärrytoiminnalle muodostuu näin ollen eri alueille erilaiset tavoitteet. Tämän opinnäytetyön kautta tuotetaan hyödynnettävää tietoa toiminnan toteuttamisesta ja tavoitteista ja niiden teoreettisista viitekehyksistä monikulttuurisella toiminta-alueella ja voidaan kehittää alueen musakärrytoimintaa toimivammaksi.

Musiikkia voidaan käyttää apuna laaja-alaisessa oppimisessa ja musiikki ja soittimet voivat olla välineinä oppimisessa ja oivaltamisessa sekä kuulluksi tulemisessa. Jatkoa ajatellen olisi mielenkiintoista syventyä lasten näkökulmaan: miten musakärrytoiminta koetaan ja miten lapset kokevat olevansa osa ryhmää. Vastaavanlainen kysely olisi myös mielenkiintoista tehdä uudelleen henkilöstölle, jolloin toiminta on tullut tutummaksi ja vakiintunut kiinteämmäksi osaksi alueen toimintaa: miten ryhmien musiikkikasvatus ja kielenkehityksen tukemisen näkökulmat ovat muuttuneet musakärrytoiminnan vakiintumisen kautta?

Musakärrytiimiläiset työskentelevät toiminnassa oman työaikansa puitteissa. Työ organisoidaan esimiehen luvalla niin, että perustyön ohella tehdään musakärryyn liittyviä ohjauskäyntejä ja muuta toimintaan liittyvää työtä. Keskisellä ja Itäisellä alueella tiimiläisillä on kouluttajan status, mutta tämä ei vaikuta heidän palkkaukseen tai titteliin. Tiimiläiset ovat myös omakustanteisesti hankkineet tieto- ja osaamistaitojaan kouluttautumalla omalla vapaa-ajallaan. Kumpulainen (2017) on todennut omassa opinnäytetyössään, kuinka nämä voitaisiin ratkaista hankkeella, johon palkattaisiin joko osa- tai kokoaikaisia hanketyöntekijöitä. Hanketyöntekijöiden toimenkuva selkenisi ja toiminnasta ja työntekijöiden osaamisesta saataisiin kaikki hyöty. (Kumpulainen 2017, 38.) Toimintaa on tehty molemmilla alueilla alusta alkaen mahdollisuuksien ylärajoilla. Ilman lisäresursseja musakärrytoimintaa ei ole mahdollista kasvattaa.

Helsingissä on suuri pula lastentarhanopettajista, vaikka vakansseja on useampia auki. Lastentarhanopettajien tehtäviä hoitavat myös vähemmän pedagogista koulutusta saneet lastenhoitajat, joiden koulutuksessa musiikkikasvatusta on hyvin vähän. Musiikkikasvatuskoulutusta on vähennetty sekä lastentarhanopettaja-koulutuksesta että ammattikorkeakouluista sosionomien koulutuksesta. Musakärrytoiminnan kautta saadaan tehostettua osaamista taidekasvatuksen, musiikkikasvatuksen ja kielen oppimisen tukemisen parissa. Tällä hetkellä musakärryn odotusaika päiväkodeilla kahden kärryn kiertäessä on 1,5-vuotta. Odotusaika on pitkä, jonka aikana henkilöstön

keskuudessa tapahtuu usein myös muutosta. Jotta toiminnasta saataisiin henkilöstön kaipaama ja tarjoama tuki pedagogiseen toimintaan ja suunnitteluun, tulisi musakärryjä olla alueella useampia. Päiväkodit saisivat useammin myös ohjauskäynnin ja tukea toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen. Parhain malli olisi, jos jokaisessa päiväkodissa tai yksikössä voisi olla materiaali omaan musakärryyn. Tällaisessa mallissa toiminta integroituisi päiväkodin jokapäiväiseen arkeen ja olisi osa eri arjen toimintahetkiä. Välineistön käyttäminen olisi henkilöstölle luontevaa.

Teoriatiedon hakuvaiheessa olen saanut monenlaisia oivalluksia omaan käytännöntyöhöni lapsiryhmässä, sekä tiedon jakamiseen koulutusten yhteydessä. On ollut antoisaa etsiä uusia tutkimustuloksia ja tutustua eri hankkeisiin, joita on tällä hetkellä käynnissä uusien tutkimustulosten saamiseksi. Teoriatiedon jakaminen musakärrytoiminnan kautta olisi myös merkityksellistä, jotta kasvattajat ymmärtäisivät musiikin voiman lapsen kehityksen tukena. Musiikki ja musiikkileikit ovat muutakin kuin hauskaa toimintaa.

Lähteet

Aalto, Maija 9.6.2018. Jo pieni ripaus muskaria päiväkodissa kohensi lasten kielellisiä kykyjä – Espoossa lystin kustantavat vanhemmat, Helsingissä kiertää Musakärry. Saatavissa osoitteessa: <<https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000005712767.html>>. Luettu 9.7.2018.

Ahonen, Liisa 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: Ps-kustannus.

Ahonen, Tio, Määttä, Sira, Meronen, Auli & Lyytinen, Paula 2003. Kielenkehityksen vaikeudet. Teoksessa Siiskonen, Tiina, Aro, Tuija, Ahonen, Timo & Ketonen, Ritva (toim.). Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. Juva: Ps-kustannus.

Alanen, Riikka 2006. Toimiva kielitietoisuus: kieli tilanteessa, kieli mielessä. Teoksessa Alanen, Riikka, Dufva, Hannele & Mäntylä, Katja (toim.). Kielen päällä. Näkökulmia kieleen ja kielenkäyttöön. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus.

Alasuutari, Pertti 2007. Laadullinen tutkimus. Tampere: Vastapaino.

Alisaari, Jenni 2016. Songs and poems in the second language classroom. The hidden potential of singing for developing writing fluency. Turun yliopisto: Kasvatustieteiden tiedekunta.

Alitorppa-Niitamo, Anne, Fågel, Stina & Säävälä, Minna 2013. Olemme muuttaneet – ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Vaasa: Väestöliitto.

Dasgupta, Brinda 25.11.2016. 5 ways to promote knowledge sharing at the workplace. Saatavissa osoitteessa: <<https://economictimes.indiatimes.com/jobs/5-ways-to-promote-knowledge-sharing-at-the-workplace/articleshow/55614829.cms>>. Luettu 28.9.2018.

Edu.fi n.d. Osallisuus varhaiskasvatuksessa. Saatavissa osoitteessa:

<https://www.edu.fi/yleissivistava_koulutus/varhaiskasvatus/vasu2017tukimateriaalit/osallisuus>. Luettu 17.7.2018.

Garlo, Nina 15.12.2015. Musiikkia aivoille. Yksi elämä – terveystalkoot. Saatavana osoitteessa: <<https://www.yksielama.fi/-/musiikkia-aivoille>>. Luettu 23.9.2017.

Hakamo, Maija Leena 2011. Puhekuplia. Lapsen puheen ja kielellisen tietoisuuden kehittäminen. Saarijärvi: Lasten Keskus.

Halme, Katjamaria 2011. Lapsi ja kieli – kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Nurmilaakso, Marja & Välimäki, Anna-Leena (toim.). Helsinki: Terveystalkoot ja hyvinvoinnin laitos.

Hassinen, Sirje 2005. Lapsesta kasvaa kaksikielinen. Helsinki: Finn Lectura.

Helsingin kaupunki Kasvatus ja koulutus 14.2.2018. Lasten äidinkieli ja ikä. Tilastot. Tulosteet tekijän hallussa. Luettu 20.7.2018.

Hongisto-Åberg, Marja, Lindeberg-Piironen, Anne, Mäkinen, Leena 1993. Musiikki varhaiskasvatuksessa. Hip hoi, musisoi! Käsikirja. Espoo: Fazer Musiikki Oy.

Hujala, Eeva, Turja, Leena 2011. Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: Ps-kustannus.

Huutilainen, Minna 2007. Musiikki ja oppiminen aivotutkimuksen valossa. Teoksessa Aro, Annamajja, Hartikainen, Mikko, Hollo, Marja, Järnefelt, Heljä, Kauppinen, Eija, Ketonen, Hanna, Manninen, Marjaana, Pietilä, Matti & Sinko, Pirjo (toim.) Taide ja taito – kiinni elämässä! Taito- ja taidekasvatuksen julkaisu. Helsinki: Opetushallitus, 40-48.

Huutilainen, Minna, Kujala, Teija, Partanen, Eino, Tervaniemi Mari 31.10.2013.

Prenatal Music Exposure Induces Long-Term Neural Effects. Saatavissa osoitteessa:

<<http://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0078946>>. Luettu 8.10.2017.

JaSeSoi ry n.d. Lähestymistapa musiikkikasvatukseen. Saatavissa osoitteessa: <<https://www.jasesoi.org/orff-musiikkikasvatuksessa>>. Luettu 12.7.2018.

Juntunen, Marja-Leena 2009. Musiikki, liike ja kehollinen kokemus. Teoksessa Louhi-vuori, Jukka, Paananen Pirkko & Väkevä Lauri (toim.). Musiikkikasvatus: näkökulmia kasvatukseen, opetukseen ja tutkimukseen. Jyväskylä: Ateena, 245-257.

Kananen, Jorma 2014. Toimintatutkimus kehittämistutkimuksen muotona. Miten kirjoitan toimintatutkimuksen opinnäytetyönä? Jyväskylän Ammattikorkeakoulu: Suomen Yliopistopaino Oy.

Kauppinen, Anneli (toim.) 2013. Oppimistilanteita ja vuorovaikutusta. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Ketonen, Ritva, Launonen, Kaisa, Ikonen, Alisa, Salmi, Paula, Palmroth, Anne, Röman, Marjatta & Mattinen, Aino 2014. Kieli ja viestintä. Teoksessa Siiskonen, Tiina, Aro, Tuija, Ahonen, Timo & Ketonen Ritva (toim.) Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. Juva: PS-kustannus.

Ketonen, Ritva, Salmi, Paula & Tuovinen Sisko 2004. Kielelliset vaikeudet ja vuorovaikutuksen tukeminen. Teoksessa Ahonen, Timo, Siiskonen, Tiina & Aro Tuija (toim.). Sanat sekaisin? Kielelliset oppimisvaikeudet ja opetus kouluiässä. Juva: PS-kustannus.

Kinnarinen, Tuula 16.9.2011. Jos aivoilta kysyttäisiin, meillä ei kiivailtaisi kielten opiskelusta. Aivot tahtoisivat kasvaa kaksikielisiksi. Niin ne pitäisivät itsensä kunnossa pitkään. Saatavana osoitteessa: <https://www.tiede.fi/artikkeli/jutut/artikkelit/kaksi_kielta_trimmaa_aivot>. Luettu 1.1.2018.

Kinnunen, Hanna 9.12.2015. Kaksi kulttuuria ja kaksi kieltä. Saatavana osoitteessa: <<http://www.duoduo.fi/kirjasto/kaksi-kulttuuria-ja-kaksi-kielta>>. Luettu 10.12.2017.

Korkman, Marit, Stenroos, Maria, Mickos, Annika, Westman, Martin, Ekholm, Pia, Byring, Roger 2012. Does simultaneous bilingualism aggravate children's specific language problems? *Acta Paediatrica*, 101, 946-952. Saatavana osoitteessa: <<http://onlinelibrary.wiley.com/store/10.1111/j.1651-2227.2012.02733.x/asset/j.1651-2227.2012.02733.x.pdf;jsesinid=5E4D2ABCB01F45C0BD26130A20C7946B.f04t01?v=1&t=jawy6kmc&s=d3b6d2c2bb1574d4f1774a37326a4f707a220f7d>>. Luettu 7.12.2017.

Koski-Lammi, Milja 2017. Musiikin erilaiset merkitykset suomen kielen oppimisessa toisena kielenä. Opettajien näkökulma. Kasvatustieteen ja suomen kielen pro gradu – tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Saatavana osoitteessa: <<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/56908/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201801251336.pdf?sequence=1&isAllowed=>>>. Luettu 16.7.2018.

Kumpulainen, Katariina 2017. Soittimet reissulle ja osaaminen jakoon! Musakärryhanke ja hanketoiminnan vaikutukset kouluttajatiimin asiantuntijuuden kokemuksiin. Opinnäytetyö. Metropolia Ammattikorkeakoulu. Saatavana osoitteessa: <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/137557/Kumpulainen_Katariina.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Luetut 12.7.2018.

Kuula, Arja 1999. Toimintatutkimus. Kenttätöitä ja muutospyrkimyksiä. Tampere: Vastapaino.

Laakso, Marja-Leena 2014. Esikielellinen vuorovaikutus ja viestintä. Teoksessa Siiskonen, Tiina, Aro, Tuija, Ahonen, Timo & Ketonen, Ritva (toim.). *Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa*. Juva: Ps-kustannus.

Lamponen, Esa 1998. Hurjat pojat ja villit tytöt. Näkemyksiä päiväkotien ja musiikkileikkikoulujen musiikkikasvatukseen. Teoksessa Ranta-Meyer, Tuire & Kaikkonen, Markku (toim.). *Lahjakkuus lentoon*. Helsinki: Sibelius-Akatemian koulutuskeskus.

Latomaa, Sirkku & Suni, Minna 2010. Toisen sukupolven kielelliset valinnat. Teoksessa Martikainen, Tuomas & Haikkola, Lotta (toim.). Maahanmuutto ja sukupolvet. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden seura.

Lehtiranta, Erkki 2004. Musiikin korkeammat oktaavit: ääni ja musiikki meissä ja maailmankaikkeudessa. Helsinki: Dialogia.

Linnavalli, Tarja 2018. Totta vai tarua? Kahdeksan väitettä musiikin vaikutuksesta lapsen kehitykseen. Saatavissa osoitteessa: <
http://www.kielipolku.fi/kielipolku/lapsuus/totta_vai_tarua_kahdeksan_vaitetta_musiikin_vaiikutuksesta_lapsen_kehitykseen>. Luettu 9.7.2018.

Linnavalli, Tarja, Putkinen, Vesa, Lipsanen, Jari, Huotilainen, Minna & Tervaniemi Mari 8.6.2018. Music playschool enhances children's linguistic skills. Saatavissa osoitteessa:
 <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/236432/s41598_018_27126_5.pdf?sequence=1>. Luettu 9.7.2018.

Lintunen, Pekka & Pietilä, Päivi 2014. Kuinka kieltä opitaan. Gaudeamus: Tallinna.

Lonka, Kirsti 2015. Oivaltava oppiminen. Otava: Keuruu.

Lukivauva n.d. Voiko lukivaikeuden havaita jo vauvana? Saatavana osoitteessa:
 <<https://lukivauva.com/ajankohtaista/>>. Luettu 10.1.2018.

Lukivauva 22.12.2017. Voiko lukivaikeuden riskin nähdä jo vauvana? Kuulumisia Lukivauva-hankkeesta. Saatavissa osoitteessa:
 <<https://lukivaikeus.wordpress.com/2017/12/22/voiko-lukivaikeuden-riskin-nahda-jo-vauvana-kuulumisia-lukivauva-hankkeesta/>>. Luettu 10.7.2018.

Lyytinen, Paula 2003. Kielenkehityksen varhaisvaiheet. Teoksessa Siiskonen, Tiina, Aro, Tuija, Ahonen, Timo & Ketonen, Ritva (toim.). Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. Juva: Ps-kustannus.

Martikainen, Tuomas & Haikkola, Lotta 2010. Maahanmuutto ja sukupolvet. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden seura.

Nissilä, Leena, Martin, Maisa, Vaarala, Heidi & Kuukka, Ilona 2006. Saako olla suomea? Opas suomi toisena kielenä –opetukseen. Helsinki: Opetushallitus.

Manninen, Matti 9.12.2014. Carl Orff ja orff-pedagogiikka.
<http://didaktiikkataktiikka.blogspot.fi> . Luettu 5.11.2017.

Ojala, Mikko 2015. Varhaiskasvatus, esiopetus ja koulun alku lapsen oppimisen ja kehittymisen näkökulmasta. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Opetushallitus 2016. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Saatavissa osoitteessa: https://www.oph.fi/download/179349_varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016.pdf. Luettu 17.10.2018.

Opetushallitus 2017. Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma. Saatavana osoitteessa: https://www.hel.fi/static/liitteet/kasvatuksen-ja-koulutuksen-toimiala/Varhaiskasvatus/HKI_VASU_FIN_A4_sivuittain_DIGI_100dpi.pdf. Luettu 21.9.2017.

Oikeusasiamies 20.6.2017. Tiedotteet. Voiko päiväkodissa järjestää maksullista musiikkileikkikoulua? Saatavissa osoitteessa: <https://www.oikeusasiamies.fi/fi/-/voiko-paivakodissa-jarjestaa-maksullista-musiikkileikkikoulua->. Luettu 9.7.2018.

Paavola, Heini & Talib, Mirja-Tytti 2010. Kulttuurinen moninaisuus päiväkodissa ja koulussa. Juva: Ps-kustannus.

Peda.net n.d. Lapsen osallisuuden vahvistaminen. Hyvät käytännöt. Lapsen osallisuus mikrohetkissä. Saatavissa osoitteessa: <https://peda.net/opetusuunnitelma/ksops/vasu2017/vptsjt/hyvät-käytännöt/lovhk2>. Luettu 17.7.2018.

Prashnig, Barbara 1996. Eläköön erilaisuus. Oppimisen vallankumous käytännössä. Aucklanf: Profile Books.

Poikkeus, Anna-Maija, Aro, Tuija, Adenius-Jokivuori Merja 2014. Sosiaaliset taidot. Teoksessa Siiskonen, Tiina, Aro, Tuija, Ahonen, Timo, Ketonen, Ritva (toim.). Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa. Juva: Ps-Kustannus.

Pollari, Jorma, Koppinen & Marja-Leena 2000. Maahanmuuttajan kohtaaminen ja opettaminen. Juva: Ps-kustannus.

Putkinen, Vesa, Saarikivi, Katri & Tervaniemi, Mari 2013. Do informal musical activities shape auditory skill development in preschool-age children? *Frontiers in Psychology* 4, 572. Saatavana osoitteessa:
<<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3756232/pdf/fpsyg-04-00572.pdf>>.
Luettu 5.11.2017

Rantala, Kyllikki 2014. Narratiivisuus musiikkikasvatuksessa. Tapaustutkimus musiikkileikkikoulupedagogiikasta. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy.

Ristmeri, Aliisa 23.8.2018. Helsingissä olisi tarjolla töitä 400 lastentarhanopettajalle, ja sijaispulakin on valtava – Tonnin porkkana ei houkuttele väkeä töihin. Saatavana osoitteessa: <https://yle.fi/uutiset/3-10352591?utm_source=facebook-share&utm_medium=social>. Luettu 27.8.2018.

Ruokonen, Inkeri 2001. Äänimaisemia ja ilmaisun iloa musiikin kielellä. Teoksessa Karppinen, Seija, Puurula, Arja & Ruokonen, Inkeri (toim.). Taiteen ja leikin lumous. Tampere: Finn Lectura.

Ruokonen, Inkeri 2011. Lapsi ja kieli – kielellinen kehittyminen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Nurmilaakso, Marja & Välimäki, Anna-Leena (toim.). Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos.

Ruokonen, Inkeri 2016. Esi- ja alkuopetuksen musiikin didaktiikka. Helsinki: Finn Lectura.

Saukko, Päivi 2008. Musiikkiterapian tavoitteet lapsen kuntoutusprosessissa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Seppänen-Järvelä, Riitta 2008. Suunnittelurationalismista hyviin käytäntöihin-kehittämisen menetelmien ja ajattelutapojen muodonmuutos. Teoksessa Seppänen-Järvelä, Riitta, Karjalainen, Vappu (toim.). Kehittämistyön risteyskiä. Jyväskylä: Gummerus Oy.

Silvén, Maarit 2010. Lapsen kaksikielinen varhaiskehitys. Teoksessa Korpilahti, Pirjo, Aaltonen, Olli & Laine, Matti (toim.). Kieli ja aivot. Turun yliopisto: Kognitiivisen neurotieteen tutkimuskeskus.

Smolander, Emilia 2017. Musakärry-hanke laadukkaan musiikkikasvatuksen edistäjänä päiväkodeissa. Näkökulmana lastentarhanopettajien kokemukset. Opinnäytetyö. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Saatavana osoitteessa: <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/134162/Smolander_Emia.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Luettu: 12.7.2018.

Sosiaali- ja terveysministeriö n.d. Osallisuuden edistäminen. Saatavissa osoitteessa: <<https://stm.fi/osallisuuden-edistaminen>>. Luettu 17.7.2018.

Särkämö, Teppo & Huotilainen, Minna. 2012. Musiikkia aivoille läpi elämän. Suomen Lääkärilehti, 67 (17), 1334-1339.

Särkämö, Teppo & Tervaniemi, Mari 2010. Musiikin ja puheen suhde. Teoksessa Korpilahti, Pirjo, Aaltonen, Olli & Laine, Matti (toim.) Kieli ja aivot. Turun yliopisto: Kognitiivisen neurotieteen tutkimuskeskus.

Säävälä, Minna 2013. Maahanmuuttajakoti ja koulu yhteistyössä. Teoksessa Alitolppa-Niitamo, Ane, Sägél, Stina, Säävälä, Minna (toim.). Olemme muuttaneet – ja kotoudumme. Maahan muuttaneen kohtaaminen ammatillisessa työssä. Vaasa: Väestöliitto.

Suomen Perustuslaki 1999/731. Annettu Helsingissä. 11.6.1999. Saatavissa osoitteessa: <<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>>. Luettu 10.7.2018.

Väestö. Tilastokeskus n.d. Saatavana osoitteessa: <<http://stat.fi/til.vrn.html>>. Luettu 5.11.2017.

Tossavainen, Timo & Juvonen, Antti n.d. Itä-Suomen Yliopisto. <https://www.uef.fi/-/matematiikan-harrastaminen-tukee-musiikin-opiskelua>. Luettu 21.9.2017

Tupala, Tiina & Tervaniemi Mari 2011. Musiikki ja puhe aivoissamme. Vasemman ja oikean aivopuoliskon työjako kuulotiedon käsittelyssä. Musiikki: Suomen musiikkitieteellisen seuran julkaisu, 41 (1), 36-48.

Tykkyläinen, Tuula 2011. Ei-sanalliset keinot lasten vuorovaikutuksessa. Teoksessa Loukusa, Soile & Paavola, Leila (toim.). Lapset kieltä käyttämässä. Pragmaattisten taitojen kehitys ja sen häiriöt. Juva: PS-kustannus.

Ulkomaalaistaustaiset Helsingissä 11.8.2017. Itäisessä suurpiirissä asuu yli neljännes ulkomaalaistaustaisista ja vieraskielisistä. Saatavana osoitteessa: <<http://www.ulkomaalaistaustaisethelsingissa.fi/fi/alueellinensijoittuminen>>. Luettu 5.11.2017.

Valamies, Heljä. Musiikki soittaa tunteita. Tiede-lehti 4/2005. Saatavana osoitteessa: <https://www.tiede.fi/artikkeli/jutut/artikkelit/musiikki_soittaa_tunteita>. Luettu 23.9.2017

Vartiovaara, Ilkka 16.1.2006. Musiikin valtava voima. Saatavana osoitteessa: <http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=onn00010>. Luettu 21.9.2017.

Veirto, Tuija 13.1.2016. Musiikin menetelmät auttavat vieraan kielen oppimista. Saatavana osoitteessa: <<https://yle.fi/uutiset/3-8592607>>. Luettu 1.1.2018.

Vilkkä, Hanna 2015. Tutki ja kehitä. Juva: Ps-kustannus.

Vilpas, Birgitta & Tast, Sylvia 2011. Osallisuutta ja näkkileipää. Kehittämisen ja käytännön tutkimuksen rajapinnalla. Teoksessa Mäkitalo, Anna-Riitta, Nevanen, Salla, Ojala, Mko, Tast, Syvia, Venninen, Tuulikki, Vilpas, Birgitta (toim.). Löytöretkellä

osallisuuteen. Kehittämistä ja tutkimista päiväkodin arjessa II. Soccan ja Heikki Waris-instituutin julkaisusarja nro 25,2011.

Haastattelu Keskisen varhaiskasvatusalueen musakärriimiläiselle

Mikä on koulutus- ja työtaustasi?

Miten musakärrihanke sai alkunsa?

Millaiset tavoitteet toiminnalle on asetettu?

Kuinka monta päiväkotia alueellanne on?

Miten hanke otettiin päiväkodeissa vastaan?

Mitä musakärri toiminnan kannattavuus/toimivuus on vaatinut?

Seuratanko musakärriä käyttöä jotenkin?

Onko materiaalilla koettu olevan erityistä hyötyä lasten kehityksen tukemisessa?

Ovatko päiväkodit itse ostaneet hankkeen myötä omaa soitinmateriaalia lisää oman talon käyttöön?

Haastattelukysymykset asiantuntijoille

1. Mikä on koulutus- ja työtaustasi?
2. Mikä merkitys musiikilla mielestäsi lapselle? / Miten musiikki vaikuttaa lapseen?
3. Miten olet tullut mukaan musakärrytoimintaan?
4. Miten musakärrytoiminta toimii mielestäsi?
5. Miten toiminta tukee musiikkikasvatuksen tavoitteita sekä laajempia kasvatuksen tavoitteita?
6. Mitkä ovat omat tavoitteesi musakärrytoiminnalle?
7. Onko toiminnassa jotain haasteita ja/tai kehitettävää?
8. Muskaritoimintaan valikoituu usein lapset perheiden ja lasten omien mielenkiintojen kautta. Päiväkodissa musiikkitoimintaan osallistuu sekalainen joukko lapsia. Onko helppoa innostaa kaikki lapset mukaan toimintaan?
9. Onko sinulla kokemusta, mikä merkitys musiikilla on monikulttuuristen lasten kanssa?
10. Onko toiminnassa jotain kehitettävää?
11. Mitä tulee ottaa huomioon, kun musiikin kautta halutaan tukea lapsen kielen kehitystä/suomen kielen oppimista?
12. Miten musiikki tukee lapsen osallisuutta?
13. Millaiset valmiudet päivähoidon henkilöstöllä on mielestäsi musiikkikasvatuksen suunnitteluun ja toteutukseen? Tarvitaanko lisäkoulutusta, millaista?

Musakärkykysely

Musakärkytoiminta on alkanut Mellunkylä-Myllypuro –alueella (Vare3) tammikuussa 2018.

Toimin Lastentarhanopettajana Myllypurossa, päiväkotia Neulasessa, ja suoritan työni ohella Metropolian Ammattikorkeakouluun Sosionomi YAMK-tutkintoa ja tavoitteena on valmistua joulukuussa 2018. Kysely on osa opinnäytetyötäni. Olen osa Vare3:n kuusihenkiä Musakärkytiimiä ja opinnäytetyössäni syvennyn musiikin vaikutuksiin suhteessa kielenkehitykseen, suomen kielen oppimiseen sekä osallisuuteen. Opinnäytetyössäni kuvaan Mellunkylä-Myllypuro alueen musakärkytoimintaa ja sen käyttöä lapsen kielenkehityksen ja osallisuuden vahvistamisen tukena.

Tällä kyselyllä kerätään tietoa kasvatushenkilökunnan kokemuksista musakärky käytöstä lapsiryhmän kanssa. Kyselyyn vastataan oman tiimin kanssa. Vastaaminen vie aikaa noin 10-15 minuuttia. Vastausaika kyselyyn on 9.6.2018 asti.

Lisätietoja:

Kira-Mia Tuisku

kiramia.tuisku@hel.fi

Taustatiedot

1. Missä päiväkodissa työskentelette?
2. Tiimin henkilömäärä?
3. Ryhmän lapsiluku?
4. Minkä ikäisiä lapsia ryhmässä on?
5. S2-lasten määrä lapsiryhmässä
6. Päiväkodin tiimien määrä?
7. Onko päiväkodissanne ollut käytössä musakärky?
8. Käytössä oleva musakärky oli
  - rumpupainotteinen
  - melodiasoitin painotteinen
9. Kuinka monta henkilöä tiimistänne osallistui musakärky ohjauskäyntiin?

10. Koitteko ohjauskäynnin hyödyllisenä?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei
- ☐ Emme osaa sanoa

11. Onko päiväkodissanne olemassa riittävä oma soitinvalikoima?

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei
- ☐ Emme osaa sanoa

12. Onko tiimissänne erityistä musiikillista osaamista (mm. soitto- ja säestystaitoa, laulua)

- ☐ Kyllä
- ☐ Ei

Musakärri –toiminta (skaalaus 1-5)

1= Täysin eri mieltä, 2= Osittain eri mieltä, 3: Ei samaa eikä eri mieltä, 4= Osittain samaa mieltä, 5=Täysin samaa mieltä

13. Soittimisto oli helppo ottaa käyttöön lasten kanssa

14. Lasten osallisuus lisääntyi ryhmässä musakärriä kautta

15. Ryhmän S2-lapset pääsivät osalliseksi ryhmän toimintaa musakärriä kautta

16. Mikäli koitte osallisuuden lisääntyvän, miten se näkyi? (Avovastaus)

17. Musakärriä käyttöaika (3-4 viikkoa) päiväkodissa oli riittävä aika

18. Musiikkikasvatuksella voidaan tukea lapsen kielenkehitystä

19. Mikäli koitte musakärriä tukevan kielenkehitystä, miten se näkyi ryhmässänne? (Avovastaus)

20. Toivomme musakärriä tulevan uudelleen päiväkotimme

21. Koemme kasvatuksen ja koulutuksen toimialan tarjoavan henkilöstölle riittävästi koulutusta musiikkikasvatuksen suunnitteluun ja toteutukseen lapsiryhmässämme.

22. Missä tilanteissa käytitte materiaalia?

- ☐ Aamupiirissä
- ☐ Päiväpiirissä
- ☐ Jumppavuoroilla
- ☐ Musatuokioilla
- ☐ Satuhetkillä
- ☐ Ulkoilun lomassa

- Joku muu

23. Jos valitsitte joku muu, missä tilanteissa? (Avovastaus)

24. Kuinka monta kertaa käytitte ryhmänne kanssa soittimia? (Avovastaus)

25. Millaista hyötyä musiikkikasvatuksesta on lapsen kielenkehitykselle?
(avovastaus)

Avoin palaute

26. Mitä positiivista musakärrytoiminnassa on?

27. Mitä toivoisitte vielä kehitettävän?

28. Millaista musiikkikoulutusta toivoisitte järjestettävän?

29. Millaista palautetta/kommentteja lapsilta tuli musakärrystä?

30. Vapaa palaute musakärrytoiminnasta, soittimistosta, ohjauskäynnistä, koulutuksesta yms.